

ПРИЈЕДЛОГ

**ОМЛАДИНСКА ПОЛИТИКА
ОПШТИНЕ МОДРИЧА
2024–2028.**

Модрича, 2024. г.

Садржај

Попис табела	4
Попис графикана	4
Уводна ријеч начелника Општине Модрича	6
Координационо тијело и радне групе	7
Скраћенице	8
1. Увод	9
1.1. Политике према младима/омладинске политике у Европској унији	9
1.2. Политике према младима у Босни и Херцеговини	10
1.2.1. Омладинске политике у Републици Српској	10
1.3. Институционални оквир организовања и подршке за младе у РС-у	12
1.4. Млади у општини Модрича	13
1.5. Циљеви Омладинске политике	19
1.5.1. Стратешки циљ	19
1.5.2. Оперативни циљеви омладинске политике	20
2. Методологија	21
2.1. Процес израде документа	21
2.2. Уставни и правни оквир за доношење документа	22
2.2.1. Закони, политике и стратегије усмјерене према младима	23
3. SWOT анализа	24
4. Анализа положаја и потреба младих општине Модрича	30
4.1. Образовање и наука младих	30
4.1.1. Увод	30
4.1.2. Правни оквир	35
4.1.3. Институционални оквир	35
4.1.4. Финансијски оквир	41
4.1.5. Анализа потреба и проблема	42
4.2. Запошљавање и самозапошљавање младих	53
4.2.1. Увод	53
4.2.2. Правни оквир	54
4.2.3. Институционални оквир	54
4.2.4. Финансијски оквир	62
4.2.5. Анализа потреба и проблема младих	65
4.3. Социјална брига младих	73
4.3.1. Увод	73
4.3.2. Правни оквир	74

4.3.3.	Институционални оквир	75
4.3.4.	Финансијски оквир	78
4.3.5.	Анализа потреба и проблема	79
4.4.	Здравствена заштита младих	84
4.4.1.	Увод	84
4.4.2.	Правни оквир	84
4.4.3.	Институционални оквир	85
4.4.4.	Финансијски оквир	87
4.4.5.	Анализа проблема и потреба младих	88
4.5.	Култура, спорт и слободно вријеме младих	94
4.5.1.	Увод	94
4.5.2.	Правни оквир	94
4.5.3.	Институционални оквир	95
4.5.4.	Финансијски оквир	101
4.5.5.	Анализа потреба и проблема	104
4.6.	Активизам, информисање, учешће у одлучивању и мобилност младих	110
4.6.1.	Увод	110
4.6.2.	Правни оквир	110
4.6.3.	Институционални оквир	112
4.6.4.	Финансијски оквир	115
4.6.5.	Анализа проблема и потреба младих	116
4.7.	Безбједност младих	122
4.7.1.	Увод	122
4.7.2.	Правни оквир	123
4.7.3.	Институционални оквир	124
4.7.4.	Финансијски оквир	126
4.7.5.	Анализа потреба и проблема	127
5.	Акциони план 2024–2028.	137
6.	Механизми за спроведбу Омладинске политике	156
6.1.	Мониторинг и евалуација	156
6.2.	Закључак о мониторингу и евалуацији Омладинске политике	158
7.	Литература	159

Попис табела

Табела 1. Узорак за општину Модрича	14
Табела 2. Демографске карактеристике узорка	15
Табела 3. SWOT анализа	24
Табела 4. Образовне установе у општини Модрича	31
Табела 5. Број ученика уписаних у ЈУ СШЦ „Јован Цвијић“ Модрича	32
Табела 6. Средње образовање – број уписаних ученика у средње школе у Модричи и РС-у	33
Табела 7. Број ученика уписаних у основне школе у општини Модрича	33
Табела 8. Укупан број студената према мјесту пребивалишта	34
Табела 9. Преглед додијељених стипендија по годинама	38
Табела 10. Број уписаних ученика у основне школе	42
Табела 11. Преглед исписаних из средње школе по годинама	43
Табела 12. Преглед исписаних из основних школа у Модричи по годинама	43
Табела 13. Број незапослених младих у општини Модрича за период 2020–2022.	59
Табела 14. Карактеристике незапослених младих у Модричи (по стручној спреми)	59
Табела 15. Карактеристике незапослених младих у Модричи (по годинама старости)	59
Табела 16. Карактеристике незапослених младих – колико дуго се налазе на Бироу за запошљавање	60
Табела 17. Програми запошљавања и samozapošljavanja 2020–2022. Општине Модрича	61
Табела 18. Подршка предузетништву и запошљавању младих кроз одобрене пројекте младих и микробизнис пројекте	64
Табела 19. Просјечан број запослених у РС-у и Модричи	66
Табела 20. Незапослени у РС-у према старосним категоријама	66
Табела 21. Просјечна нето плата у РС-у и Модричи	67
Табела 22. Права у социјалној заштити остварена путем ЈУ ЦСР Модрича у периоду 2020–2022.	77
Табела 23. Преглед капацитета Српског културног центра	100
Табела 24. Издвајања за спорт – директна подршка раду клубова и спортских удружења	102
Табела 25. Издвајања за спорт – инфраструктурна улагања у спортске објекте	103
Табела 26. Преглед учешћа младих у саобраћајним несрећама	130

Попис графикана

Графикон 1. Приказ процента младих из Модриче по петогодишћима	14
Графикон 2. образовање младих у Модричи	16
Графикон 3. Стипендирање младих	39
Графикон 4. Даље образовање младих у Модричи	44
Графикон 5. Разлози због којих млади нису наставили школовање	44
Графикон 6. Адекватност образовања	46
Графикон 7. Потребне измјене у формалном образовању	47
Графикон 8. Практична настава	48
Графикон 9. Похађање курса	48
Графикон 10. Похађање курса у будућности	49
Графикон 11. Регистровани млади на бироу за запошљавање	65
Графикон 12. Радни статус	67
Графикон 13. Гдје би млади највише вољели да раде	69
Графикон 14. Покретање сопственог бизниса	69
Графикон 15. Владини програми за запошљавање	71
Графикон 16. Оцјена економске ситуације у БиХ	79

Графикон 17. Гдје млади станују?	80
Графикон 18. Лични приходи током мјесеца	80
Графикон 19. Допринос кућном буџету	81
Графикон 20. Укупни приходи свих чланова домаћинства	82
Графикон 21. Задовољство услугама у дому здравља	88
Графикон 22. Колико младих конзумира цигарете	89
Графикон 23. Систематски преглед	91
Графикон 24. Услуге психолога	92
Графикон 25. Дружење са пријатељима уживо и онлајн	103
Графикон 26. Задовољство односом власти према култури и спорту	105
Графикон 27. Посјеђивање спортских догађаја	107
Графикон 28. Посјеђивање културних догађаја	107
Графикон 29. Чланство у организацијама	116
Графикон 30. Занимање за политику	117
Графикон 31. Утицај младих на доношење одлука	118
Графикон 32. Утицај појединаца на промјене у друштву	119
Графикон 33. Коришћење интернета	120
Графикон 34. Задовољство безбједносном ситуацијом	128
Графикон 35. Задовољство радом полицијских служби	129
Графикон 36. Одлазак из земље	134
Графикон 37. Заинтересованост за одлазак у иностранство	134

Уводна ријеч начелника Општине Модрича

Општина Модрича посебну пажњу обраћа на своју будућност, а будућност Модриче је њена омладина, која ће да настави пут напретка којим морамо да се крећемо.

Омладинска политика представља стратегију која обезбјеђује системско унапређивање стања већег броја области које су подручја интереса младих.

Активности које су од значаја за побољшање положаја младих у општини Модрича и које се реализују са младима јесу у надлежности више различитих институција, те је неопходан заједнички приступ током њиховог планирања и спровођења, што је могуће реализовати кроз стратешки документ који је јединствен и заједнички за све учеснике чији рад утиче на популацију младих.

То значи да ће Општина, као и до сада, реализовати самосталне пројекте који ће да буду усмјерени и на младе, али и да ће постојати већа могућност и методологија за креирање заједничких пројеката који доприносе реализацији истог циља. Ово ће повећати ефекте и боље искористити тренутно расположиве људске и финансијске ресурсе.

Омладинском политиком утврђују се основни циљеви, правци развоја и задаци у омладинском сектору. Омладинска политика не представља само опште принципе рјешавања проблема младих него се развија у посебне програме и мјере које треба да обезбиједе боље услове за живот, креативно испољавање и учешће младих у ширем друштвеном окружењу, чиме се унапређују позиција и статус омладине, али и младих од 13 до 18 година.

Израдом стратешких докумената, као што је Омладинска политика општине Модрича 2024–2028. као свеобухватни документ развоја општине и документ за младе, показујемо жељу и спремност да кроз системско унапређење и побољшање стања већег броја области које су подручја интересовања младих постанемо просперитетнија заједница за добробит свих нас који у њој живимо.

Израдом, усвајањем и спровођењем стратешког документа за младе радимо на томе да визија младих људи о просперитетнијој, инклузивнијој и праведнијој будућности постане стварност која ће да буде разлог останка, али и доласка младих људи у нашу локалну заједницу.

Исказујући и јасно говорећи о својим потребама, млади учествују у изради фундаменталног стратешког документа, са конкретним корацима који ће да унаприједи њихов положај.

Од кључне је важности да се млади максимално ангажују и дају свој допринос како би помогли да се у нашој локалној заједници унаприједи њихов положај, обезбиједе промјене за садашње, али и будуће генерације утемељене на демократским вриједностима те да његују политичку и друштвену стабилност.

Јовица Радуловић,
начелник Општине

Координационо тијело и радне групе

Координационо тијело

1. Предсједница – Драгана Вујанић, самостална стручна сарадница за омладину, спорт, образовање и културу
2. Координаторка Радне групе за образовање младих – Маја Тодоровић
3. Координаторка Радне групе за запошљавање и самозапошљавање младих – Александра Радић
4. Координатор Радне групе за здравствену бригу о младима – Мирослав Којић
5. Координаторка Радне групе за социјалну бригу о младима – Јелена Антић
6. Координатор Радне групе за активизам, информисање, учешће у одлучивању и мобилност младих – Ведран Чакаревић
7. Координатор Радне групе за спорт, културу и слободно вријеме младих – Милан Аврић
8. Координатор Радне групе за безбједност младих – Душко Евђић

Радне групе

Радна група за образовање младих:

- Маја Тодоровић, координаторка (СШЦ „Јован Цвијић“; координаторка за област образовања младих);
- Митар Кршић, члан (ОШ „Свети Сава“);
- Јована Видовић, чланица (ОШ „Сутјеска“);
- Тамара Којић, чланица (Савјет за културу и образовање).

Радна група за запошљавање и самозапошљавање младих:

- Александра Радић, координаторка (Одсјек за ЛЕР);
- Јелена Стојић, чланица (Завод за запошљавање);
- Љиљана Станковић, чланица (Развојна агенција);
- Александра Кекић, чланица (Омладинска задруга).

Радна група за здравствену бригу о младима:

- Мирослав Којић, координатор (Дом здравља);
- Вања Саић, члан (Црвени крст);
- Татјана Мирковић, чланица (Удружење „Модрича дијабет“);
- Љубомир Видаковић, члан (Савјет за здравствену и социјалну заштиту).

Радна група за социјалну бригу о младима:

- Јелена Антић, координаторка (Центар за социјални рад);
- Елвиса Мехмедовић, чланица (Удружење за инклузију младих Рома и Ромкиња);
- Слободан Савић, члан (Удружење за помоћ ментално недовољно развијеним лицима).

Радна група за активизам, информисање, учешће у одлучивању и мобилност младих:

- Ведран Чакаревић, координатор (Савјет за питање младих);
- Милана Томушиловић, чланица (Омладински парламент);
- Бранислав Луковић, члан (Градски базен Модрича).

Радна група за спорт, културу и слободно вријеме младих:

- Милан Аврић, координатор (Савјет за спорт);
- Озрен Савичић, члан (Српски културни центар);
- Дејан Стојановић, члан (Културно-спортски центар).

Радна група за безбједност младих:

- Душко Евђић, координатор (Одбор за безбједност заједнице);
- Ана Цвијановић, чланица (УГ „Будућност“);
- Сања Максимовић, чланица (Полицијска станица).

Скраћенице

ЕУ – Европска унија

БиХ – Босна и Херцеговина

ФБиХ – Федерација Босне и Херцеговине

РС – Република Српска

ЈЛС – Јединице локалне самоуправе

Институт – Институт за развој младих КУЛТ

1. Увод

1.1. Политике према младима/омладинске политике у Европској унији

Водећи се начелима учешћа младих у одлучивању као и равноправног коришћења прилика креираних за младе, Европска унија од 2002. године спроводи циљану сарадњу у контексту политика према младима ЕУ, а на основу начела учешћа и равноправног приступа могућностима. Сарадња је потакла политичке и законодавне промјене у државама чланицама, али и значајно допринијела изградњи капацитета омладинских организација. До данас Европска унија је предложила и усвојила два стратешка документа за младе:

1. ЕУ Стратегија према младима 2010–2018. (EU Youth Strategy 2010–2018);
2. ЕУ Стратегија према младима 2019–2027. (EU Youth Strategy 2019–2027).

У Резолуцији¹ Савјета Европске уније и представника влада држава чланица, а у оквиру за европску сарадњу у подручју младих, препознаје се да млади:

- имају посебну улогу у друштву и суочавају се са посебним изазовима;
- требају стратегију за младе за период 2019–2027. год.;
- требају јасно дефинисане циљеве за младе.

Стратегија према младима за период 2019–2027. ЕУ представља стратешки документ у којем су садржане смјернице свим учесницима у области младих, што укључује првенствено владе држава чланица, одређене агенције и институције те организације цивилног друштва, регионалне и локалне јединице самоуправе, али и све остале који се баве радом за младе и са младима, те оне који у свом раду обухватају на неки начин област од интереса за младе. Документ садржи важне смјернице и циљеве које настоји да оствари, те се првенствено ослања на сарадњу, заједничку координацију и синергију наведених доносилаца и спроводилаца одлука које укључују младе. Стратегија према младима ЕУ промовише учешће младих људи у демократском животу и треба да се спроводи у државама чланицама ЕУ на основу 11 европских циљева за младе. Организације цивилног друштва као директна повезница младих са ЕУ имају велику улогу и одговорност за спровођење и остваривање циљева Стратегије те је од кључне важности подршка коју учесници могу међусобно да обезбиједе како би се 11 циљева Стратегије спровело у складу са Стратегијом.

Поред Стратегије према младима ЕУ, важно је поменути још два документа која пружају подстицај и дају приједлоге за унапређење окружења у којем млади живе и дјелују. То су:

- **Резолуција о Стратегији омладинског сектора Савјета Европе до 2030. год.**, усвојена у јануару 2020. године, а која пружа подстицај јачању, признавању и даљем развоју политика и пракси у подручју рада са младима и представља оквир унутар којег ће се спроводити сљедећих пет двогодишњих програма Млади за демократију;
- **Европска повеља о учешћу младих на локалном и регионалном нивоу** је документ који садржи препоруке младим људима, омладинским радницима, организацијама и локалним властима за промовисање и подстицање локалног учешћа младих људи широм Европе. Овим документом промовишу се инструменти за учешће младих у процесима одлучивања, али и учешћа у животу заједнице.

¹ Резолуција Вијећа Европске уније и представника влада држава чланица, који су се састали унутар Вијећа, о оквиру за европску сарадњу у подручју младих: стратегија Европске уније за младе за раздобље 2019–2027. (Ц 465-1, 2018).

[https://eur-lex.europa.eu/legal-content/HR/TXT/HTML/?uri=CELEX:42018Y1218\(01\)&from=ES#d1e32-18-1](https://eur-lex.europa.eu/legal-content/HR/TXT/HTML/?uri=CELEX:42018Y1218(01)&from=ES#d1e32-18-1) (приступљено: 2. 8. 2023).

На нивоу Европске уније дјелује неколико организација које су препознате као кровне омладинске организације и које у свој рад укључују омладинске организације или организације за младе из држава чланица, али и под посебним условима организације које долазе из држава које још увијек нису приступиле ЕУ. На том трагу можемо да говоримо о Европском форуму младих² (European Youth Forum), који броји преко 100 организација чланица, углавном националних кровних организација за младе. Чланице овог форума су и кровне организације за младе из региона западног Балкана, а које долазе из држава које нису чланице ЕУ, као што су Србија и Сјеверна Македонија.

Документи креирани на нивоу ЕУ утичу и на креирање правног оквира у земљама западног Балкана, гдје је врло видљив напредак сусједних држава попут Републике Србије, која има уређен Закон о младима као и Националну стратегију за младе за период 2015–2025. Ови документи уређују области од важности за младе те дају препоруке за спроведбу механизма који иду у правцу побољшања положаја младих. У сусједној Републици Црној Гори усвојен је Закон о младима, док је Стратегија за младе истекла 2021.

1.2. Политике према младима у Босни и Херцеговини

У правном систему Босне и Херцеговине не постоји законска регулатива која се бави питањима младих на државном нивоу, иако су питања младих под надлежношћу Министарства цивилних послова БиХ (Сектор за образовање, Одсјек за мобилност и младе). Устав БиХ предвиђа да је ентитетима дата у надлежност брига о младима на подручју дјеловања њихових институција таксативним навођењем надлежности институција БиХ и клаузулом која наводи да овлашћења која Уставом БиХ нису изричито додијељена институцијама БиХ припадају ентитетима.

Данас на територији БиХ имамо три закона која регулишу права младих, и то [Закон о младима Федерације Босне и Херцеговине](#)³ (у даљем тексту: Закон о младима ФБиХ), [Закон о омладинском организовању РС](#)⁴ (у даљем тексту: Закон о омладинском организовању РС-а) те [Закон о младима Брчко дистрикта Босне и Херцеговине](#)⁵ (у даљем тексту: Закон о младима БД БиХ). Сва три закона, поред тога што наглашавају важност поштовања људских и грађанских права младих, дефинишу додатна права за младе у друштву.

1.2.1. Омладинске политике у Републици Српској

Устав РС-а; Амандманом XXXII, члан 68 т. 12 и 18 Устава РС-а, пружа се и уставни основ за доношење омладинске политике, гдје се каже како Република уређује и води бригу о дјечи и омладини. Такође, чланом 40 Устава РС-а се између осталог утврђује да омладина има посебну заштиту.

Законом о омладинском организовању РС-а утврђују се општи интерес и програми у области омладине, оснивање, удруживање омладинских организација, дјелатност, имовина и финансирање, права и обавезе, стручни рад и усавршавање, омладинске манифестације, међународна омладинска сарадња, информисање и тијела за развој омладинске политике. Надаље, дефинисано је да се омладинском политиком уређују основни циљеви, правци развоја и задаци у омладинском сектору, као што су сљедећа питања: васпитање младих, његовање моралних, естетских, културних и спортских вриједности, развијање физичких и духовних вриједности личности, свијест о хуманистичким вриједностима, личној и друштвеној одговорности, социјално-здравственој заштити, запошљавању, екологији и др.

² European Youth Forum, <https://www.youthforum.org/> (приступљено: 2. 8. 2023).

³ Закон о младима Федерације Босне и Херцеговине (Службене новине Федерације БиХ, 36/10).

⁴ Закон о омладинском организовању Републике Српске (Службени гласник РС-а, 98/04, 119/08, 1/12).

⁵ Закон о младима Брчко дистрикта Босне и Херцеговине (Службени гласник Брчко дистрикта БиХ, 18/17).

Законом о омладинском организовању РС-а одговорност пружања подршке младима делегира се на нивоу власти Републике, градова и општина, прије свега кроз дефинисање, усвајање и спровођење омладинских политика. Члан 11 Закона наводи да је брига о омладини од општег интереса за Републику, а он се спроводи и остварује уређивањем и стварањем услова за омладинско организовање и бригу о омладини. Општи интерес остварује се доношењем и реализацијом документа омладинске политике на републичком, градском и општинском нивоу. У циљу остваривања општег интереса, Република, град и општина издвајају дио средстава из буџета за финансирање програма, у складу са Омладинском политиком, а на приједлог надлежних омладинских тијела (комисија, одбора).

Омладинском савјету РС-а, као кровном тијелу у области омладинског организовања у Републици Српској, Законом је планирано издвајање средстава кроз ентитетски буџет, делегирање представника у стручна тијела Народне скупштине и Владе РС-а, те простор и други услови за рад.

Закон о омладинском организовању РС-а прописује како је општински/градски ниво власти дужан да одреди службеника/ицу за питања младих, односно одјел при надлежном министарству. Усто, Закон је прописао обавезу општинском, односно градском нивоу власти да самостално обезбиједи минимум мјера на плану рада са младима и омладинских активности, те механизме и капацитете који укључују:

- обезбјеђење објеката и услова у којима млади могу да обављају омладинске активности;
- издвајање дијела средстава из буџета града/општине за финансирање програма у складу са омладинском политиком.

За крај, када говоримо о обавезама јединица локалне самоуправе, прописано је да су градови и општине дужни да успоставе регистар омладинских организација за своје подручје, у року од 60 дана од дана ступања на снагу Закона о омладинском организовању РС-а.

Закон у поглављу 10, чланом 77 дефинише и тијела за развој омладинске политике, првенствено управљачки комитет за омладину, на републичком нивоу у сврху давања мишљења о стручним питањима из области развоја омладинске политике и њене примјене, а чланом 78 предвиђа да и надлежни органи града/општине могу да образују своје управљачке комитете. Комитет у оквиру свог дјелокруга рада разматра, предлаже и даје мишљења о циљевима, програмима и мјерама предложеним омладинском политиком; програмима који се финансирају из буџета Републике, града или општине; омладинским активностима које су од приоритетног значаја за Републику, град или општину; критеријумима за расподјелу средстава из буџета Републике, града или општине намијењених за реализацију програма утврђених омладинском политиком. У циљу ефикаснијег рада, Комитет може да формира комисије, експертне групе и друга радна тијела.

Када говоримо о институционалном учешћу младих у доношењу одлука, Закон о омладинском организовању РС-а прописује да ће надлежни органи РС-а, града и општине да обезбиједи услове да млади учествују у доношењу одлука, расправама и дебатама које се односе на њихову проблематику формирањем, између осталог, посебних комисија за младе. Комисије су стална радна тијела у скупштинама општине, града и Републике, а чланови комисије бирају се из реда представника омладинских савјета РС-а, града или општине и представника законодавне власти у Републици Српској, граду и општини.

Законом о омладинском организовању РС-а дефинисано је да млади имају право да буду правовремено и истинито информисани о свим питањима која су од интереса за њих, секретаријат и омладински савјет, у сарадњи са градовима и општинама, те се утврђују програм и облик информисања младих у Републици који треба да обезбиједи несметан ток информација путем различитих медија које су од значаја за унапређење омладинске политике у Републици, развој омладинске сарадње и јачања омладинског сектора.

Омладинска политика РС-а ради се у континуитету од 2006. г. у виду петогодишњих стратешких докумената. Омладинска политика РС-а за период 2023–2027. године, четврти документ по реду, припрема се у складу са Законом о стратешком планирању и управљању развојем у Републици Српској.⁶ Омладинска политика је интегрисани, мултисекторски стратешки документ којим се дефинишу јавне политике и усмјерава развој других области значајних за младе, а реализација стратешких циљева и приоритета води ка побољшању услова живота младих и ствара предуслове за њихов опстанак у Републици Српској. Развој омладинске политике стога спада у ред најсложенијих изазова и најодговорнијих задатака, имајући у виду везу опстанка и развоја младих са опстанком и развојем РС-а.

1.3. Институционални оквир организовања и подршке за младе у РС-у

Министарство породице, омладине и спорта, као ресорно министарство Владе РС-а за рјешавање питања младих, обрађивач је документа омладинске политике, као и нормативноправних аката у области омладинског рада и организовања. Министарство врши системско праћење стања, проблема, потреба и ставова младих у Републици; стварање претпоставки за рјешавање омладинске проблематике; подстицање активног учешћа младих у друштву, сарадњу са омладинским организацијама, међународну сарадњу у области омладинског организовања и дјеловања, стварање услова за развој спорта на нивоу Републике.

Савјет за младе РС-а је основала Влада РС-а, на приједлог Министарства, а ради давања мишљења о стручним питањима из области развоја омладинске политике и њене примјене. Чланови Савјета су: министар породице, омладине и спорта, министар просвјете и културе, министар здравља и социјалне заштите, министар рада и борачко-инвалидске заштите, министар финансија, представник радног тијела које се бави питањима младих Народне скупштине РС-а и три представника Омладинског савјета РС-а. Савјет у оквиру свог дјелокруга рада разматра, предлаже и даје мишљења о: циљевима, програмима и мјерама предложеним омладинском политиком; програмима који се финансирају из буџета Републике и ЈЛС; омладинским активностима које су од приоритетног значаја за Републику и ЈЛС; критеријумима за расподјелу средстава из буџета Републике и ЈЛС намијењеним за реализацију програма утврђених омладинском политиком; Савјет ради и друге послове за које га овласти Влада РС-а. Надлежни органи ЈЛС могу да образују своје савјете за младе.

Одбор за питања дјете, младих и спорта Народне скупштине РС-а разматра законске приједлоге, стратегије, информације, извјештаје и годишње планове рада републичких органа и организација који су надлежни за област омладинске политике, спорта и заштите права и интереса дјете и омладине, разматра положај младих у друштву, разматра заштиту права дјете и младих, прати развој спорта и физичке културе, ради на промоцији права и интереса дјетета.

Јединице локалне самоуправе (градови и општине) су међу главним носиоцима којима је циљ да омогуће активно учешће младих на локалном нивоу и бригу о омладини, што се остварује уређивањем и стварањем услова за омладинско организовање и бригу о омладини, тј. доношењем и реализацијом документа омладинске политике на нивоу Републике и ЈЛС. Јединице локалне самоуправе су дужне да обезбиједе средства за омладински рад и омладинске активности. У јединицама локалне самоуправе дјелују службеници за младе, али у пракси је мало оних којима су искључиво реферат омладинска политика и питања младих, те се тако смањује њихова доступност за младе.

⁶ Службени гласник Републике Српске, број 63/21.

Омладински савјет РС-а је кровна омладинска организација која у свом чланству окупља локалне и републичке омладинске организације са циљем представљања и заступања њихових интереса у институцијама РС-а, у међународној сарадњи и друго, а од 2010. има статус удружења од јавног интереса.

Омладинске организације – цивилно друштво је једно од најважнијих сегмената демократског друштва, а млади своје повјерење при заступању права и потреба највише дају према организацијама цивилног друштва. У омладинском регистру Министарства, закључно са 1. децембром 2022. године, уписано је: 196 омладинских организација, 234 организације за младе, 5 републичких омладинских организација и 3 локална омладинска савјета.

Локални омладински савјети – Закон о омладинском организовању дефинише облике и могућности удруживања локалних организација у омладинске савјете који имају значајну улогу у рјешавању проблема младих на подручју за које се оснивају. У омладински регистар, који води Министарство, уписане су само три организације које, на основу Закона о омладинском организовању и Правилника о упису у омладински регистар (Службени гласник РС-а, број 45/12), имају статус локалних омладинских савјета.

Студентске организације и представници савјета ученика – студентска представничка тијела су организована према наведеној законској регулативи, а највећи утицај има Унија студената РС-а. Студенти се организују и на нивоу ВШУ, а то им је гарантовано Законом о високом образовању.

Волонтерски сервис РС-а – је удружење грађана основано 23. јуна 2014. г., а које чини 15 локалних волонтерских сервиса са више од 3.500 регистрованих волонтера. Сектори у којима су волонтери били најпотребнији су: рад са рањивим групама (дјеца, лица са инвалидитетом, стари и немоћни, јавне кухиње), прикупљање хуманитарне помоћи, организовање спортских и културних активности, разне уличне акције подизања свијести грађана те разне едукативне и еколошке радионице.

Мрежа омладинских центара за анимирање, развој и тренинг РС-а (М.О.Ц.А.Р.Т.) – основана је на Другој конференцији омладинског рада, у децембру 2013. г. Циљ М.О.Ц.А.Р.Т.-а је да унаприједи квалитет рада омладинских центара на локалним нивоима и побољша услуге и програме за младе. Један од главних програма је стандардизација омладинских центара у локалним заједницама. Тренутно је у Републици Српској регистровано и активно 15 омладинских центара.

Фонд „Др Милан Јелић“ – функционише у оквиру Министарства за научнотехнолошки развој, високо образовање и информационо друштво РС-а са сврхом пружања подршке најталентованијим студентима РС-а.

Спортске организације – спорт РС-а је организован у складу са Законом о спорту у Републици Српској (Службени гласник РС-а, број 79/20). У Републици Српској постоји 38 спортских савеза и шест спортских савеза лица са инвалидитетом. До сада је регистровано око 1.500 спортских организација широм РС-а.

1.4. Млади у општини Модрича

Општина Модрича се налази у сјеверном дијелу БиХ и сјевероисточном дијелу РС-а, граничи са општинама Градачац, Добој, Брод, Шамац, Вукосавље и Оджак, а површина територије износи око 326,73 квадратна километра. Са геопрометног становишта, Модрича има повољан положај јер се у њој сијеку путеви регионалног, државног и европског значаја, а добра саобраћајна повезаност и релативно добро стање путне мреже представљају окосницу развоја привреде. Општина Модрича броји 23 мјесне заједнице: Бабешница, Борово Поље, Ботајица, Чардак, Добра Вода, Добриња, Доњи Скугрић, Дуго Поље, Гаревац,

Горње Кречане, Јасеница, Кладари Доњи, Кладари Горњи, Корпивна, Крчевљани, Кужњача, Милошевац, Ријечани Доњи, Ријечани Горњи, Скугрић Горњи, Таревци, Толиса, Врањак.

Према резултатима пописа становништва из 2013. године,⁷ општина Модрича имала је 24 490 становника, од којих су биле 4292 особе старости од 15 до 30 година, што је представљало 17,53% укупног становништва општине. Гледано по петогодишњима, највише младих је било у доби од 15 до 19 година (35,16%). На званичној страници РЗС-а доступна је подјела према петогодишњима, односно обухвата младе од 15 до 29 година, док младе особе старости 30 година припадају петогодишњу од 30 до 34 године. Из наведених разлога, одабран је приказ по петогодишњима, уз напомену да су младе особе у доби од 30 година укључене у категорију од 25 и више година старости.

Табела 1. Узорак за општину Модрича

	УКУПНО СТАНОВНИШТВО	М	Ж	15-19	20-24	25-29	15-30	%	УКУПНО ИСПИТАНИХ
Општина Модрича	24.490,00	11.969	12.521	1509	1310	1473	4292	17,52 %	277
		48,87%	51,12%	35,16 %	30,52 %	34,32 %			

Извор: Републички завод за статистику РС-а

У реализованом узорку на терену највећи број особа био је из групе младих од 15 до 19 година (40,1%). Младих у доби од 20 до 24 године у узорку било је 29,2%, док је младих од 25 до 30 година 30,7%. Из ванградских средина било је 51,26% младих, док је из градских 48,73%.

Графикон 1: Приказ процента младих из Модриче по петогодишњима

Извор: Институт за развој младих КУЛТ

Посматрајући демографске карактеристике испитаника, анализа брачног статуса показује да је највише нежењених /неудатих младих особа, односно 69,3%, док је младих који су у браку 12,3%.

Кад је у питању радни статус, незапослена је скоро половина младих, односно 49,5%. Према сопственој изјави и процјени, скоро трећина младих, односно 32,9%, запослена је на пуно радно вријеме.⁸

Узимајући у обзир доб испитаника, друга истраживања, постојање рада „на црно“ и различите методологије које се користе за истраживање тржишта рада, врло тешко може да се одреди прецизна

⁷ Агенција за статистику БиХ [онлајн]. Попис 2013. (доступно на: <https://www.popis.gov.ba/popis2013/knjige.php?id=0> [приступљено: 31. 7. 2023]).

⁸ Податак о незапослености младих треба да се узме са резервом јер је приказани проценат (не)запослености израчунат на основу сопствене процјене младе особе да ли она себе дефинише као запослену, незапослену или по некој другој понуђеној категорији.

стопа незапослености младих у некој локалној заједници. Ипак, незапосленост младих и даље се процјењује високом у односу на радно активно становништво.

Према броју чланова у домаћинству, највише младих у Модричи живи у четворчланим домаћинствима, односно **31%**, док је **19,5%** младих у домаћинствима са три члана.

Табела 2. Демографске карактеристике узорка

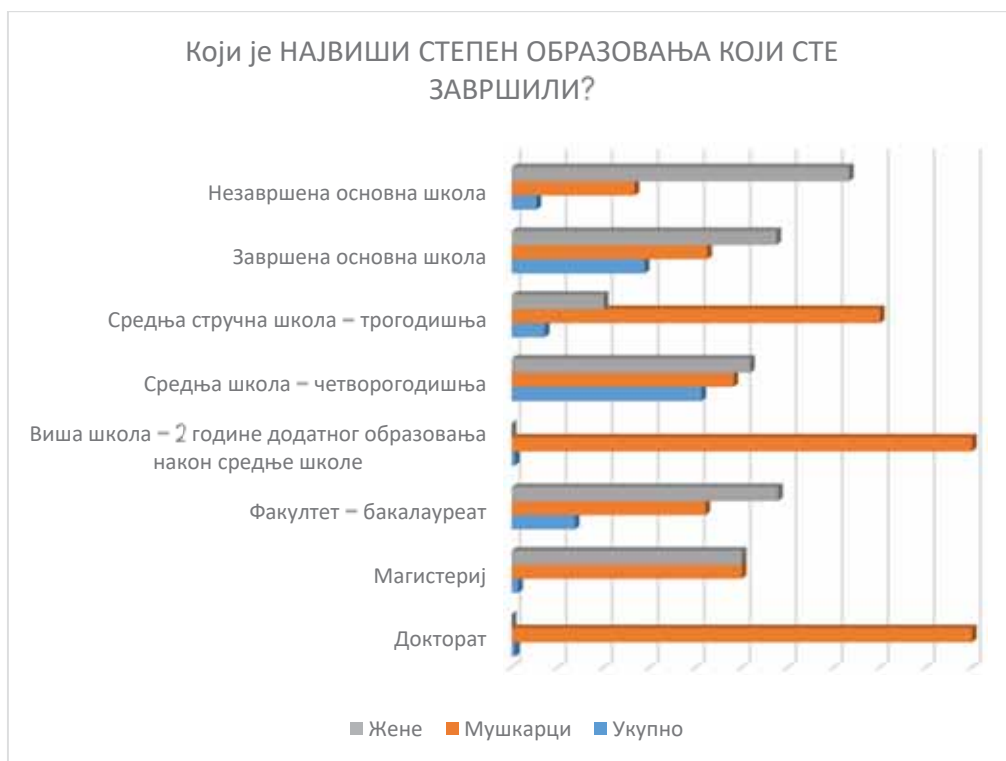
	Број испитаника	Цијели узорак	Градско	Ванградско
Пол	Мушкарци	47,6%	46,2%	53,8%
	Жене	52,3%	51%	49%
Брачни статус	Неудата/неожењен, не живи са партнером	69,3%	41,1%	58,9%
	Разведена/разведен	1,1%	100,0%	0,0%
	Удата/ожењен	12,3%	67,6%	32,4%
	Заједнички живот			
	Нису у браку, али живе са партнером	11,2%	64,5%	35,5%
	Не жели да одговори	5,8%	62,5%	37,5%
Радни статус	Незапослен	49,5%	48,2%	51,8%
	Повремено запослен – фриленсер	5,4%	46,7%	53,3%
	Приправник/стажист/специјализант	2,5%	28,6%	71,4%
	Самозапослен	3,2%	66,7%	33,3%
	Волонтер	2,9%	37,5%	62,5%
	Запослен на пуно радно вријеме	32,9%	47,3%	52,7%
	Запослен на пола радног времена	2,5%	71,4%	28,6%
	Не жели да одговори	1,1%	100%	0%
Број чланова у домаћинству	1	2,2%	66,7%	33,3%
	2	10,1%	53,6%	46,4%
	3	19,5%	48,1%	51,9%
	4	31%	50%	50%
	5	18,1%	40%	60%
	6+	19,2%	51%	49%

Извор: Институт за развој младих КУЛТ

Кад је у питању образовање младих, високо и више образовање има **14%** испитаника, а највише их је са првим степеном високог образовања бакалауреат (**13,7%**). Када је у питању завршени факултет

бакалауреат, више је припадница женског пола (57,9%) у односу на мушкарце (42,1%). Магистериј је завршило 1,4% испитаника, и ту није примјетна полна разлика.

Графикон 2. Образовање младих у Модричи

Извор: Институт за развој младих КУЛТ

Средњошколско образовање, према одговорима младих испитаника, има укупно 48,4% испитаних; четворогодишњу школу завршило је 41,2% младих, док је трогодишњу завршило 7,2%. Треба да се нагласи да је трогодишње средњошколско образовање завршило 80% мушкараца и 20% жена, док у случају четворогодишње средње школе ова разлика није изражена (51,8% жена и 48,2% мушкараца).

Основну школу завршило је 28,9% младих, с тим да су у поменути проценат укључени и млади који похађају девети разред основне школе и они који су још у процесу средњошколског образовања јер смо младе питали о највишем степену образовања које су завршили (комплетирали).

Закон о локалној самоуправи РС-а утврђује локалну самоуправу као право грађана, а када је ријеч о надлежностима јединица локалне самоуправе у РС-у, поред опште клаузуле којом је општинама утврђено право да регулишу сва питања од локалног значаја, а која нису искључена из надлежности Општине или додијељена у надлежност другом нивоу власти, прописује надлежности у областима: организовања рада и управљања јединицом локалне самоуправе; пружања услуга; просторног планирања и грађења; стамбено-комуналних дјелатности; културе; основног, средњег и високог образовања; здравствене и социјалне заштите становништва; бриге о дјечи и омладини; спорта и физичке културе; туризма, угоститељства, занатства и трговине; заштите природних добара и животне средине; заштите од елементарних и других већих непогода; људских права и слобода грађана и индивидуалних и колективних права припадника националних мањина.

Закон о локалној самоуправи РС-а детаљно, између осталог, прописује да јединица локалне самоуправе у области друштвене бриге о дјечи и омладини ради на побољшању улоге и статуса младих на свом

подручју, те у том смислу доноси и реализује документе који доприносе стварању услова за омладинско организовање и бригу о омладини.

Закон о омладинском организовању РС-а надлежним органима РС-а, града и општине прописује:

- формирање посебних комисија за младе – сталних радних тијела у скупштинама општине, града и Републике, чији се чланови бирају из реда представника омладинских савјета и представника законодавне власти РС-а, града или општине којима се обезбјеђују услови за учешће младих у доношењу одлука, расправама и дебатама које се односе на њихову проблематику;
- да ће у циљу остваривања бриге о омладини Република, град и општина да издвајају дио средстава из буџета за финансирање програма у складу са омладинском политиком;
- обавезу нижих нивоа власти (град и општина) да обезбједе одговарајуће просторије у којима млади могу да обављају своје активности и показују своје креативне способности;
- обавезу јединица локалне самоуправе, градова и општине да успоставе регистар омладинских организација за своје подручје, у року од 60 дана од дана ступања на снагу Закона о омладинском организовању РС-а.

Омладинска политика је обавезан документ институција власти у РС-у који доносе Република и јединице локалне самоуправе у циљу побољшања положаја и рјешавања утврђених проблема младих у Републици Српској којим се дефинишу јавне политике и усмјерава развој других области значајних за младе у РС-у. То је документ са јасно дефинисаним програмским циљевима, механизмима и роковима за њихову реализацију, одговорним институцијама и организацијама, партнерима те неопходним финансијским средствима и њиховим изворима, а у складу са јасно дефинисаним областима од интереса за младе.⁹

Општина Модрича континуирано улаже напоре на развијању механизма и програма за младе. У прилог томе иде и податак да су претходно израђене већ двије омладинске политике општине Модрича (за период 2013–2017.¹⁰ и 2018–2022¹¹).

Према наведеном, **Општина је испунила мјере које наводимо у наставку.**

1. Комисија за младе и надлежна служба

Скупштина Општине Модрича у свом саставу као радно тијело има и **Савјет за питање младих**, који разматра законске приједлоге, стратегије, информације, извјештаје и годишње планове рада републичких органа и организација које су надлежне за област омладинске политике, спорта и заштите права и интереса дјеце и омладине, разматра положај младих у друштву, разматра заштиту права дјеце и младих, прати развој спорта и физичке културе и ради на промоцији права и интереса дјетета.

Општинска управа је одредила да је **Одјељење за привреду и друштвене дјелатности** у области друштвених дјелатности у оквиру својих овлашћења, између осталог, надлежно да обезбјеђује извршавање закона, других прописа и општих аката који се односе на омладинско организовање и које се бави питањима од значаја за младе.

2. Буџетска ставка

Општина није обезбједила буџетску ставку која се тиче питања младих као дијела укупног буџета, али се кроз различите буџетске ставке финансирају програми и активности за младе. Буџетом за Одјељење за привреду и друштвене дјелатности предвиђени су: средства за омладинску политику, Омладинску банку, субвенције различитим удружењима грађана општине, грантови и стипендије те стимулација наталитета. Такође, буџет намијењен за социјалну заштиту предвиђа издвајања на име дознаке социјалне заштите

⁹ Закон о омладинском организовању (Сл. гласник РС-а, 98/04, 119/08 и 1/12) кроз члан 13 налаже да се омладинска политика дефинише на нивоу Републике, града и општине за краткорочни (годишњи) и средњорочни (петогодишњи) период.

¹⁰ Омладинска политика Општине Модрича 2013–2017, приступљено 25. 9. 2023. г.

¹¹ Омладинска политика Општине Модрича 2018–2022, приступљено 25. 9. 2023. г.

(дознаке пружаоцима услуга и дознаке грађанима). Општина Модрича сваке године објави јавни позив за прикупљање захтјева удружења грађана и невладиних организација ради додјеле средстава за финансирање/суфинансирање из буџета Општине. Из ових средстава подржавају се и различити пројекти у основним школама, Средњошколском центру, при активним удружењима и организацијама, спортским клубовима и секцијама, али и са неформалним групама младих. Општина такође финансира пројекте Омладинског парламента који су везани за образовање младих, а такође и пројекте Омладинске банке, у сарадњи са Фондацијом Мозаик. Општина такође редовно расписује јавне конкурсе за додјелу ученичких и студентских стипендија, те се кроз грантове обезбјеђују средства за активности из области културе и спорта које спроводе Српски културни центар и Културно-спортски центар.

3. Простор за младе

Општина Модрича нема посебно одвојен простор за младе нити успостављена буџетска издвајања за рад и функционисање овог простора.

4. Регистар омладинских организација

Из општине Модрича у регистар Министарства породице, омладине и спорта уписана су четири удружења у којима има и младих: „Развојно едукативни центар Модрича“, „Развојни центар Модрича“, Удружење грађана „4Т“ и „Екосистем и ја“. Општина Модрича нема засебан регистар омладинских организација.

5. Јачање капацитета упослених у пољу рада са младима

Службено лице у Одјељењу за привреду и друштвене дјелатности – самостални стручни сарадник за омладину, спорт, образовање и културу – по систематизацији Одјељења је особа која се бави питањима младих. Јачање капацитета врши се у складу са актима који уређују стручно усавршавање службеника локалне самоуправе.

6. Стручно радно тијело за израду омладинске политике

Успостављено је стручно радно тијело за израду омладинске политике 2023–2027. које се састоји од укупно 25 чланова и чланица распоређених у седам радних група за тематске области. Координационо тијело броји осам чланова, а чине га координатори тематских група и координатор координационог тијела. У радном тијелу учествују представници младих.

Проблем неусклађености формалног образовања са потребама тржишта рада, незапослености младих и спречавања негативних демографских трендова, побољшање перцепције безбједности и одрживости младих, унапређење здравља и животног стила највећи су изазови са којима се суочава општина. Из тог разлога неопходно је креирање ефикасних програма и мјера који ће да омогућују младима повољније услове под којима могу да буду стамбено збринуте, подстичу младе на развој предузетништва пружањем различитих видова подршке, различитим порезним олакшицама и бенефицијама мотивисати приватни сектор на запошљавање већег броја младих, развијањем здравствених и социјалних мјера које ће одговарати потребама младих те развијањем инфраструктуре и осталог садржаја који ће младима да пружи боље услове за живот.

Институт за развој младих КУЛТ пружа подршку у изради Омладинске политике Општине Модрича за период 2023–2027. г. а на основу усвојене Омладинске политике РС-а 2023–2027.¹²

¹² Омладинском политиком РС-а 2023–2027. дефинисана су четири стратешка циља са укупно 15 приоритета и 44 мјере, те три стратешка пројекта, а за реализацију републичке стратегије планирана су средства у укупном износу од 266.389.000 КМ. Приступљено 25. 9. 2023. г.

1.5. Циљеви Омладинске политике

1.5.1. Стратешки циљ

Општина Модрича тежи да буде заједницом која креира омладинске политике по мјери младих те у којој млади остварују своја права како би се унаприједио њихов садашњи положај, а општина израсла у пожељан простор за генерације које долазе.

Омладинском политиком РС-а од 2023. до 2027.¹³ дефинисана су четири стратешка циља:

- унаприједити прилике и интерес младих за бољи живот (одрживостанак и повратак) у Републици Српској;
- подстицати иницијативу и одговорно дјеловање младих у заједници;
- подстицати развијање здравих животних стилова младих и одговорног односа према околини;
- промовисати изврсност и стварање узора код младих.

Омладинском политиком Општине Модрича прате се стратешки циљеви постављени Омладинском политиком РС-а 2023–2027, а достижу се кроз испуњење и реализацију оперативних циљева постављених на нивоу локалне управе.

¹³ Ибид.

1.5.2. Оперативни циљеви омладинске политике

1. Обезбјеђивањем предуслова за квалитетно образовање, како формално тако и неформално, омогућити младима прилике за стицање знања и вјештина којима остварују своје дугогорчне циљеве у даљем школовању и на тржишту рада.
2. Младима са подручја општине Модрича олакшан приступ тржишту рада и ојачана конкурентност младих на тржишту рада.
3. Систем социјалне заштите одговара на потребе младих и креира амбијент у којем млади осјећају социјалну сигурност.
4. Млади остварују учинковиту здравствену заштиту уз прлике за редовну контролу здравља, бригу о менталном здрављу, информисање и стицање знања у области здравствене заштите.
5. Млади имају приступ квалитетним културним и спортским садржајима те редовно учествују у њиховом креирању.
6. Млади Модриче активно учествују у процесима одлучивања на локалном нивоу, имају неометан и њима прилагођен систем информисања те мноштво прилика за стицање знања и вјештина кроз неформално образовање.
7. Млади активно учествују у процесима који утичу на њихову свеопшту безбједност.

2. Методологија

2.1. Процес израде документа

На основу Закона о омладинском организовању РС-а и у складу са Омладинском политиком РС-а 2023–2027, а у циљу континуираног рада на побољшању положаја младих, Општина је приступила изради Омладинске политике за период 2023–2027. године. Носилац овог процеса је Одјељење за привреду и друштвене дјелатности. У сврху израде стратешког документа за младе 2022. године потписан је споразум о сарадњи између Општине Модрича и Института за развој младих КУЛТ, као организације која ће да подржи процес израде стратешког документа. Општина Модрича је за потребе израде овог документа именовала Координационо тијело, које је са Институтом за развој младих КУЛТ радило на анализи постојећих мјера намијењених унапређењу положаја младих те креирању приједлога мјера за спроведбу Омладинске политике.

Теренско истраживање о положају и потребама младих са подручја општине Модрича обавили су посебно обучени млади анкетари из Модриче уз подршку Института за развој младих КУЛТ.

Истраживање и израда Анализе положаја и потреба младих у општини Модрича претходили су изради Омладинске политике.

Процес израде документа Омладинске политике општине Модрича одвијао се у неколико фаза, које наводимо у наставку.

Припремна фаза је укључивала иницирање процеса израде стратешког документа са Одјељењем за привреду и друштвене дјелатности као надлежном службом и самосталним стручним сарадником за образовање, спорт, омладину и културу, као задуженим службеником, дефинисање чланова координационог и радног тијела и припрему методологије за истраживање о положају и потребама младих у општини Модрича.

Истраживачка фаза је укључивала сарадњу са самосталним стручним сарадником за образовање, спорт, омладину и културу, као задуженим службеником, уједно и координатором координационог и радног тијела на креирању тима анкетара, затим обуку анкетара, припрему и спроведбу теренског истраживања са младима на подручју града.

Прикупљање података спроведено је у периоду од августа до октобра 2023. године путем стандардизованог упитника који Институт за развој младих КУЛТ користи за истраживање положаја и потреба младих на различитим нивоима власти у Босни и Херцеговини. Кроз теренско истраживање предвиђено је анкетирање 365 младих особа, а анкетирано је укупно 277 особа.

Фаза израде нацрта документа се дијелом одвијала паралелно са теренским истраживањем, а обухватила је сарадњу са надлежном службом и именованим координатором координационог и радног тијела и укључивање свих релевантних актера у рад координационог тијела и радних група. Кроз ову фазу координационо и радно тијело анализирали су постојеће мјере и програме за младе, мапирали најзначајније проблеме и потребе младих те предложили мјере за унапређење положаја младих у седам области.

Фаза израде приједлога омладинске политике укључује процес консултација на први Приједлог нацрта омладинске политике општине Модрича, који се одвија у сарадњи са надлежном службом, координационим тијелом и Савјетом за питања младих. Референтни период који је обухваћен анализом стања у институцијама власти Општине је 2020, 2021. и 2022. година. Области које су разматране у омладинској политици Општине Модрича су:

1. образовање младих;
2. запошљавање и samozapoшљавање младих;

3. социјална брига о младима;
4. здравствена брига о младима;
5. активизам, информисање, учешће у одлучивању и мобилност младих;
6. спорт, култура и слободно вријеме младих;
7. безбједност младих.

Имајући у виду члан 11 Закона о омладинском организовању, који наводи да је брига о омладини од општег интереса за Републику, који се штити уређивањем и стварањем услова за омладинско организовање и бригу о омладини, а остварује доношењем и реализацијом омладинске политике на републичком, градском и општинском нивоу, Општина је приступила изради омладинске политике за период 2024–2027. године.

2.2. Уставни и правни оквир за доношење документа

Уставни основ за доношење омладинских политика садржан је у Амандману XXXIII, члан 68, тачка 12 Устава РС-а, према којој Република уређује и води бригу о дјечи и омладини, и тачка 18 Устава РС-а, према којој Република Српска уређује и обезбјеђује друге односе од интереса за Републику у складу са Уставом. На основу члана 11 Закона о омладинском организовању, брига о омладини је од стратешког интереса за Републику Српску, који се штити уређивањем и стварањем услова за омладинско организовање и бригу о омладини, а остварује доношењем и реализацијом омладинске политике на нивоу Републике и ЈЛС. На основу чланова 13 и 14 Закона о омладинском организовању и члана 13, став 4 Закона о стратешком планирању и управљању развојем у Републици Српској (Службени гласник РС-а, број 63/21), омладинска политика се доноси на нивоу РС-а и ЈЛС на период од пет година.

Омладинска политика РС-а за период 2023–2027. године припремљена је у складу са Законом о стратешком планирању и управљању развојем у Републици Српској (Службени гласник РС-а, број 63/21) и садржи низ приоритета и мјера дефинисаних у релевантним секторским стратегијама РС-а, као и документима релевантним за процес европских интеграција и другим међународно преузетим обавезама РС-а и Босне и Херцеговине, укључујући Стратегију Европске уније за младе за период 2019–2027. године, Стратегију омладинског сектора Савјета Европе до 2030. године, Стратегију Уједињених нација за младе 2018–2030. године и Агенду Уједињених нација за одрживи развој 2015–2030. године, односно Оквир за реализацију циљева одрживог развоја у БиХ.

Процес израде омладинске политике општине Модрича за период 2023–2028. у свим је фазама усмјераван и обезбиједио је усклађеност са другим релевантним стратешким документима као што су Омладинска политика РС-а 2023–2027. те Ревидирана стратегија развоја општине Модрича 2023–2026.¹⁴

Новоуспостављени правни оквир за доношење стратешких докумената налаже да приликом израде секторских стратегија мора да се води рачуна о њиховом посебном квалитету, што значи да секторски стратешки циљеви морају да буду јасно дефинисани и кохерентни са развојним циљевима Босне и Херцеговине, да морају да садрже акциони план са финансијским и временским оквиром спроведбе и носиоцима активности те да постоји довољна подршка кључних институција у спроведби стратешких докумената.

¹⁴ Ревидирана стратегија развоја општине Модрича 2023–2026; приступљено 26. 9. 2023. г.

2.2.1. Закони, политике и стратегије усмјерене према младима

Низ закона, политика и стратегија у Републици Српској усмјерен је према младима. Њихов кратак преглед обухвата сљедеће:

- Закон о омладинском организовању: овим законом, чланом 12, уређује се да се, путем омладинске политике РС-а, посвети пажња социјалноздравственој заштити младих, а у члану 19 прецизније се дефинише област социјалне и здравствене заштите младих;
- Закон о волонтирању: овим законом води се брига о доброти и здрављу приликом волонтирања малољетних лица, а чланом 16 Закона дефинише се: „Малољетни волонтер може волонтирати искључиво у активностима у складу са својим узрастом, физичким и психичким степеном развоја и вјештинама које не представљају ризик за његово здравље, развој и успјех у извршавању школских обавеза“;
- Стратегија за унапређење и развој волонтирања у Републици Српској (2019–2023. године) – усмјерена је на пружаоце подршке одрживој промоцији и развоју волонтирања те повећању волонтерског ангажмана у Републици Српској;
- Закон о спорту: овим законом, у члану 21, став 2, дефинише се да је „спорт за све“ област спорта која промовише бављење спортском активношћу ради одмора и рекреације, унапређења здравља или унапређења сопствених резултата дјетета, омладине и одраслих, а у члану 5 Закона наводи се да је бављење спортом у Републици Српској доступно свим грађанима у подједнаким условима без обзира на узраст, расу, националност, ниво физичких способности, степен евентуалне инвалидности, пол, род и било које друго лично својство, политичку и сваку другу припадност или опредјељење;
- Закон о високом образовању;
- Закон о студентском организовању;
- Закон о студентском стандарду;
- Закон о заштити и поступању са дјецом и малољетницима у кривичном поступку;
- Стратегија запошљавања РС-а 2021–2027. г. – приоритет 1.3. јачање запошљивости младих;
- Стратегија развоја малих и средњих предузећа и предузетништва РС-а за период 2021–2027. године; стратешки циљ 1: обнављање и раст предузетничке дјелатности у Републици Српској, са тежиштем на предузетништву младих и предузетништву жена; приоритет 1.2: развој предузетништва младих и предузетништва жена;
- Стратегија развоја науке и технологије, високог образовања и ИКТ индустрије у Републици Српској за период 2022–2028. године (нацрт);
- Стратегија за унапређење сексуалног и репродуктивног здравља у Републици Српској за период 2019–2029. године – у склопу реализације ове стратегије у два општа циља предвиђене су мјере/активности за заштиту сексуалног и репродуктивног здравља младих;
- Стратегија развоја менталног здравља у Републици Српској за период 2020–2030. године;
- Стратегија развоја туризма РС-а од 2021. до 2027. године дефинисала је мјеру: унаприједити припремљеност младих и студената за каријеру у туризму;
- Стратегија развоја пољопривреде и руралних подручја РС-а за период 2021–2027. године – један од водећих принципа за дефинисање стратешких циљева у овој стратегији је задржавање становништва, а посебно младих у руралним подручјима.

3. SWOT анализа

SWOT анализа је кључни оквир за анализу ситуације који омогућава интеграцију других метода и користи за утврђивање прилика и пријетњи, као и снага и слабости у општини.

Код израде SWOT анализе настојало се да анализа буде што објективнија, концентришући се што је могуће више на посматрање ствари из угла учесника у стратешком процесу. Табела је настала као резултат анализе матрица које су попуњавале радне групе и тиме указале на тренутну ситуацију унутар свог сектора и на основну спроведеног истраживања на узорку младих. Користећи SWOT анализу одређујемо тренутне факторе у општини и изван ње који имају утицај на спроведбу омладинске политике.

Табела представља SWOT матрицу Општине за израду омладинске политике и њене примјене за предложени период. Свака ставка анализе представљена у табели обрађена је кроз матрице на којима су радили координационо и радно тијело.

Табела 3. SWOT анализа

Снаге	Слабости
<p>ОБРАЗОВАЊЕ:</p> <ul style="list-style-type: none"> - пројекти реализовани путем Фондације Мозаик; - сарадња кроз рад Омладинског парламента; - програм стипендирања студената; - велики број младих на основним студијама, као и на магистарским и докторским; - постојање и рад Дневног центра за дјецу са сметњама у развоју „Сунце Обервалиса“; - стручни наставни кадар (одговарајућа стручна спрема); - узајамна сарадња локалне заједнице, родитеља и све три школе на подручју општине је на завидном нивоу. <p>ЗАПОШЉАВАЊЕ И САМОЗАПОШЉАВАЊЕ:</p> <ul style="list-style-type: none"> - ријешеност локалне самоуправе и других установа и институција за унапређење квалитета живота младих; - стратешки приступ питањима младих; - постојање и функционисање Привредног савјета општине Модрича, који је састављен од кључних актера за повезивање средњошколског образовног система са потребама привреде; - постојање традиционалних манифестација. 	<p>ОБРАЗОВАЊЕ:</p> <ul style="list-style-type: none"> - осим формалног образовања (школа), на општини нема програма који су у функцији образовања младих, развијања знања и вјештина (образовни курсеви, програми, обуке, центар за образовање младих и сл.); - недостатак средстава за образовне програме; - усмјерено образовање (средњошколски образовни профили и програми) није у складу са потребама тржишта рада; - дотрајалост школских објеката (нарочито подручних школа); - неорганизован превоз за ученике из појединих, удаљених сеоских дијелова општине. <p>ЗАПОШЉАВАЊЕ И САМОЗАПОШЉАВАЊЕ:</p> <ul style="list-style-type: none"> - неактивност код већине младих; - мале могућности за неформално образовање младих и унапређење пословних вјештина на локалном нивоу; - млади не посједују сва потребна практична знања, вјештине и компетенције које су тражене на тржишту рада; - низак степен предузетничке свијести и знања код младих;

<p>СОЦИЈАЛНА БРИГА:</p> <ul style="list-style-type: none"> - отварање Дневног центра за дјецу и омладину са посебним потребама; - корисници Центра имају бесплатан улаз на градски базен; - добра сарадња са донаторима који су изградили Дневни центар и базен у Модричи; - изградња великог броја стамбених и пословних објеката у Модричи. <p>ЗДРАВСТВЕНА БРИГА:</p> <ul style="list-style-type: none"> - постоје програми здравствене едукације у школама; - активне организације које се баве младима; - доступност здравствених услуга. <p>КУЛТУРА И СПОРТ, СЛОБОДНО ВРИЈЕМЕ:</p> <ul style="list-style-type: none"> - добра спортска инфраструктура обједињена у један спортски комплекс (стадион за фудбал, базен и спортска дворана); - добра спортска инфраструктура у руралним срединама (могућност бављења спортом од малих ногу); - развијен спортски живот и велики број спортских клубова у које је укључен велики број дјеце полазника тих спортова (већа конкуренција ствара више успјешних спортиста); - бројни спортски клубови, удружења и културно-умјетничка друштва; - традиција и остварени резултати појединих клубова (ОК, ФК, КК, карате клуб, кик бокс клуб итд...) подстичу млађе генерације да се почну бавити једном од тих дисциплина. 	<ul style="list-style-type: none"> - недовољно прилика за аплицирање на програме који поспјешују запосленост младих и низак ниво мотивисаности младих да се на њих пријављују; - неатрактивно окружење за живот и каријерни развој у локалној заједници. <p>СОЦИЈАЛНА БРИГА:</p> <ul style="list-style-type: none"> - недовољно едукованог кадра у ЦСР; - недовољно улагање у едукације већ запослених радника. <p>ЗДРАВСТВЕНА БРИГА:</p> <ul style="list-style-type: none"> - недостатак информација о здравим животним стиливима; - недовољна свијест о важности менталног здравља; - недостатак специјализованих услуга за младе са посебним потребама. <p>КУЛТУРА И СПОРТ, СЛОБОДНО ВРИЈЕМЕ:</p> <ul style="list-style-type: none"> - недовољна финансијска средства за остваривање већих циљева и успјеха; - недостатак стручног кадра у раду са млађим селекцијама.
---	---

<p>АКТИВИЗАМ, ИНФОРМИСАЊЕ, УЧЕШЋЕ У ОДЛУЧИВАЊУ И МОБИЛНОСТ МЛАДИХ:</p> <ul style="list-style-type: none"> - велики број дјеце и младих укључених у спортске клубове и разна удружења; - значајан број ученика основних и средњих школа који учествују на школским такмичењима и постижу запажене резултате; - умрежавање омладинских организација и активиста са омладинским и другим организацијама из ужег и ширег окружења. <p>БЕЗБЈЕДНОСТ:</p> <ul style="list-style-type: none"> - добра и конкретна сарадња свих институција на превенцији, заштити безбједности младих, те на збрињавању жртава и санкционисању и ресоцијализацији починилаца; - већа заступљеност младих полицијских службеника који боље разумију потребе и нагоне младих те на њих могу адекватније и ефикасније одговорити или поступити у конкретном појединачном случају; - Омладинска политика општине Модрича; - Омладинска банка Модрича и Омладински парламент Модрича; - постојање невладиних организација које се баве младима и питањем њихове безбједности; - издавања средстава за финансирање програма/пројеката усмјерених ка побољшању положаја и безбједности младих; - добра сарадња са установама и организацијама које се баве младима и њиховом заштитом. 	<p>АКТИВИЗАМ, ИНФОРМИСАЊЕ, УЧЕШЋЕ У ОДЛУЧИВАЊУ И МОБИЛНОСТ МЛАДИХ:</p> <ul style="list-style-type: none"> - слаба укљученост младих у политику и политичка дешавања. - мали број медија и портала који информишу о приликама и дешавањима у општини Модрича; - недостатак културно-забавних манифестација; - недовољан капацитет предшколских установа; - слабо интересовање младих за друштвени ангажман; - недовољни капацитети локалне заједнице за коришћење средстава ЕУ. <p>БЕЗБЈЕДНОСТ:</p> <ul style="list-style-type: none"> - велики број младих полицијских службеника који још увијек немају довољно искуства, које је нужно за доношење исправних одлука; - недостатак људских и материјалних ресурса; - недостатак неформалне едукације младих о питању њихове безбједности; - низак степен повјерења младих у институције.
<p>Прилике</p>	<p>Пријетње</p>
<p>ОБРАЗОВАЊЕ:</p> <ul style="list-style-type: none"> - проблеми школа који се не могу ријешити из средстава Општине и Владе могу покушати да се ријеше кроз аплицирање на пројекте различитих фондова; - финансирање школа и од издавања простора (спортским клубовима, школама страних језика и сл.); 	<p>ОБРАЗОВАЊЕ:</p> <ul style="list-style-type: none"> - све мањи број ученика/младих због пада броја рођених; - смањење броја младих на општини због тренда одласка у иностранство; - неповољна економска ситуација.

- јачање сарадње средње школе и фирми из окружења кроз одлазак ученика на праксу и стварање могућности за запослење (стипендирање ученика док су на пракси, могућност каснијег запослења за ученике који се покажу као вриједни радници, давање подстицаја фирмама од стране Општине за отварање нових радних мјеста и сл.).

ЗАПОШЉАВАЊЕ И САМОЗАПОШЉАВАЊЕ:

- доступност фондова за подршку пројектима младих;
- самостална запошљавања кроз различите подстицајне програме;
- промоција дефицитарних занимања;
- креирање политика и пројеката прилагођених тренутним интересима младих, као што су ИТ технологије, хабови за развој дигиталних технологија и креативних индустрија;
- прилагођавање комплетног животног окружења у локалној заједници које ће подупирати каријерни развој, развој предузетништва код младих и пружање услуга у виду *outsourcing*-а и *freelancing*-а за компаније ван Модриче;
- организовање међународних и других регионалних спортских, привредних и културних догађаја који промовишу општину Модрича;
- организовано дјеловање младих кроз удружења.

СОЦИЈАЛНА БРИГА:

- повољан тренд/ситуација у околини који отвара простор за нове прилике.

ЗДРАВСТВЕНА БРИГА:

- сарадња са школама за унапређење здравственог образовања;
- развој онлајн платформи за пружање здравствених информација младима;
- партнерства са локалним здравственим установама за пружање превентивних услуга;
- постојећа инфраструктура у руралним срединама за активирање амбуланти породичне медицине.

ЗАПОШЉАВАЊЕ И САМОЗАПОШЉАВАЊЕ:

- константан одлив младих са подручја општине;
- недовољна афирмисаност младих да живе и раде у Модричи;
- недовољан прилив страних инвестиција;
- недовољно развијена инфраструктура да испрати различите потребе младих;
- останак високообразованог кадра у већим центрима гдје су студирали, гдје проналазе запослење;
- велика потражња за нашом радном снагом у земљама ЕУ, те све веће олакшице за добијање радних дозвола.

СОЦИЈАЛНА БРИГА:

- одлазак образованог кадра из ЦСР.

ЗДРАВСТВЕНА БРИГА:

- повећање употребе опојних супстанци међу младима;
- недостатак финансијских средстава за програме здравствене едукације;
- недовољна подршка републичких власти за локалне омладинске програме
- лака доступност алкохолних пића за малољетне.

КУЛТУРА И СПОРТ:

- оспособљавање СРЦ Ријечани за потребе одржавања припрема и кампова спортиста као и за одржавање семинара за стручно усавршавање спортских радника;
- већа повезаност наставника физичког васпитања основних школа са клубовима;
- стипендирање најуспјешнијих спортиста (како би се мотивисали остали спортисти да раде и постижу најбоље резултате).

АКТИВИЗАМ, ИНФОРМИСАЊЕ, УЧЕШЋЕ У ОДЛУЧИВАЊУ И МОБИЛНОСТ МЛАДИХ:

- пројекти за запошљавање младих и развијање општине;
- прилика за развијање сеоског туризма;
- повољни услови за бављење спортом и постизање одличних резултата.

БЕЗБЈЕДНОСТ:

- већа могућност образовања и усавршавања која доводи до упознавања са посљедицама ризичних понашања, те самим тим одустајања од њега или губљења потребе за њим;
- могућност коришћења међународних фондова намијењених пројектима и програмима који су усмјерени на младе и њихову безбједност;
- могућност да се млади људи активирају у покретању иницијатива са циљем боље и веће безбједности омладине на подручју општине Модрича;
- едукација и подизање свијести младих о опасностима на друштвеним мрежама и интернету.

КУЛТУРА И СПОРТ:

- велики одлив становништва умањује упис броја дјеце у школе спорта, спортске клубове и организације, смањује конкуренцију и самим тим отежава стварање више врхунских спортиста;
- лоша економска ситуација у земљи смањује наравно и финансијска давања за сам спорт и самим тим клубови нису у могућности да још више поправе услове за бављење спортом;
- нетранспарентна расподјела средстава са виших нивоа власти (средства треба да се распоређују по неким параметрима – међународна такмичења, ранг такмичења, традиција и историја клуба, резултати итд.).

АКТИВИЗАМ, ИНФОРМИСАЊЕ, УЧЕШЋЕ У ОДЛУЧИВАЊУ И МОБИЛНОСТ МЛАДИХ:

- велики број младих брачних парова који су трајно напустили општину Модрича;
- недостатак средстава за финансирање пројеката и планираних активности које се односе на побољшање положаја младих;
- млади који проводе вријеме у кладионицама и коцкарницама.

БЕЗБЈЕДНОСТ:

- подложност вјеровању нетачним информацијама те жеља за брзим стицањем материјалних добара или аутоматског испуњења жеља, гдје све ово често доводи до ризичних понашања која прелазе у прекршаје или кривична дјела те младе неријетко чине њиховим жртвама;
- све већа овисност младих према различитим опојним средствима (дрога, алкохол и сл.);
- повећано насиље међу младима, као и младих према одраслима;
- повећан број адолесцената збринутих у Сигурну кућу без родитељске пратње;
- повећан број случајева трговине дјецом;

	<ul style="list-style-type: none"> - владавина „физички јачег“; - недовољна едукација младих о опасностима на друштвеним мрежама и интернету: крађа идентитета, cyberbullying, пријетња за приватност, злонамјерни софтвери, неприкладни садржаји, онлајн преваре, напади на кориснике; - неактивност и недостатак спремности младих да прихвате одговорност.
--	---

Извор: Општина Модрича – матрице радних група

4. Анализа положаја и потреба младих општине Модрича

4.1. Образовање и наука младих

4.1.1. Увод

Поред запошљавања, образовање је сигурно најважнији елемент којим се одређује социјални и економски положај младих. образовање представља један од кључних фактора за остваривање свих других права и покретачка је снага у оснаживању младих да сами обликују своју будућност и учествују у животу своје заједнице. Три основна облика образовања у модерном друштву су формално образовање, неформално образовање и информално образовање.

Поред формалног образовања, сваки појединац има право и на додатну обуку и цјеложивотно учење којим посипјешује своје вјештине, знања и обезбјеђује услове за сопствени бољи положај.

Главни актери омладинске политике у домену образовања и науке младих су Министарство просвјете и културе те Министарство за научнотехнолошки развој, високо образовање и информационо друштво. Република Српска у политике према младима и стратешке програме развојних политика ову тему мора да постави као централну са обзиром на то да у процесима креирања ових политика мора да се преузме обавеза изградње стратешких капацитета, што ће да буде темељено на конкурентности, а произилази из претходних истраживања о положају младих у Босни и Херцеговини.

Правне надлежности у области образовања у Републици Српској уређује Устав РС-а, а према којем Република уређује и обезбјеђује бригу о дјечи и омладини, образовању, култури и заштити културних добара и физичкој култури. Устав РС-а посвећује читаво једно поглавље људским правима и основним слободама. Између осталог, члан 38 Устава гарантује да је свакоме дато право на школовање под једнаким условима.

Образовање се дијели на предшколско (вртић), основно (основна школа), средње (средња школа) и високо образовање (факултети универзитета и академија умјетности). Од 2005/2006. у Републици Српској се примјењује болоњски процес образовања, а цјелокупну реформу образовања потребно је и могуће унаприједити успостављањем једнако важних оквира у којим ће се она одвијати: законодавни, институционални, стратешки оквир јавних политика, као и финансијски.

Перманентни циљ Владе Републике Српске је прилагођавање образовног система потребама тржишта рада, а што је назначено и у Стратегији запошљавања РС-а. Посебно се ово односи на ниво средњег, вишег и високог образовања.

Средње образовање обухвата различите врсте и облике образовања којим се након завршене основне школе стичу знања и вјештине потребни за рад у струци и за даље школовање. Постоји 89 јавних и пет приватних средњих школа у Републици Српској, у којима се ученици образују у 13 струка за 105 занимања. У Републици Српској постоји 21 високошколска установа – девет универзитета (два јавна и седам приватних). образовање одраслих је дио јединственог образовног система РС-а, којим се обезбјеђује образовање, усавршавање и оспособљавање одраслих лица. Може бити формално, неформално и информално.

Област основног, средњег и високог образовања и науке регулисана је на нивоу Републике Српске, која је и оснивач свих образовних установа. Изузев територијалне припадности и обављања специфичних функција у области образовања, Општина нема других ингеренција над образовним установама.

✓ **Образовне установе у општини Модрича**

Већина младих у општини укључена је у систем формалног образовања: основно, средње и високо образовање.

У табели 4. наведене су све школске установе у општини Модрича.

Основношколски одгој и образовање у општини организују се у редовним основним јавним школама. На подручју општине Модрича дјелују укупно двије основне школе, у оквиру којих дјелује укупно 16 подручних школа/одјељења:

1. Јавна установа Основна школа "Свети Сава" са подручним одјељењима/школама: Врањак, Копривна, Дуго Поље, Бријестово, Ботајица, Таревци, Ријечани Горњи, Копривска Требава;
2. Јавна установа Основна школа „Сутјеска“, која садржи и осам подручних школа, и то: двије деветоразредне – ПШ Милошевац и ПШ Скугрић, те шест петоразредних – ПШ Доњи Кладари, ПШ Ждребан, ПШ Мишићи – Потпоље, ПШ Толиса, ПШ Крчевљани, ПШ МЗ Модрича 5.

Табела 4. Образовне установе у општини Модрича

ОСНОВНЕ ШКОЛЕ НА ПОДРУЧЈУ ОПШТИНЕ МОДРИЧА	
Број	Назив
1.	ЈУ Основна школа „Свети Сава“ – централна школа ПШ Врањак, ПШ Копривна, ПШ Дуго Поље, ПШ Бријестово, ПШ Ботајица, ПШ Таревци, ПШ Ријечани Горњи, ПШ Копривска Требава
2.	ЈУ Основна школа „Сутјеска“ – централна школа ПШ Милошевац, ПШ Скугрић, ПШ Доњи Кладари, ПШ Ждребан, ПШ Мишићи – Потпоље, ПШ Толиса, ПШ Крчевљани, ПШ МЗ Модрича 5
СРЕДЊЕ ШКОЛЕ НА ПОДРУЧЈУ ОПШТИНЕ МОДРИЧА	
1.	ЈУ СШЦ „Јован Цвијић“ Модрича

Извор: Општина Модрича

У Модричи дјелује јавна установа Средњошколски центар „Јован Цвијић“, а омогућује образовање за просвјетну, преводилачку и математичку струку, електротехнику, машинство и обраду метала, економију, право и трговину, пољопривреду и прераду хране те текстилство и кожарство. Према подацима из Општине Модрича,¹⁵ у оквиру ових струка уписани су ученици у 18 различитих занимања.

Средња школа, поред пројеката за унапређење образовног окружења за које са младима аплицира према Општини, сваке године спроводи и мјере и активности које су усмјерене на младе, а не укључују нужно финансијска средства. На примјер, у средњој школи мјесец фебруар је сваке школске године посвећен борби против вршњачког насиља, односно подизању свијести о вршњачком насиљу, његовим посљедицама, разлозима настанка, начинима реаговања и сл. У наведеном мјесецу стручна служба школе организује и реализује радионице, предавања у свим одјељењима школе, а ученички радови настали

¹⁵ Подаци су достављени директно Институту путем Радне групе за образовање и науку младих за израду омладинске политике општине Модрича.

током тих радионица буду изложени у холу школе посљедњу сриједу у мјесецу фебруару, када је Међународни дан борбе против вршњачког насиља. Такође, у сарадњи са основним школама са подручја општине Модрича сваке године се организује Дан отворених врата за основце, када ученици завршних разреда основне школе долазе да посјете СШЦ, информишу се о занимањима која се образују у Средњошколском центру, упису, ваннаставним активностима које постоје, упознају се са простором школе и сл.

Такође, сваке године се организује и Дан отворених врата за факултете у циљу професионалне оријентације ученика завршних разреда средње школе. Поред наведених активности, сваке године у школи се организују и различита предавања за ученике у сарадњи са представницима других институција из локалне заједнице, која за циљ имају развијање свијести о одређеним проблемима у друштву, развијање здравих животних навика, професионалну оријентацију и сл. (Неке од тема реализованих предавања за ученике средње школе у референтном периоду: ментално здравље, могућности студирања у Аустрији, сида, репродуктивно здравље, вршњачко насиље, сајбер насиље, Свјетски дан здравља итд.)

Школе за информисање ученика користе огласне табле школе, директне разговоре са ученицима, али и друштвене мреже, Facebook, Instagram и веб сајтове. Средњошколски центар у циљу информисања ученика о плану уписа у средњу школу користи и летке, плакате, промотивне видео-снимке, организује Дан отворених врата за ученике завршних разреда основне школе. Такође, представници средње школе у сарадњи са основним школама обилазе одјељења завршних разреда у циљу разговора о могућностима уписа у средњу школу. И систем информисања у ОШ „Сутјеска“ је развијен, а информације о важним питањима из живота и рада школе могу да се нађу на огласним таблама, сајту школе, огласним књигама, ФБ страници. Летопис школе садржи важне информације о животу и раду школе. Поред тога, постоји веома добра сарадња са сајтом УГ Модричаинфо и Радио Модрича, који дијеле информације и на тај начин промовишу школу.

Према подацима Републичког завода за статистику,¹⁶ у средњу школу је у 2019/20. у 29 одјељења уписано 639 ђака, а у 2020/2021. у 30 одјељења уписана су 642 ђака.

Подаци Републичког завода за статистику се понешто разликују од података запримљених од Радне групе за образовање и науку младих, а према њима, број ученика уписаних у средњу школу и основне школе које се налазе на подручју општине је следећи:

Табела 5. Број ученика уписаних у ЈУ СШЦ „Јован Цвијић“ Модрича

Школска година	Укупно уписаних у школу	Према полу		Укупно уписаних у И разред	Према полу	
		Ученици	Ученице		Ученици	Ученице
2019/2020.	636	350	286	169	110	59
2020/2021.	641	356	285	186	106	80
2021/2022.	590	334	256	114	80	34
2022/2023.	549	331	218	139	91	48
Укупно	2.416	1371	1.045	608	387	221

Извор: Општина Модрича

¹⁶ Публикација „Градови и општине Републике Српске“, приступљено 31. 10. 2023. г.

Табела 6. Средње образовање – број уписаних ученика у средње школе у Модричи и РС-у

Школска година	Средњошколско образовање				
		Број школа	Број уписаних ученика		
			Укупно	Дјевојчице	1. разред (укупно)
2019/2020.	Модрича	1	639	285	169
	Република Српска	95	37.206	18.715	9.858
2020/2021.	Модрича	1	642	286	187
	Република Српска	95	36.405	18.363	9.541
2021/2022.	Модрича	1	590	256	114
	Република Српска	95	35.615	17.973	9.336
2022/2023.	Модрича	1	548	218	139
	Република Српска	96	34.998	17.795	9.281

Извор: Републички завод за статистику РС-а¹⁷

Подаци из Општине Модрича, путем Радне групе за образовање и науку младих, показују да је број ученика уписаних у основне школе које се налазе на подручју општине сљедећи:

Табела 7. Број ученика уписаних у основне школе у општини Модрича

Школска година	Укупно уписаних у школу	Према полу		Укупно уписаних у И разред	Према полу	
		Ученици	Ученице		Ученици	Ученице
ЈУ Основна школа „Свети Сава“ Модрича						
2019/2020.	880	451	429	94	46	48
2020/2021.	847	435	412	85	53	32
2021/2022.	809	421	388	91	48	43
2022/2023.	784	416	368	78	44	34
Укупно	3320	1723	1597	348	191	157
ЈУ Основна школа „Сутјеска“						
2019/2020.	805	404	401	72	41	31
2020/2021.	765	393	372	76	41	35
2021/2022.	783	403	380	101	53	48
2022/2023.	778	398	380	97	46	51
Укупно	3131	1598	1533	346	181	165
Укупно уписаних 2019/20– 2022/23.	6450	3321	3130	694	372	322

Извор: Општина Модрича

¹⁷ Билтен Републичког завода за статистику РС-а: <https://www.rzs.rs.ba/front/category/12/197/?&add=None>

У основне школе на подручју Модриче у периоду школске 2019/20. до 2022/23. године уписано је укупно 6450 ученика, и то 3321 ученик и 3130 ученица, од чега:

- у 2019/2020. години – 1785 уписаних ђака (855 ученика и 830 ученица), у први разред уписано 166 ђака;
- у 2020/2021. години – 1612 уписаних ђака (828 ученика и 784 ученице), у први разред уписан 161 ђак;
- у 2021/2022. години – 1592 уписаних ђака (824 ученика и 774 ученице), у први разред уписано 192 ђака;
- у 2022/2023. години – 1562 уписана ђака (814 ученика и 748 ученица), у први разред уписано 175 ђака.

У Модричи не постоји регистрована нити једна високошколска установа, те млади ове општине, ако желе даље образовање, студирају у општинама и градовима у којима високошколске установе постоје.

Табела 8. Укупан број студената према мјесту пребивалишта

Локална заједница/ентитет	Број уписаних студената према мјесту пребивалишта			
Академска година	2019/2020.	2020/2021.	2021/2022.	2022/2023.
Модрича	290	271	238	265
Република Српска	29.440	28.523	27.583	26.774

Извор: Републички завод за статистику РС-а

Од академске 2019/2020. до 2022/2023. г., према подацима Републичког завода за статистику,¹⁸ смањује се број студената у Републици Српској, и то сваке године у континуитету. Тако је у овом четворогодишњем периоду број студената смањен за око 9%. Кад су у питању студенти из Модриче, тренд није много другачији у односу на РС. У академској 2019/2020. било је 290 студената из ове општине, а 2022/2023. било их је 265, што је мање за 8,6%.

У школској 2019/2020. години 290 младих из Модриче се уписало на студиј, 2020/2021. тај број је износио 271, док је тај број у школској 2022/2023. години био 265, што је мање за 8,6%.

У 2020. години дипломирале су 43, а у 2021. години 42 младе особе из Модриче.

✓ **Сарадња образовних установа са Општином, другим институцијама и локалном заједницом у погледу рада са младима**

Један од видова сарадње образовних установа и Општине је учешће представника Општине у раду школског тима СШЦ „Брига о дјечи – заједничка одговорност и обавеза“, сарадња кроз рад Омладинског парламента (долазак представника Општине на скупштину Омладинског парламента, долазак ученика на сједницу Скупштине Општине, финансирање пројекта Омладинског парламента од стране Општине), те кроз рад Школског одбора и Привредног савјета. Осим сарадње кроз рад Омладинског парламента, остали наведени облици сарадње су дефинисани законом и другим актима.

Сарадњу са локалном заједницом школе прецизније уређују на основу индивидуалних позива од установа и институција, а она се одвија у оквиру Програма сарадње са друштвеном средином, Програмом културно-јавних и спортских манифестација, Школским развојним планом и Програмом рада директора.

¹⁸ Билтен Републичког завода за статистику РС-а: <https://www.rzs.rs.ba/front/category/264/>

4.1.2. Правни оквир

Закони на нивоу ентитета, кантона и Брчко дистрикта Босне и Херцеговине треба да се усклађују са одредбама оквирних закона Босне и Херцеговине, а који се односе на област образовања.

Област образовања у Републици Српској уређена је законским и подзаконским актима, а који уређују права и обавезе, начин рада образовних институција и њихово формирање у овој области. Важно је споменути **Закон о средњем образовању и васпитању**, који уређује област као дио јединственог система образовања РС-а, оснивање и престанак рада средње школе, статус ученика, наставника, стручних сарадника и осталих радника, руковођење и управљање школом, вредновање квалитета образовно-васпитног рада, развијање наставних планова и програма, финансирање и надзор над радом школа, признавање свједочанстава те евиденције и јавне исправе, стицање квалификација, ванредно образовање и друга питања у вези са средњим образовањем.

Законом о високом образовању уређују се циљеви и принципи високог образовања у Републици Српској, нивои и врсте високог образовања, оснивање, организација и рад високошколских установа, општа начела у области обезбјеђења квалитета у високом образовању, образовна, научноистраживачка и умјетничка дјелатност високошколских установа, права и обавезе академског особља и студената, тијела у области високог образовања, финансирање високошколских установа, као и друга питања од значаја за обављање дјелатности високог образовања.

Поред поменутих законских рјешења, област образовања је уређена и другим законским актима који уређују ову област и важни су за положај младих. То су:

- Закон о звањима која се стичу завршетком високог образовања;
- Закон о студентском стандарду;
- Закон о ученичком стандарду;
- Закон о унији студената РС-а;
- Закон о школовању и стипендирању младих талената.

Законом о омладинском организовању РС-а дефинисано је и неформално образовање као скуп организованих и младима прилагођених образовних активности, а које нису предвиђене системом формалног образовања, заснованих на потребама и интересовањима младих. Овај вид образовања заснива се на принципима добровољног и активног учешћа младих у процесу учења и промоцији демократских вриједности, кроз које млади стичу компетенције неопходне за развој личних потенцијала, активно учешће у друштву и бољу запосленост. Дефинисањем неформалног образовања кроз овај закон заступа се и концепт цјеложивотног учења.

У Републици Српској постоји и Закон о образовању одраслих, који дефинише неформално образовање и његове пружаоце, а гдје се наводи да су то образовне установе и специјализоване организације које испуњавају услове према програму који изводе.

4.1.3. Институционални оквир

У области образовања надлежност имају Министарство просвјете и културе РС-а те Министарство за научнотехнолошки развој, високо образовање и информационо друштво РС-а. Министарство просвјете и културе РС-а врши управне и друге послове из области просвјете који се односе на предшколско и основно васпитање и образовање, средње образовање и васпитање и образовање одраслих, образовање дјеце грађана РС-а на раду у иностранству, нострификацију и еквиваленцију иностраних школских свједочанстава, ђачки стандард, припремање програма образовне сарадње са другим државама и међународним организацијама и међународних споразума у области образовања у складу са Уставом РС-а и Уставом БиХ. У склопу Министарства дјелују ресори за основно образовање, средње образовање и културу. Министарство врши и друге стручне послове у области културе.

За разлику од Министарства просвјете и културе РС-а, Министарство за научнотехнолошки развој, високо образовање и информационо друштво РС-а врши управне и друге стручне послове који се односе на: научнотехнолошки развој, унапређивање високог образовања и развој информационог друштва у Републици Српској.

Такође, Министарство се бави израдом и праћењем стратегија за наведене области као и за друге области од важности за популацију младих попут следећег:

- подстицање иноваторства и економског развоја кроз употребу нових технологија;
- високо образовање и студентски стандард;
- нострификација и еквиваленција иностраних високошколских диплома;
- усклађеност образовне политике са глобалним технолошким трендовима;
- академска и истраживачка мрежа РС-а;
- израда законских и подзаконских аката у надлежности Министарства и др.

Одлуком Владе РС-а основана је Агенција за акредитацију високошколских установа која има својство правног лица, са правима и обавезама утврђеним Законом о високом образовању РС-а, стандардима и упутствима за обезбјеђење квалитета. Агенција је самостална, независна и непрофитабилна организација, а основна дјелатност је акредитација високошколских установа и студијских програма који се изводе на високошколским установама у РС-у, у складу са важећим стандардима и критеријумима.

Институција надлежна за стручне и савјетодавне послове у праћењу, унапређивању и развоју васпитања и образовања у предшколском, основном и средњем образовању је Републички педагошки завод, који дјелује као управна организација у саставу Министарства просвјете и културе РС-а.

Завод за образовање одраслих РС-а основан је како би пружао подршку развоју модерног и флексибилног система образовања одраслих, а који ће пратити тржиште рада, начела цјеложивотног учења и примјере најбоље праксе из земаља чланица Европске уније. Завод је управна организација у саставу Министарства просвјете и културе РС-а.

Оквир јавних политика

На нивоу РС-а је усвојена Стратегија развоја образовања РС-а за период **2016–2021.** године. Према овој стратегији, дефинисани су следећи циљеви:

- унапређивање квалитета средњег општег и умјетничког образовања и васпитања;
- унапређивање квалитета средњег стручног образовања и васпитања;
- развијање стандарда занимања заснованих на компетенцијама и исходима учења;
- успостављање квалификационог оквира РС-а за средње стручно образовање;
- повезивање стручног образовања и тржишта рада;
- јачање система усмјеравања и информисања при избору будућег занимања ученика;
- подршка инклузији средњег образовања и васпитања;
- унапређивање организационе структуре и квалитета високог образовања;
- научноистраживачки оријентисано високо образовање и повезивање високог образовања и тржишта рада;
- модернизација студијских програма за иницијално образовање васпитача, наставника и стручних сарадника;
- интернационализација високог образовања;
- унапређивање студентског стандарда.

Стратешки циљеви се прожимају и на области цјеложивотног учења, предузетничког учења као и на стандарде квалитета учбеника. Такође, важна област на коју се прожимају наведени циљеви односи се и на унапређивање квалитета рада Републичког педагошког завода кроз реорганизацију. Наиме, уочени су недостаци који се односе на унапређивање квалитета система континуираног стручног усавршавања и

професионалног развоја запослених у предшколском, основном и средњем образовању, те је у складу са њим предвиђено унапређивање квалитета рада Завода.

Уписна политика усклађује се са потребама тржишта рада. Један од основних циљева ресорног министарства јесте стварање услова за потпуно увођење дуалног образовања, односно повезивање ученика средњих стручних и техничких школа са потребама тржишта рада. Први кораци у том смислу начињени су усвајањем новог закона о средњем образовању. Процес реформи у области високог образовања у Републици Српској започео је потписивањем Болоњске декларације 2003. године увођењем, између осталог, троцикласног модела студирања и модернизацијом студијских програма у складу са потребама привреде.

✓ **Подршка Општине образовању младих у Модричи**

Општина Модрича учествује у подршци образовању, а највише кроз Одјељење за привреду и друштвене дјелатности. Ова подршка се огледа кроз: финансирање студената, набавку половних бесплатних уџбеника за основце који се пријаве у основним школама да им требају уџбеници (Општина Модрича докупи разлику књига која недостаје или књиге које су у датој години промијењене од стране Завода за уџбенике), опремање кабинета и набавку рачунарске и друге опреме за школе (дио набавке је на захтјев Омладинског парламента, а дио на захтјев самих школа, набавља књиге за библиотеке, набавља школски прибор основцима из породица са четворо и више дјеце, такође Општина додјељује ваучере за породице 4+ у књижари гдје породице могу узети за тај ваучер шта им је потребно, набављају и за првачиће школски прибор).

Општина додатно подржава и финансира пројекте Омладинског парламента (који функционише у оквиру средње школе) и пројекте које школе раде са Фондацијом Мозаик те подржава пројекте Омладинске банке. Омладински парламент сваке године има 40 чланова, од којих дио чланова учествује у припреми пројеката, док су у пројектима Омладинске банке 2020. године била 374 учесника, 2021. године 301 учесник, а 2022. године 468 учесника. Међутим, важно је напоменути да добит од реализованих пројеката има далеко већи број младих, на примјер у пројектима који су реализовани у школама, а који се тичу уређења и опремања школског простора, учествовало је по неколико ученика, а сви ученици школе имају добит од резултата тих пројеката. Такође, значајно је поменути да се већ поменути пројектима Општине, Омладинског парламента и Омладинске банке током реализације мобилизује велики број волонтера и волонтерки те је тако у референтном периоду на пројектима Омладинске банке активно учествовало њих 1143.

Пројекти које је радио Омладински парламент финансирани су средствима Општине, Омладински парламент има свој грант у буџету Општине (грант је 10.000 КМ сваке године). Пројекат реконструкције мултифункционалне сале у школи такође је дјелимично финансиран средствима Општине Модрича.

Поред наведених пројеката који се односе на побољшање услова, опремљености школе, средстава за рад и сл., средња школа и Омладински парламент су у референтном периоду имали и пројекте усмјерене на унапређење знања и вјештина кроз такмичарске активности, уз подјелу пригодних новчаних награда најбоље пласираним такмичарима:

- квиз знања „Слагалица“, гдје су се такмичили ученици из различитих одјељења у школи, а новчане награде за прва три мјеста су обезбијеђене кроз пројекат (И мјесто 200 КМ, ИИ мјесто 150 КМ, ИИИ мјесто 100 КМ);
- турнир у малом фудбалу и кошарци за ученике средње школе, те такође новчане награде за прва три мјеста у оба спорта (И мјесто 200 КМ, ИИ мјесто 150 КМ, ИИИ мјесто 50 КМ);

- такмичење у пјевању и такмичење у рецитовану, за прва три мјеста су обезбијеђене новчане награде (прво мјесто 120 КМ, друго мјесто 80 КМ и треће мјесто 50 КМ).

Општина такође помаже медијску промоцију школа и активности, догађаја који се организују у школама, постигнутих резултата (нпр. дан школе, приредбе, школска слава, такмичења и сл.), уписа у средњу школу и слично, путем објава, краћих репортажа и сл. на Радију Модрича.

Иако Општина Модрича нема програм центра за едукацију младих, она финансира пројекте за младе из области образовања, било директно, као што је то случај код додјеле ваучера породицама са више дјеце за набавку уџбеника, или кроз подршку већ постојећим формалним групама младих при образовним институцијама. Финансирањем пројеката Омладинског парламента који су везани за образовање, Општина показује иницијативу у уважавању приједлога и приоритета младих особа када су у питању процена потреба и унапређење образовног окружења. Поред ових пројеката, Општина финансира пројекте Омладинске банке у оквиру којих су између осталог поправке на школама, набавке опреме, прављење игралишта, као и набавка библиотечког фонда за библиотеку у Српском културном центру, али и у школама.

Поред свега наведеног, став Општине је да би било корисно проширити образовне капацитете кроз неформално образовање, односно обуке, курсеве и едукације којима би млади у образовном процесу побољшали своје вјештине и тренутна знања. Најпрактичнији начин организовања овог вида подршке био би да млади са своје стране покрену иницијативу те се мапирају обуке, курсеви или едукације које млади у заједници требају и желе па да се на основу ове информације и иницијативе крене у реализацију.

✓ Стипендирање ученика и студената

У Општини Модрича постоји програм стипендирања студената те се сваке године расписује конкурс и стипендира 60 нових студената, плус студенти који су раније ушли у програм стипендирања и испуњавају услове за наставак стипендирања. Општина нема посебан програм за стипендирање дефицитарних звања. Међутим, приликом пријаве на конкурс за стипендије студенти дефицитарних занимања добијају додатне бодове.

Према подацима Републичког завода за статистику,¹⁹ у школској 2019/2020. години 290 младих из Модриче се уписало на студиј, док је тај број у школској 2020/2021. години износио 271.

У 2020. години су кроз наведени програм стипендирана укупно 163 студента, 2021. године 179 студената, 2022. године 142 студента.

Табела 9. Преглед додијељених стипендија по годинама

Година	Број додијељених стипендија
2020.	163
2021.	179
2022.	142

Извор: Општина Модрича

Ребалансом буџета у 2022. за стипендије студентима је издвојено 200.000 КМ, а у буџету 2023. за исту намјену одобрено је 282.000 КМ.²⁰ Висина стипендије утврђује се сваке године најкасније до 31. децембра за наредну годину. Оријентације ради, у 2021/2022. стипендије су износиле 100 КМ.

¹⁹ Република Српска; Републички завод за статистику, публикација [ГРАДОВИ И ОПШТИНЕ РЕПУБЛИКЕ СРПСКЕ, 2022.](#), приступљено 3. 11. 2023. г.

²⁰ Буџет Општине Модрича за 2023. https://modrica.ba/md/wp-content/uploads/2022/12/budzet_2023.pdf

У академској 2022/2023. додијељено је 60 стипендија. Висина стипендије утврђује се сваке године најкасније до 31. децембра за наредну годину. Износ стипендије је 150 КМ, а за студенте који су положили све испите у претходној години и имају просјек оцјена 8 и више стипендија се увећава за 30% и износи 195 КМ, а таквих је у 2023. години било 44.

Према наведеном, видљиво је да Општина прати тренд подршке младима кроз додјелу стипендија те у ту сврху расписује јавне позиве и креира сет критерија на основу којих се и додјељују стипендије.

Осим да су држављани БиХ, услови које студенти морају да испуњавају да би добили стипендију у Модричи подијељени су на опште и посебне.

У опште спадају следећи:

- студенти прве године: да су дјеца погинулих бораца Војске РС-а, дјеца војних инвалида од И до ИВ категорије ВРС, дјеца цивилне жртве рата, они који долазе из породица са четворо и више дјеце у једном домаћинству, добитници Вукове дипломе, студенти корисници права на личну инвалиднину сходно Закону о социјалној заштити РС-а;
- да су студенти друге и виших година студија;
- да имају пребивалиште на подручју општине најмање три године прије расписивања конкурса;
- да студенти уписане друге године нису старији од 22 године живота, треће 23, четврте 24, пете 25 и шесте 26 година живота.

Посебни услови:

- да су први пут уписали годину студија;
- да у вријеме пријаве на конкурс имају статус редовног студента;
- да не примају стипендију од некога другог.

Од младих који су анкетирани у склопу истраживања, 3,6% их је казало да прима стипендију од Општине. Никакву стипендију не прима 73,3% испитаника, док је 20,6% њих изјавило да не прима стипендију јер није у процесу образовања.

Графикон 3. Стипендирање младих

Извор: Институт за развој младих КУЛТ

✓ **Каријерна подршка средњошколцима**

Иако Општина нема посебне програме за подршку развоју каријере младих, подржава активности које спроводи Средњошколски центар у систему средњег стручног образовања. Наиме, Општина од 2021. г. има формиран Привредни савјет, а којем је један од главних циљева да ученици који се школују могу и да раде код привредника на подручју општине.

Такође, Омладински парламент је 2022. године упутио иницијативу начелнику Општине за сарадњу са Омладинским задругом, након чега је рађена и анкета са ученицима средње школе да би се утврдило колико ученика је заинтересовано да ради и на којим пословима.

Омладински парламент сваке године има 40 чланова, од којих дио чланова учествује у припреми пројеката, док су у пројектима Омладинске банке 2020. године била 374 учесника, 2021. године 301 учесник, а 2022. године 468 учесника. Међутим, важно је напоменути да добит од реализованих пројеката има далеко већи број младих, на примјер у пројектима који су реализовани у школама, а који се тичу уређења и опремања школског простора, учествовало је по неколико ученика, а сви ученици школе имају добит од резултата тих пројеката.

Општина интензивно ради на подршци програма изградње каријере младих, попут оних које реализује Привредни савјет. Савјет је формиран 2021. године и један од главних циљева је да се ученицима омогући радни ангажман код локално присутних привредника, да се успостави сарадња којом би се побољшали знање, компетенције и запошљивост младих особа. Такође, Омладински парламент је упутио иницијативу начелнику Општине за сарадњу са Омладинском задругом и привредницима општине Модрича. Прије подношења иницијативе Омладински парламент је свим ученицима средњих школа проследио анкету о заинтересованости за обављање сезонских и/или повремених послова. Анкету је попунило 117 ученика. Од наведених 117 ученика, њих 55,6% (или 65 ученика) је навело да су заинтересовани, а 44,4% (или 52 ученика) их је навело да нису заинтересовани за обављање сезонских и/или повремених послова. Млади заинтересовани за овај вид стицања или унапређења радног искуства навели су интерес за области угоститељства, пољопривреде и шумарства, послове који укључују рад на рачунару, послове у занатским струкама, а 17 младих би прихватило било који понуђени посао.

✓ Подршка пројектима у области образовања

Општина је у више наврата суфинансирала или на неки други начин подржала пројекте које основне и средње школе спровode у смислу унапређења образовања својих ученика. Неки од пројеката који су подржани од стране Општине су:

- уградња интернетске мреже у свим учионицама и радионицама школе, по пројекту Савјета ученика према Фондацији Мозаик. Општина је пројекат подржала са 3000,00 КМ;
- реконструкција и уређење мултифункционалне сале у СШЦ (16 000,00 КМ).

Општина подржава рад школа и у смислу опремања и помоћи око опреме – не увијек финансијски него и преко пројеката и повезивања са партнерима. Такође, кроз подршку буџетима за средњу школу Општина је индиректно подржала СШЦ и Омладински парламент да реализују следеће пројекте: доградња простора за бицикле испред школе, реконструкција машинске радионице, уређење пољопривредне радионице, реконструкција и уређење мултифункционалне сале, уређење еко острва и набавка канти за пластику и лименке, набавка цвијећа за хол и израда натписа за степенице, образовни софтвер и рачунарска сервер, лаптопи за кабинет информатике.

Као подршку пројеката ЈУ Основне школе „Сутјеска“ Општина је набавила, а затим донирала пројекторе, рачунар те књиге за школску библиотеку у износу од 5660,00 КМ, чиме су извршени унапређење школског простора и набавка опреме, средстава за рад.

Као подршку пројекта ЈУ Основне школе „Свети Сава“ Општина је набавила, а затим донирала шест пројектора, омогућила адаптацију школе у ПО Копривска Требава те реновирање школе у Врањаку.

Иако Модрича није студентски град, Општина подржава средњу школу у смислу повезивања установе са сличним установама у БиХ и иностранству у циљу размјене искустава. Уз посредовање Општине, СШЦ је у октобру 2022. године успоставио сарадњу са представником универзитета у Аустрији, који је заинтересованим ученицима трећих и четвртх разреда презентовао могућност студирања у Аустрији (факултете и смјерове на које се могу уписати, потребну документацију, процедуру уписа, могућност обављања праксе, могућност становања, могућност стипендирања и сл.). Неколико ученика је касније, 2023. године, и посјетило Аустрију и обишло факултете кроз ову сарадњу.

4.1.4. Финансијски оквир

Основни извори финансирања средњег образовања у Републици Српској су средства буџета РС-а, док се један дио финансирања преноси на ниво јединица локалне самоуправе. Министарство покрива трошкове бруто плата запослених, дио трошкова инвестиционог одржавања, капиталне издатке и сл., а из буџета јединице локалне самоуправе којој одређена средња школа припада финансирају се текући трошкови, расходи за енергију, дио трошкова инвестиционог одржавања, капитални издаци и сл. Учешће финансирања средњег образовања у укупном БДП-у износи 0,1%.

Стратегијом образовања РС-а за период 2016–2021. године указано је да је неопходно тежити постизању веће аутономије школе, развојне оријентације школе, преузимању одговорности на свим нивоима и повећавању партнерства међу субјектима који утичу на рад школе. Такође, потребно је да се утврде начини за обезбјеђивање већег учешћа небуџетских средстава у средњем образовању.

Када је ријеч о високом образовању, буџетским средствима РС-а универзитети и високе школе финансирају расходе за лична примања и расходе по основу коришћења роба и услуга, научноистраживачке дјелатности, опрему и услове за студирање студената са инвалидитетом, трошкове за набавку сталних средстава. Министарство финансира међународну размјену студената и академског особља, програме и пројекте студентских организација, стипендирање студената који студирају у Републици Српској и иностранству и стипендирање студената дефицитарног занимања. Сопственим приходима финансирају се, такође, плате и накнаде запослених у дијелу који није покривен из буџетских средстава, те материјалних трошкови и развојне активности, научноистраживачка дјелатност, библиотечке, организационе и друге активности. Средствима домаћих и међународних грантова финансирају се најчешће специфичне пројекте активности које за циљ имају повећање квалитета високог образовања, побољшања и повећања ефикасности пада високошколских установа, усвајања нових стандарда у области високог образовања, спровођење болоњске реформе и др.²¹

Министарство за научнотехнолошки развој, високо образовање и информационо друштво РС-а је у 2020. години расписало конкурс за додјелу стипендија студентима првог, другог и трећег циклуса студија у РС-у и конкурс за додјелу стипендија студентима који студирају у иностранству. Студентима који студирају у РС-у додијељено је 1000 стипендија (10 мјесеци по 200,00 КМ), а за студенте који студирају у иностранству 70 стипендија (једнократно за први циклус студија 2.000,00 КМ, други 2.500,00 КМ и трећи циклус студија 3.000,00 КМ).

Општина Модрича у буџету одваја износ предвиђен за финансирање младих у области образовања те се за основно образовање из буџета Општине издвајају 24.000 КМ, а за стипендије студената око 190.000 КМ на годишњем нивоу.

²¹ Стратегија развоја образовања Републике Српске, приступљено 13. 11. 2023. (10:52).

4.1.5. Анализа потреба и проблема

У претходне четири године (од школске 2019/2020. до 2021/2022. г.) видљиво је смањење укупног броја уписаних ученика у основним школама у Модричи, што је случај и са многим другим локалним заједницама у БиХ. Исти тренд је уочен и у Републици Српској, а неки од узрока такве ситуације могу да се траже у смањењу наталитета, али и генерално у одласку становништва из БиХ. Од школске 2019/2020. године, када је био укупно уписан 1.721 ученик, тај број се у Модричи у 2022/2023. смањио на 1.596 ученика, што је мање за 7,26%. У овом периоду број уписаних је опадао сваке године. Одступања од овога тренда није било ни на ентитетском нивоу, тако је да је у РС-у у школској 2019/2020. уписано 87.956 ђака, док је у 2022/2023. било 84.197 основаца, што је мање за 4,2%.

Са друге стране, када је у питању упис дјеце у први разред основне школе, у Модричи континуирано у посљедње четири године расте број првачића. У школској 2019/2020. било је 166 првачића, а у 2022/2023. уписано је 187 дјеце, односно више за 12,6%. Ако се погледа Република Српска, у истом периоду број ученика уписаних у први разред био је мањи за око 2,4%.

Табела 10. Број уписаних ученика у основне школе

Школска година	Основно образовање				
		Број школа	Број уписаних ученика		
			Укупно	Дјевојке/дјевојчице	1. разред (укупно)
2020/2021.	Модрича	17	1.639	796	168
	Република Српска	654	86.435	42.260	9.169
2021/2022.	Модрича	17	1.621	785	189
	Република Српска	647	85.137	41.181	9.125
2022/2023.	Модрича	17 ²²	1.596	771	184
	Република Српска	638	84.197	40.888	9.187

Извор: Републички завод за статистику РС-а

1. Напуштање школовања и континуирано смањење броја младих који након средње школе настављају школовање

Поред тренда пада броја уписаних у основне школе и средњу школу у Модричи, биљеже се случајеви исписивања из школе. Најчешћи разлози исписаних из основних школа су исписи због одласка у иностранство или промјене мјеста боравка, док у средњој школи, поред ових разлога, имамо и одустајање ученика од школовања те искључење из образовног система. Тако су се у референтном периоду 2020–2022. из ЈУ СШЦ „Јован Цвијић“ Модрича исписала укупно 22 ученика (18 мушких и 4 дјевојке); због исељења у иностранство исписало се шест ученика, због преласка у другу школу у БиХ исписало се пет ученика, **укупно је девет ученика напустило школовање**, а два ученика су искључена из школе.

²² Подаци Републичког завода за статистику као број школа рачунају број школских објеката на подручју локалне заједнице. Податак Општине Модрича је да се ради о двије основне школе са већим бројем подручних школа.

Табела 11. Преглед исписаних из средње школе по годинама

Година	Укупно исписаних	Одлазак у другу државу	Прелазак у другу школу	Напуштање школовања	Искључење из школе
2019/2020.	7	4	3	0	0
2020/2021.	7	1	1	5	0
2021/2022.	1	1	0	0	0
2022/2023.	7	0	1	4	2
Укупно	22	6	5	9	2

Извор: Општина Модрича

Тренд исписивања ученика из школе забиљежен је у основним школама у Модричи углавном због одласка у иностранство или промјене мјеста боравка на територији РС-а. У референтном периоду је из основних школа општине Модрича исписано 68 ученика и ученица, из ЈУ ОШ „Сутјеска“ исписало се 29 ученика, од чега се 23 одселило у иностранство, а 45 ученика је промијенило школу. Напуштања школе и/или искључења из основних школа у Модричи није било.

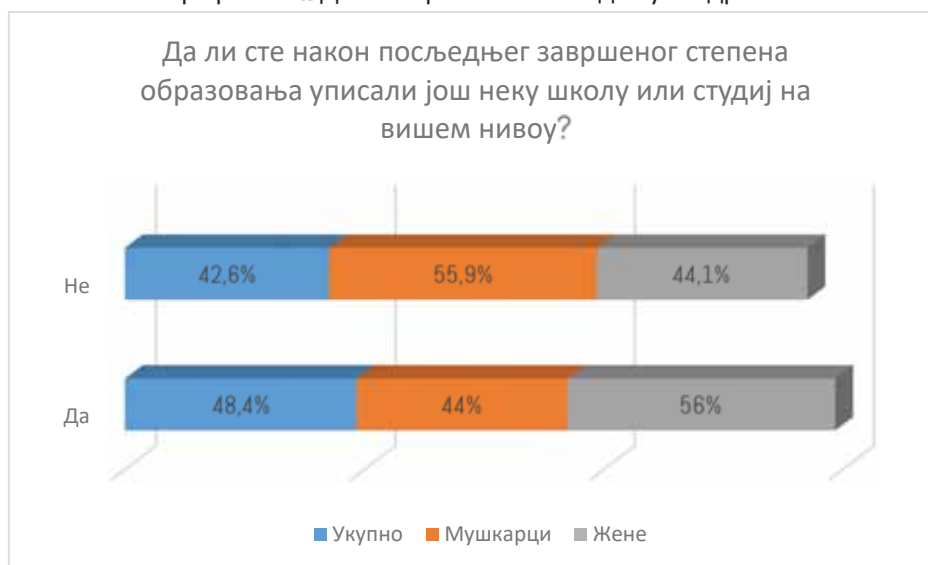
Табела 12. Преглед исписаних из основних школа у Модричи по годинама

Година	Укупно исписаних	Одлазак у другу државу	Прелазак у другу школу	Напуштање школовања	Искључење из школе
ЈУ Основна школа „Сутјеска“					
2019/2020.	4	3	1	0	0
2020/2021.	9	4	5	0	0
2021/2022.	6	3	3	0	0
2022/2023.	10	6	4	0	0
Укупно	29	16	13	0	0
ЈУ Основна школа „Свети Сава“ Модрича					
2019/2020.	15	4	11	0	0
2020/2021.	4	0	4	0	0
2021/2022.	7	3	4	0	0
2022/2023.	13	0	13	0	0
Укупно	39	7	32	0	0
Укупно ОШ	68	23	45	0	0

Извор: Општина Модрича

Након посљедњег завршеног степена образовања, 42,6% младих у Модричи је изјавило да нису уписали још неку вишу школу или студиј, док полна структура показује да је нешто више мушкараца који не настављају образовање (55,9%) у односу на жене (44,1%). Није уочена разлика по овом питању када су у питању млади из градских и ванградских подручја.

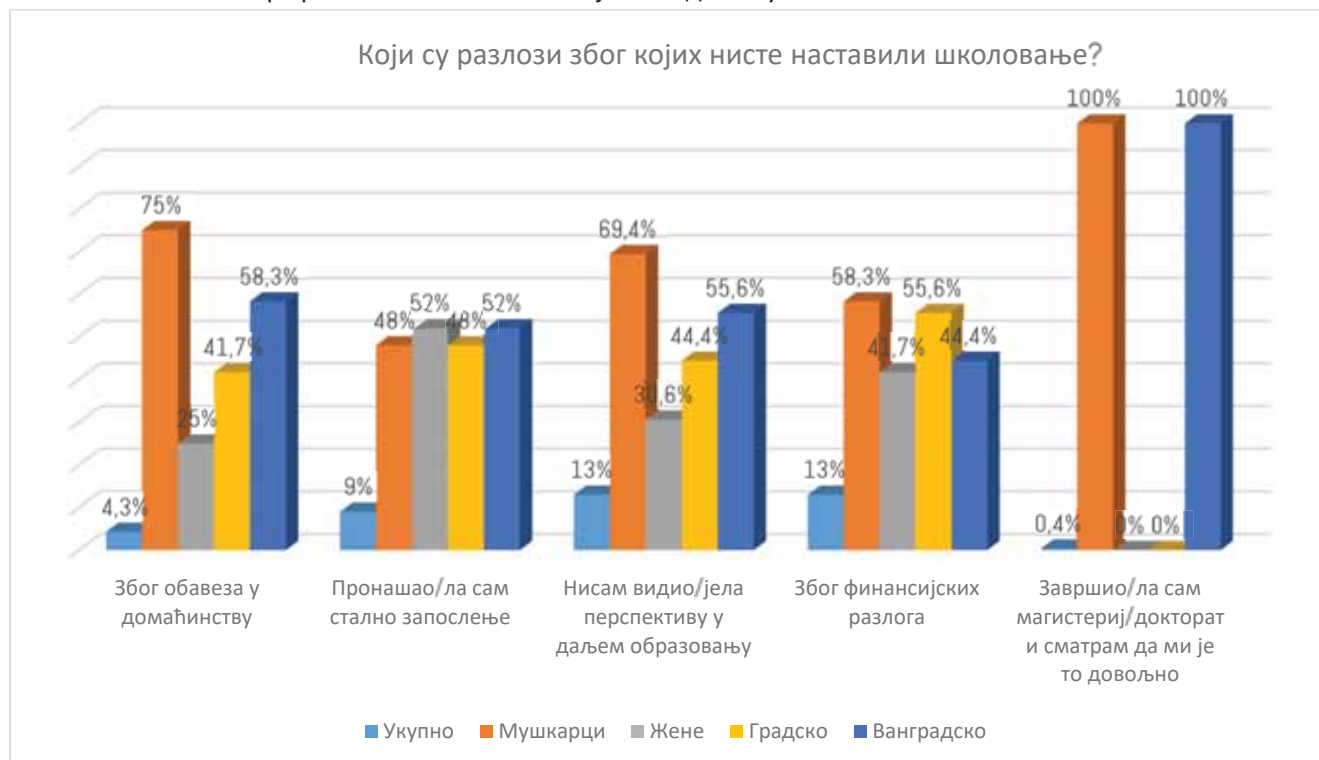
Графикон 4. Даље образовање младих у Модричи

Извор: Институт за развој младих КУЛТ

Говорећи о разлозима ненастављања даљег образовања, треба да се истакне да је од даљег образовања због финансијских разлога одустало 13% испитаних младих у Модричи. Поред тога, 9% младих није наставило образовање јер су пронашли стално запослење, а да нису видјели перспективу у даљем образовању одговорило је 13% испитаника.

Графикон 5. Разлози због којих млади нису наставили школовање

Извор: Институт за развој младих КУЛТ

Имајући у виду све слабију имовинску моћ грађана, наставак школовања младих на високошколским установама почиње се посматрати као луксуз, а тек мањи број младих има могућности и прилике да се настави образовати по завршетку средње школе. Такође, с обзиром на стање тржишта рада, понуду и потражњу, младима је тренутно лакше наћи запослење са ССС, што показују и статистички подаци Бироа за запошљавање, него са ВСС и ВШС те младе особе нису мотивисане даље улагати у свој образовни раст и развој.

2. Лоши материјално-технички услови за реализацију наставе

Поред забринутости због тренда смањења броја ученика који је присутан већ низ година, процесу образовања пријетњу представљају и застарјеле методе преноса знања, неактуелни уџбеници, али и неспремност државног и академског руководства да прихвати изазове модерног образовања.

На образовни процес у школама у Модричи веома негативно утиче дотрајалост школских објеката и школског намјештаја као и недостатак рачунарске опреме, наставних средстава и помагала за рад и реализацију практичне наставе. Радна група за образовање навела је да средњошколски центар нема ЦНЦ кабинета, да многе школе, посебно подручне, немају физкултурне сале и спортске терене као и да непостојање школске кухиње утиче на нездраву исхрану младих.

Неорганизован превоз за ученике из појединих удаљених сеоских дијелова општине ову групу младих људи ставља у неповољан положај.

3. Недовољна обученост наставног кадра за рад са дјецом са сметњама у развоју

Радна група се осврнула на процес инклузије, који, кад говоримо о начину на који се спроводи, јесте потребно унаприједити у смислу боље процјене да ли су дјеца спремна учествовати у овом виду наставе. За свако дијете које има сметње у развоју, а способно је учествовати у настави, потребно је обезбиједити индивидуалног асистента за наставу за дјецу и омладину са сметњама у развоју. Дјеца којој је укључивање у редовну наставу превелики изазов не треба да буду изложена тој врсти стреса и изазова на који не могу да одговоре јер боравак у таквом окружењу неће потаћи учење, а може нанијети штету процесу учења остале дјеце. Због неадекватног начина спровођења инклузивне наставе негативне ефекте трпе и дјеца са сметњама у развоју и дјеца која те сметње немају, а просвјетни радници у таквом окружењу немају довољно капацитета да истовремено задовоље потребе сваког ученика у разреду у смислу времена и приступа. Поред асистента у настави, за дјецу са сметњама у развоју потребни су и континуирано едуковање и подршка просвјетним радницима у спровођењу оваквог приступа образовању.

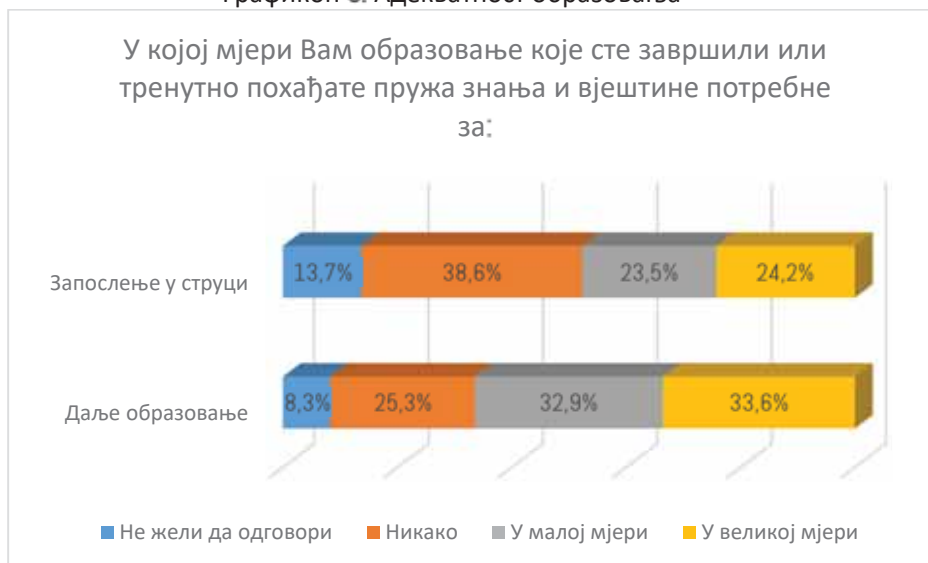
4. Млади садашње формално образовање и квалитет наставе сматрају неадекватним

Знање које ученици и студенти стекну током школовања требало би да им помогне у наставку образовања, али и каснијем проналаску запослења. Треба да се нагласи и да образовање није у директној надлежности локалних органа власти, али и да локална заједница на различите начине може да утиче на квалитет образовања и ширину понуде образовних програма.

Када се говори о компетенцијама и вјештима стеченим током образовања и колико су оне корисне при запослењу, 24,2% младих рекло је да им је претходно стечено знање помогло у великој мјери да се запосле у струци, а 23,5% њих истакло је да им је помогло, али у малој мјери. Никакву корист од знања стеченог током образовања за запослење у струци казало је да нема 38,6% испитаних.

У Модричи 33,6% младих сматра да им знање стечено током формалног образовања у великој мјери помаже за наставак школовања, док њих 31,9% каже да им помаже у малој мјери. Да им знање стечено током школовања никако није користило за наставак образовања истиче 25,3% испитаних.

Графикон 6. Адекватност образовања

Извор: Институт за развој младих КУЛТ

Млади Модричани сматрају да многе ствари морају да се измијене у пољу формалног образовања како би оно било квалитетније и пружало адекватно знање, те како би имали боље шансе за наставак школовања или проналазак запослења.

Као један од највећих недостатака **31,8%** испитаних младих истакло је мањак праксе у настави, док њих **15,9%** каже да су проблем преопширни наставни планови и програми. Није занемарив проценат младих који сматрају да је проблематичан и однос наставника према ученицима, а тако мисли **13,4%** испитаника. Нестручност наставника и професора као проблем истакло је **8,3%** младих. Осим тога, **6,1%** младих истиче да би требало да се повећа број стипендија, односно кредитирање ученика, а **5,1%** их сматра да је у образовању проблем неадекватна техничка опрема.

Млади су у фокусној групи говорили о томе каквим они сматрају формално образовање у Модричи и шта би то они вољели да се унаприједи. Приједлози младих се односе на унапређење интеракцијског приступа у учионици, веће укључење ученика у обраду наставних тема, примјену радионица и квизова те групног и практичног рада при савладавању градива. Током фокусне групе истакнут је и проблем односа наставника према ученицима, односно одсуство подржавајућег односа према ученицима у усвајању знања. Млади такође сматрају да се њихови ставови, када указују на изазове у образовању, не схватају превише озбиљно нити као приоритет.

Млади су такође свјесни чињенице да је веома изазовно помирити однос потражње и понуде на тржишту рада кроз усмјерено образовање јер је тржиште рада веома промјењиво, а обезбјеђење школованог кадра вишегодишњи процес.

Графикон 7. Потребне измјене у формалном образовању

Извор: Институт за развој младих КУЛТ

5. Ученици средњих школа немају довољно прилика за обављање квалитетне практичне наставе кроз наставни план и програм

Практична настава важан је дио процеса образовања ученика за било које занимање, а како би ученици теоретски дио који уче током школовања могли да примени касније у раду. Оно у чему се радна група и млади слажу јесте да је преопширност наставних планова и програма те неусклађеност са потребама тржишта рада, односно недовољан број часова практичне наставе у занимањима ИВ степена, нешто што би требало приоритетно рјешавати, а како би формално образовање младима дало бољу шансу било за запослење било за даљи наставак школовања.

Млади су изнијели своје мишљење о практичној настави у школама у њиховој локалној заједници углавном изражавајући незадовољство. Генерално мишљење је да праксе нема довољно те да ученици, иако имају неки вид праксе, углавном стекну минимална практична знања и вјештине потребне за тржиште рада.

Према резултатима анкетања, **35,7%** младих није никако имало практичну наставу током редовног школовања, док ју је рјеђе од једном недјељно имало њих **9%**. Једном недјељно праксу је имало **16,6%** младих, а неколико пута недјељно практичну наставу је похађало њих **15,9%**. Сваки дан практичну наставу имало је **13%** испитаних.

Током фокусне групе млади су истакли потребу да се програм практичне наставе и његова реализација што прије унаприједи, да млади од почетка усмјереног образовања стекну дојам за шта и какву врсту посла се образују те како би им тиме било омогућено да боље повезују теоретска знања са примјеном у пракси. Као први корак у овом правцу млади наводе да је потребно оспособити пројекторе и друге апарате у кабинетима и лабораторијама.

Графикон 8. Практична настава

Извор: Институт за развој младих КУЛТ

6. Млади у Модричи немају прилика за неформално образовање и имају неразвијену свијест о значају неформалног образовања

Неформално образовање означава оно образовање које се стиче изван формалних образовних институција. У Модричи **70,4%** младих није похађало неки курс или едукацију који нису у склопу редовног образовања, док је **23,8%** испитаних ишло на неку додатну едукацију. Млади који су похађали курсеве/едукације највише су учили стране језике, од тога најчешће енглески, те се усавршавали у пољу познавања ИТ вјештина (програмирање).

Графикон 9. Похађање курсева

Извор: Институт за развој младих КУЛТ

На питање да ли би жељели похађати неки курс у будућности, **29,6%** младих је одговорило позитивно, а за исто је заинтересовано више жена (**70,7%**) у односу на мушкарце (**29,3%**). Од испитаних који би радо похађали неки курс, као преференцијалне одговоре наводе учење енглеског и њемачког језика те стицање ИТ вјештина.

На исто питање је негативно одговорило **33,2%** младих, а **33,6%** испитаника не зна да ли би похађало неки курс или едукацију.

Графикон 10. Похађање курса у будућности

Извор: Институт за развој младих КУЛТ

Ако погледамо друге локалне заједнице у којима је Институт за развој младих КУЛТ радио истраживање положаја и потреба младих, а који имају приближан број младих као Модрича, може да се примијети да у Власеници има мањи проценат младих који су похађали неки курс или додатну едукацију (13,3%). Према резултатима истраживања, у Кључу је 26,9% младих ишло на неки курс, док је, на примјер, у Братунцу било 26,1% испитаника који су прошли неки облик неформалног образовања.

Радна група за образовање је истакла да на подручју општине, осим формалног образовања, нема програма који су у функцији образовања младих, развијања знања и вјештина. Млади су ово потврдили наводећи да у Модричи немају готово никакав приступ неформалном образовању те да већина њих није похађала никакве едукације. Оно што су поједини млади истакли је да су имали инструктивну наставу из одређених предмета, ако би им требало да унаприједе своје знање у школи из математике или страног језика, попут њемачког. За ИТ курсеве се сналазе онлајн.

Током фокусне групе истакнуто је да је за вријеме дјеловања Асоцијације средњошколаца у БиХ било активности у којима млади промовишу одређене курсеве, а који су се дешавали у локалној заједници, али и у окружењу, односно у околним градовима. У оквиру рада АСУБиХ било је и партнерских пројеката са надлежним институцијама, али подружница АСУБиХ више не постоји јер је посљедњи локални тим имао лош одзив да припреми или реализује пројекте. У школама се понекад организују додатна предавања, рецимо за ментално здравље, али нема ништа конкретно да се на нивоу општине омогући младима да се додатно усаврше кроз неформално образовање.

У циљу унапређења система образовања младих омладинском политиком града Модриче предложен је сет мјера и активности, а који је наведен у табели која слиједи.

Проблем	Жељени резултат	Активности
П1. Лоши материјално-технички услови за реализацију наставе (дотрајалост школског намјештаја, школских објеката, недостатак рачунарске опреме, неадекватно опремљени кабинети и недовољно наставних средстава и помагала за рад)	<p>Р1. Школе имају финансијску подршку да санирају објекте, опреме кабинете, лабораторије, радионице (нов и квалитетан намјештаја, рачунарска средства и наставна помагала) који ће омогућити ефикаснији образовни процес</p> <p>Р1.1. Набављен адекватан и квалитетан намјештај</p> <p>Р1.2. Набављени рачунарска опрема и наставна помагала</p> <p>Р1.3. Извршена реконструкција и санација школа</p>	<p>Образовне установе и надлежна служба градске управе подносе надлежном министарству иницијативу за набавком модерних средстава за унапређење наставног процеса, а истовремено се ангажују и на изради пројеката и проналажењу донатора за потребна унапређења</p> <p>А1.1.1. Набавке потребног намјештаја</p> <p>А1.2.1. Набавке потребне рачуналне опреме наставних помагала за опрему кабинета и радионица</p> <p>А1.3.1. Извођење радова санације по приоритетима – објекат/радови (кречење, санације мокрих чворова, трошних кровова, електричних водова, замјена унутрашње и вањске столарије, поправка подова у учионицама)</p>
П2. Недовољна обученост наставног кадра у раду са дјецом и омладином са сметњама у развоју	<p>Р2.1. Свако дијете са сметњама у развоју, а које је дио инклузивне наставе, има асистента у настави</p> <p>Р2.2. Наставни кадар едукован за рад са дјецом и омладином са сметњама у развоју</p>	<p>А2.1.1. Иницијатива Општине у сарадњи са школама према Министарству просвјете и културе и Републичком педагошком заводу у циљу обезбјеђивања индивидуалног асистента за наставу за дјецу и омладину са сметњама у развоју. Иницијативом ће се изразити и незадовољство због негативних ефеката који се јављају у контексту учешћа дјеце у инклузивној настави, а која нису спремна на овај вид образовања</p> <p>А2.2.1. Квалитетни и континуирани семинари за наставно особље ОШ „Свети Сава“, ОШ „Сутјеска“, СШЦ „Јован Цвијић“</p>
П3. Млади понуђено формално образовање и квалитет наставе сматрају неадекватним	Р3.1. Квалитет наставе младима пружа знање и вјештине потребне за запослење у струци.	А3.1.1. На иницијативу и у координацији са ЈУ СШЦ „Јован Цвијић“ Општина у сарадњи са реалним сектором редовно мапира тржиште рада. Мапиране потребе за образовним смјеровима који могу да задовоље потребе

		<p>тржишта рада комуницирају се према надлежном министарству</p> <p>A3.1.2. Понуда смјерова средњошколског образовања прати потражњу за радном снагом у реалном сектору на подручју Модриче</p> <p>A3.1.3. Млади чије су компетенције постале недостатне за тржиште рада имају могућност преквалификације и доквалификације уз подршку Општине</p>
<p>П4. Ученици средњих школа немају довољно прилика за обављањем квалитетне практичне наставе</p>	<p>Р4.1. Унапријеђена практична настава кроз коју ученици стичу потребна знања за рад</p> <p>Р.4.2. Иницијатива за усвајање законског оквира у сврху регулисања права и обавеза за средњошколце и студенте у домену практичне наставе</p>	<p>A4.1.1. Набавка додатне опреме за рад у школским радионицама</p> <p>A4.1.2. Укључивање Општине у успостављање сарадње између школе и привредних субјеката (субвенционисање привредних субјеката који имају ученике на пракси)</p> <p>A4.1.3. Укључивање Општине у финансирање превоза ученика до предузећа гдје се обавља практична настава</p> <p>A4.1.4. Усклађивање наставних планова и програма до 30% са дјелатношћу предузећа/потребама тржишта рада (наставнички савјет модификује до 30% ПП за практичну наставу у складу са понудом привредног сектора окружења)</p> <p>A.4.1.5. Ученици се подстичу да сами истраже и одаберу привредни субјекат у којем желе да имају наставу, школа координира административно-управне процесе да се уреди сарадња.</p> <p>A4.1.6. Школа и привредни субјекти редовно капацитирају Програм менторства; у реалном сектору кроз подршку мајсторима за пренос знања, а у школама кроз постојање координатора практичне наставе који могу бити и професори који раде надзор ученика и окружења у простору вршења практичне наставе</p>
<p>П5. Млади немају прилика за неформално образовање и имају неразвијену свијест о значају неформалног образовања</p>	<p>Р5.1. Активности из области неформалног образовања уврштене у годишње програме рада школа предмет су развоја пројеката Омладинског парламента, подржане су буџетом Општине,</p>	<p>A5.1.1. Годишњи програм рада школе који укључује сегменте неформалног образовања планира се у сарадњи са Омладинским парламентом и Савјетом ученика (резултати анкета којима ученици одабирају додатну наставу, секције и ваннаставне активности су основица за израду годишњег програма рада)</p>

	<p>уврштене у програм рада Одјељења за привреду и друштвене дјелатности</p> <p>P5.2. Млади имају прилике и заинтересовани су да кроз неформално образовање надомјесте или прошире знања и вјештине које су усвојили током редовног школовања</p>	<p>A5.1.2. У буџету издвојена средства за спроведбу активности у области неформалног образовања</p> <p>A5.1.3. Одјељење за привреду и друштвене дјелатности у свом програму рада са младима садржи активности у области неформалног образовања</p> <p>A5.2.1. Кроз медијску промоцију добрих резултата и успјешно реализованих активности приближити јавности (посебно младима) значај неформалног образовања, истицати примјере добрих пракси, медијски их промовисати и подстицати младе на даљи ангажман</p>
--	---	--

4.2. Запошљавање и samozapošљавање младих

4.2.1. Увод

Рад, запошљавање и предузетништво младих је једна од најактуелнијих тема за младе у Републици Српској, а која је и дио посљедње омладинске политике РС-а, за период **2016–2021**. Актуелност теме произилази и из потребе на коју млади константо указују кроз све до сада рађене анализе. Наиме, незапосленост младих је један од горућих проблема на које још увијек нема адекватног одговора иако је, посматрајући анализе о стопи незапослености младих, видљиво да се она смањује.

Под појмом незапослености Републички завод за статистику РС-а подразумијева лица са **15** и више година која: **1.** нису у референтној недјељи обављала никакву активност за плату или накнаду; **2.** су у току четири недјеље (референтна и три претходне) активно тражила посао или су нашла посао и у скорој будућности ће да почну да раде; **3.** могла би да почну да раде у току наредне двије недјеље ако им се понуди посао. Дакле, сва три критеријума треба да буду задовољена истовремено, а да би могло да се говори о незапослености. Запослена лица су лица старе **15** година и више која су у референтној недјељи: **1.** радила најмање један сат за плату или накнаду без обзира на њихов формални статус или **2.** нису радила, а имала су посао на који ће се вратити. У овом случају оба критеријума треба да буду задовољена. Радну снагу или активно становништво чине запослена и незапослена лица. Неактивно становништво чине лица која у референтној недјељи нису радила и која током четири недјеље (референтне и три претходне) нису подузимала никакве активности у циљу тражења посла као и лица која нису спремна да почну да раде у наредне двије недјеље ако би им се посао понудио. Референтни период је временски период за који се вршило прикупљање података. Већина података се односи на економску активност лица у конкретној календарској недјељи, од понедељка до недјеље, која се назива референтном недјељом.

Актери омладинске политике из домена рада, запошљавања и предузетништва су Министарство рада и борачко-инвалидске заштите и Јавна установа Завод за запошљавање РС-а.

За потребе израде ове анализе коришћени су подаци Републичког завода за статистику РС-а и Агенције за статистику БиХ, а који су обрађени у статистичком билтену Анкета радне снаге (**2019**.) Према Анкети радне снаге из **2019**. године, стопа активности младих у доби од **15** до **24** године била је **36,1%**, а која је нешто мања од укупне стопе активности становништва (**47,8%**). Према истој анкети, у Републици Српској у поменутом периоду стопа запослености младих је **27,5%**, а која је значајно мања у односу на укупну стопу запослених у овом периоду (**42,2%**). Значајан податак јесте да је **23,8%** младих незапослено, а што је опет у поређењу са укупном стопом незапослености значајно већи проценат (**11,7%**).

Резултати анкете за **2019**. годину су значајно бољи у односу на претходне године ако упоредимо стопу незапослености за **2018**. (**35,2%**) и **2017**. годину (**46,2%**).

Према подацима ЈУ Завод за запошљавање РС-а, на евиденцији незапослених лица за **2020**. годину су била укупно **83 164** лица, од чега **19 445** младих у доби од **15** до **29** година старости, односно **28 764** особе од **15** до **34** године, а које активно траже запослење. За **2021**. годину Завод биљежи **69 987** незапослених, од којих је **15 476** младих особа у доби од **15** до **29** година, односно **23 015** особа од **15** до **34** године.

Незапослене младе поред бројности карактерише и то да се они налазе дуже од годину дана на евиденцији, а због чега улазе у категорију дугорочно незапослених лица, чије будуће запослење је додатно отежано.

Поред најчешће наведених разлога незапослености као што су економска криза и недостатак нових радних мјеста, младим особама је додатно отежан приступ тржишту рада и због неусклађености

образовне структуре са потребама тржишта рада, недостатка радног искуства, мањка знања о методама тражења запослења те неразвијених личних вјештина.

„Истраживање тржишта рада у Републици Српској 2022/2023“;²³ Тематски извјештај „Тржиште рада и образовање“ ЈУ Завода за запошљавање РС-а у области анализе даје преглед уочених недостатака код тражилаца првог посла те наводи да, када су у питању недостаци тражиоцима првог посла, послодавци су препознали следеће: лицима која долазе директно из општих школа највећи број послодаваца (55,9% од укупног броја послодаваца који су запошљавали ову категорију радника) је препознао као највећи недостатак радно и животно искуство или зрелост. Када су у питању техничке школе, 52,1% од укупног броја послодаваца који су запошљавали ову категорију је као највећи недостатак навело такође недостатак радног и животног искуства или зрелости, а њих 49,1% недостатак потребних техничких вјештина као и вјештина специфичних за дати посао. Када је ријеч о универзитетима, 37,4% послодаваца је као највећи недостатак препознало недостатак потребних техничких вјештина као и вјештина специфичних за дати посао.

Такође, из укупног узорка 873, односно 86,0% послодаваца нема могућност да организује обуке за стручно оспособљавање и усавршавање незапослених лица. Ментора може обезбиједити 11,7% послодаваца, 10,5% њих може обезбиједити опрему, 10% може обезбиједити материјал за практичну наставу, а 9,8% има обезбијеђен простор за практичну наставу.

4.2.2. Правни оквир

Закон који регулише рад и радне односе у Републици Српској је Закон о раду Републике Српске. Законом о посредовању и правима за вријеме незапослености регулишу се односи и права у вријеме незапослености лица од 15 година старости. Послове запошљавања који се односе на посредовање у запошљавању, савјетовање за избор занимања и оспособљавање и припрему за запошљавање обављају Завод за запошљавање РС-а те правна лица као привредна друштва и физичка лица као предузетници (агенције), а који испуњавају услове за обављање тих послова.

Стручно оспособљавање и припрему за запошљавање организује и финансира Завод самостално или у сарадњи са образовним установама, организацијама за заштиту на раду, Фондом за пензијско и инвалидско осигурање и Фондом за професионалну рехабилитацију и запошљавање инвалида.

4.2.3. Институционални оквир

Мјере усмјерене на повећање запошљавања младих у Републици Српској су у оквирима надлежности Министарства рада и борачко-инвалидске заштите те ЈУ Завод за запошљавање РС-а.

Законом о посредовању у запошљавању и правима за вријеме незапослености прописано је да послове запошљавања који се односе на посредовање у запошљавању, савјетовање за избор занимања и оспособљавање и припрему за запошљавање, поред Завода за запошљавање РС-а, обављају и правна лица као привредна друштва и физичка лица као предузетници (агенције). У исто вријеме, прописано је да министар рада и борачко-инвалидске заштите правилником прописује услове за обављање послова напредовања у запошљавању. Агенције су у обавези да региструју дјелатности код надлежног органа (орган локалне самоуправе за предузетнике, односно надлежни регистрациони суд за правна лица). Након регистрације, а прије почињања бављењем дјелатности посредовања у запошљавању, дужне су да овом министарству упуте захтјев за издавање сагласности, уз који ће приложити адекватне доказе о

²³ Истраживање тржишта рада у Републици Српској 2022/2023; Тематски извјештај „Тржиште рада и образовање“; приступљено 30. 10. 2023.

испуњавању услова прописаних Законом и Правилником у погледу пословног простора, његове опремљености те лица која ће се непосредно бавити пословима посредовања у запошљавању.

Организациона структура ЈУ Завод за запошљавање Републике Српске на локалном нивоу послове обавља преко филијала, бироа и клубова за тражење посла. У Републици Српској је активно девет клубова за тражење посла (Бањалука, Градишка, Србац, Зворник, Модрича, Теслић, Дервента, Нови Град и Невесиње).

Оквир јавних политика

Проблем незапослености младих у Републици Српској је препознат кроз стратешке документе као што су Омладинска политика РС-а од 2016. до 2021. године, Омладинска политика РС-а 2023–2027, Стратегија запошљавања РС-а (2016–2020) и Стратегија запошљавања РС-а (2021–2027).

У Омладинској политици РС-а од 2015. до 2021. године дефинисан је сљедећи стратешки циљ: унаприједити запошљивост младих, те су евидентирани и основни узроци незапослености младих: неусклађеност образовног система са потребама тржишта рада, нестимулативно пословно и предузетничко окружење, неразвијена култура рада код младих и ограничена образовна, професионална и просторна покретљивост младих.

У складу са Стратегијом запошљавања РС-а 2011–2015, извршена је реорганизација Завода за запошљавање РС-а. У том контексту успостављен је систем регистрације незапослених лица, као и савјетодавни рад са тражиоцима посла. Конкретно из овог процеса формирано је шест центара за информисање, савјетовање и обуку (ЦИСО), а који у највећој мјери пружају услуге младима до 30 година.

Омладинском политиком РС-а за период 2023–2027. постављен је стратешки циљ **унаприједити прилике и интерес младих за бољи живот (одрживиостанак и повратак младих) у Републици Српској**, а ради се прије свега о политикама, мјерама, инструментима и областима од значаја за економски развој. Због наведеног Омладинском политиком 2023–2027. предложено је да се у склопу поменутог стратешког циља ради на остваривању сљедећих оперативних циљева:

1.1. унапређење професионалне оријентације и образовања младих (1.1.1. успостављање ефикасног система професионалне оријентације, каријерног савјетовања и стицања компетенција, 1.1.2. подршка развоју и интеграцији програма предузетничког учења у формално и неформално образовање и планирање каријере, 1.1.3. унапређење атрактивности и квалитета образовања);

1.2. подршка запошљавању младих (1.2.1. унапређење запошљивости младих, 1.2.2. унапређење квалитета и доступности радних мјеста и послова за младе, 1.2.3. унапређење нормативног оквира за дуално образовање, студентско организовање и студентски рад);

1.3. подршка предузетништву младих (1.3.1. економско оснаживање младих кроз унапређење запошљивости и развој друштвеног предузетништва младих, 1.3.2. подршка развоју стартап фирми (почетницима у пословању), 1.3.3. подршка иновативном предузетништву младих, 1.3.4. подршка предузетништву младих у руралним срединама).

Стратегијом запошљавања РС-а 2021–2027. дефинисан је приоритет 13. јачање самозапошљавања младих, који се има реализовати кроз сљедеће мјере:

1.3.1. програм подршке запошљавању младих са ВСС (приправници);

1.3.2. програм стручног оспособљавања лица са стеченим високим образовањем;

1.3.3. програм подршке оспособљавању младих људи за запошљавање у области креативних индустрија, са фокусом на програмирање; и

1.3.4. програм подстицаја за запошљавање младих у БПО индустрији.

Активности надлежног министарства

Министарство рада и борачко-инвалидске заштите надлежно је за област рада, запошљавања и предузетништва младих. Политика запошљавања у РС-у спроводи се у складу са Законом о посредовању у запошљавању и правима за вријеме незапослености, Стратегијом запошљавања РС-а 2021–2027. те Омладинском политиком РС-а 2023–2027.

Мјере које су предвиђене за испуњавање стратешких и оперативних циљева у овој области углавном спроводи Завод за запошљавање РС-а, а уз подршку или вођење одређених активности од стране Министарства просвјете и културе, Привредне коморе РС-а, Министарства индустрије, енергетике и рударства, Министарства породице, омладине и спорта, Министарства трговине и туризма, Републичке агенције за развој малих и средњих предузећа те Фонда за професионалну рехабилитацију и запошљавање инвалида.

Активности Завода за запошљавање РС-а

Полазећи од основних циљева дефинисаних Стратегијом запошљавања РС-а 2021–2027, почетком 2022. године усвојен је Акциони план запошљавања, којим су дефинисани: мјере, конкретне активности, циљне групе, индикатори учинка, временски оквир, носиоци активности и средства за реализацију. Када је у питању спровођење програма запошљавања у 2022. години, очекивања су да програми буду усмјерени на запошљавање незапослених лица у привреди као и запошљавање тешко запошљивих и рањивих категорија незапослених. Средства дефинисана Акционим планом запошљавања у 2022. години износе 14.140.000 КМ и односе се на подршку запошљавању за 3.670 лица путем програма запошљавања која наводимо у наставку текста.

Програм подршке запошљавању и самозапошљавању циљних категорија у привреди РС-а

Циљна група су тешко запошљива лица.²⁴ Програм ће се спроводити кроз двије компоненте, и то: компоненту запошљавања код послодаваца и компоненту самозапошљавања. Планирана су средства у износу од 3.650.000,00 КМ за запошљавање 850 лица.

Програми подршке привреди путем поврата уплаћених пореза и доприноса за ново запошљавање радника

Циљну групу чине незапослена лица са вишим квалификацијама, а засновали су радни однос у периоду од 1. 1. 2021. до 31. 12. 2021. године, претежно млађе и особе средње доби. Програм се спроводи путем исплате уплаћених пореза и доприноса за раднике који су представљали повећање броја запослених код послодавца – подносиоца захтјева. Планирана су потребна средства у износу од 5.000.000,00 КМ.

²⁴ Са посебним фокусом на дугорочно незапослене, лица са ниским квалификацијама (лица ССС и ниже квалификације) пријављена на евиденцију најмање шест мјесеци, жене из руралних подручја, жене жртве породичног насиља и ратне тортуре, лица старости 40 и више година, лица са инвалидитетом, бивше штићенике домова за незбринуту дјецу, жртве насиља, самохране родитеље и родитеље тешко болесне дјеце, без обзира на дужину чекања на евиденцији и кориснике одређених социјалних давања. [План о смјерницама политика тржишта рада и активним мјерама запошљавања у Босни и Херцеговини за 2023. годину; мјере активне политике запошљавања](#), приступљено 30. 10. 2023. год.

Програм обуке, доквалификације и преквалификације

За унапређивање запошљивости незапослених лица првенствено средње и старије доби. Планирана су средства у износу од **300.000 КМ** за обуку, доквалификацију и преквалификацију и запошљавање **125** лица.

Програм подршке запошљавању борацких категорија

Наставак приоритетног запошљавања ових категорија и њихово интегрисање на тржиште рада, које ће им омогућити рјешавање егзистенцијалних питања и социјалну безбједност. Програм ће се спроводити кроз три компоненте, и то: компоненту запошљавања код послодаваца, компоненту самозапошљавања и компоненту приправника са ВСС – дјеца погинулих бораца. Планирана су средства у износу од **3.000.000,00 КМ** за запошљавање **387** лица.

Програм подршке запошљавању младих са ВСС без радног искуства

Оспособљавање младих за самосталан рад у струци и стицање услова за полагање приправничког испита. Програм ће се спроводити кроз рефундирање утврђеног износа плате након достављеног доказа о исплати. Планирана су средства у износу од **2.052.000,00 КМ** за запошљавање **285** лица.

Спровођење мјера активне политике запошљавања с циљем унапређења услуга незапосленим лицима и послодавцима

Мјере активне политике запошљавања реализоваће се и кроз континуиране активности у следећим подручјима рада:

- посредовање у запошљавању;
- повећање активности на тржишту рада;
- реализација мјера у области каријерне оријентације, информисања о избору занимања, планирању каријере и развоју цјеложивотног учења;
- прикупљање података о тржишту рада, анализа и праћење основних показатеља о стању и потребама тржишта рада, праћење кретања запошљавања, укупне запослености и незапослености.

План о смјерницама политика тржишта рада и активним мјерама запошљавања у БиХ за 2023. годину;

Мјере активне политике запошљавања

ЈУ Завод за запошљавање РС-а реализује Програм суфинансирања запошљавања и самозапошљавања „Заједно до посла“ у 2023. години, чија је укупна вриједност **6.000.000,00 КМ**, а који се финансира из средстава буџета РС-а. Програм се спроводи кроз четири компоненте наведене у наставку текста.

И компонента: суфинансирање самозапошљавања дјеце погинулих бораца ВРС, ратних војних инвалида ВРС и демобилисаних бораца ВРС за **273** лица у износу од **5.000,00 КМ** по једном незапосленом лицу, што укупно износи **1.365.000,00 КМ**.

ИИ компонента: суфинансирање запошљавања код послодаваца дјеце погинулих бораца ВРС, ратних војних инвалида ВРС и демобилисаних бораца ВРС без обзира на дужину трајања незапослености и дјеце демобилисаних бораца и РВИ која се на евиденцији незапослених налазе дуже од **12** мјесеци за **544** лица у износу од **5.000,00 КМ** по једном незапосленом лицу, што укупно износи **2.720.000,00 КМ**.

ИИИ компонента: суфинансирање запошљавања код послодавца тешко запошљивих лица у изразито неразвијеним и неразвијеним општинама за **300** лица у износу од **5.000,00 КМ** по једном незапосленом лицу, што укупно износи **1.500.000,00 КМ**.

ИВ компонента: суфинансирање запошљавања приправника са ВСС дјеце погинулих бораца за **34** лица у износу од **12.204,00 КМ** на годишњем нивоу по једном незапосленом лицу, што укупно износи **414.936,00**

КМ. Средства по једном приправнику на мјесечном нивоу износе **1.017,00 КМ** (износ базиран на нето плати од **700,00 КМ**, чији је бруто износ **1.017,00 КМ**).

Програм подстицања развоја предузетништва код младих старости до 35 година – стартап Српска

Програмом је обухваћено запошљавање незапослених лица пријављених на евиденцији као активни тражиоци посла која су на дан расписивања јавног позива имала до **35 година** и која намјеравају покренути дјелатност у сљедећим подручјима: производне дјелатности (прерађивачка индустрија); грађевинарство – специјализовани грађевински радови и остале специјализоване грађевинске дјелатности; пољопривреда, информационо-комуникационе технологије и информационе услужне дјелатности; стручне, научне и техничке дјелатности за области; правне и рачуноводствене дјелатности, архитектонске и инжењерске дјелатности; техничко испитивање и анализа, реклама, пропаганда и истраживање тржишта; остале стручне, научне и техничке дјелатности и ветеринарске дјелатности; дјелатности пружања смјештаја у туризму; остале услужне дјелатности за области; поправка рачунара и предмета за личну употребу и домаћинство и остале личне услужне дјелатности.

Укупна вриједност програма је **2.000.000,00 КМ**, а финансира се донаторским средствима Владе Републике Србије у износу од **500.000,00 еура (977.915,00 КМ)** и средствима Завода за запошљавање у износу од **1.022.085 КМ**.

Додатне активности Завода за запошљавање РС-а се односе на рад са незапосленим лицима те се одвијају кроз ЦИСО центре и активности Клуба за тражење посла.

ЦИСО центри обављају активности са циљем:

- информисања незапослених лица о правима, обавезама и могућностима укључивања на тржиште рада;
- сарадње са невладиним организацијама;
- развијања вјештина писања радне биографије, пријаве на посао и интервју;
- пружања обуке из предузетништва;

Клубови за тражење посла обављају сљедеће активности:

- јачање компетенција за активно тражење посла;
- стручна помоћ у подизању (јачању) мотивисаности за активно тражење посла;
- стручна помоћ у обуци и усвајању техника активног тражења посла и разговора са послодавцем;
- пружање могућности за директно конкурисање на упражњена радна мјеста;
- континуирана промоција позитивних примјера праксе корисника услуга;
- развијање вјештина коришћења различитих извора информација о слободним радним мјестима и послодавцима.

Табела 13. Број незапослених младих у општини Модрича за период 2020–2022.

Година	Број младих незапослених особа
2020.	400 (247 жена)
2021.	367 (230 жена)
2022. до 31.10.	261 (157 жена)

Извор: Општина Модрича, ЈУ Завод за запошљавање РС-а – Биро Модрича

Такође, једна од мјера коју реализује Завод за запошљавање РС-а односи се на област каријерне оријентације, информисања о избору занимања, планирању каријере и развоју цјеложивотног учења. Циљ ове мјере је повећање компетентности у доношењу одлука у вези с избором занимања/образовног пута свих заинтересованих појединаца и група ученика, подстицање успјешне професионалне адаптације и каријерног развоја појединаца. Политике које се доносе на вишем нивоу у сарадњи са управом Општине Модрича могу да произведу позитивне резултате када је у питању запошљавање младих особа.

Табела 14. Карактеристике незапослених младих у Модричи (по стручној спреми)

Година	УКУПНО	ВСС/МА 300, 360 ЕСТ и докторати	ВШС/240 ЕСТ	ВСШ/180 ЕСТ	ССС	ВКВ	КВ	НК
2020. год.	400	4	57	14	207	0	105	13
жене	247	4	47	12	137	0	40	7
2021. год.	367	4	45	17	175	0	110	16
жене	230	3	33	14	118	0	52	10
2022. год до 31. 10.	261	3	37	1	127	0	82	11
жене	157	2	27	1	86	0	33	8

Извор: Општина Модрича, ЈУ Завод за запошљавање РС-а – Биро Модрича

Табела 15. Карактеристике незапослених младих у Модричи (по годинама старости)

Старост	2020.	2021.	2022.
Од 15 до 18	0	0	1
Од 18 до 20	70	55	35
Од 20 до 24	142	123	84
Од 24 до 27	117	99	69
Од 27 до 30	71	90	72
УКУПНО	400	367	261

Извор: Општина Модрича, ЈУ Завод за запошљавање РС-а – Биро Модрича

Табела 16. Карактеристике незапослених младих – колико дуго се налазе на Бироу за запошљавање

Дужина чекања на евиденцији	2020.	2021.	2022.
0–6 мјесеци	200	181	110
6–12 мјесеци	63	62	58
12–24 мјесеца	64	60	45
2 до 5 година	52	49	38
Преко 5 година	21	15	10
УКУПНО	400	367	261

Извор: Општина Модрича, ЈУ Завод за запошљавање РС-а – Биро Модрича

✓ **Подршка Општине у области предузетништва и лакше запошљивости омладине**

По питању предузетништва младих, Општина Модрича континуирано подржава напоре и иницијативе који младе људе оснажују за изазове тржишта рада кроз низ иницијатива и пројеката од којих неки већ имају континуитет. Општина настоји да подржи иновативне приступе јачању капацитета младих људи и на тај начин премости изазове брзих промјена потражње које намеће модерно тржиште рада.

У том смислу, **21. 10. 2022.** године Општина Модрича подржала је акцију **„Социјални дан“ у пројекту „Асоцијације средњошколаца Босне и Херцеговине“**, када средњошколци мијењају клупе за радна мјеста на један дан. За свако радно мјесто на којем средњошколац волонтира послодавац је дужан да уплати дневницу за тог учесника/цу у Фонд Социјалног дана. Сврха овог фонда јесте да средњошколци/ке волонтирајући један дан прикупе новчана средства којима ће се финансирати пројекти у локалним заједницама. На овај начин задовољавају се и потребе младих и заједнице, јер се средства реализована кроз Социјални дан опет улажу у заједницу и њене амбициозне младе. Општина Модрича се укључила у овај пројекат и на један дан ће примити **10** средњошколаца да школску клупу замијене радним даном у Општини. Општина је на име накнаде у Фонд Социјалног дана уплатила износ од **200,00 КМ**.

Омладински парламент је пројекат који ученици СШЦ „Јован Цвијић“ континуирано реализују од **2009.** године. Омладински парламент има сопствене изабране одборнике и формиране комисије, а о финансирању предложених пројеката за које се издвајају средства из буџета Општине одлучује се или путем комисија Парламента (финансирању малих пројеката) или на сједницама Парламента (велики пројекти иду на јавно гласање током сједница). Од **2009.** године до сада су успјешно реализована **53** пројекта укупне вриједности **109.076,08 КМ**. За **2023.** г. начелник је одобрио финансирање пројеката у укупној вриједности од **7.848,00 КМ**, а финансираће се три мала и један велики пројекат.

У периоду **2020–2022.** г. из буџета Општине Модрича издвојено је укупно **24.681,00 КМ** за пројекте Омладинског парламента, и то како слиједи:

- у **2020.** г. издвојено **6.428,00 КМ**;
- у **2021.** г. издвојено **6.400,00 КМ**;
- у **2022.** г. издвојено **11.853,00 КМ**.

Уз подршку Општине организована је и **посјета универзитетима Горње Аустрије (Linz Campus-Medical Engineering and Social Sciences, Steyr Campus-Business and Management, Wels Campus- Engineering, Hagenberg Campus-Softwarepark)** те су се у марту **2023.** године ученици упознали са студијским програмима и наставним предметима које су им представили реномирани професори наведених универзитета.

У марту **2023.** одржано је и предавање модричким матурантима у **ЈУ СШЦ „Јован Цвијић“ на тему из предузетништва „Од идеје до реализације“**, којом је начелница Одјељења за привреду и друштвене дјелатности представила могућности оснивања сопственог бизниса, креирање бизнис идеја и изворе финансирања бизниса, све у циљу да се код младих пробуди жеља и да их подстакне да остану у Модричи

и успију афирмисати своје пословне идеје и бизниси, а самим тим допринесу привредном развоју ове општине.

✓ **Програми запошљавања и samozapošljavanja младих на подручју општине**

Општина Модрича је у дијелу који се односи на рад, запошљавање, samozapošljavanje и предузетништво у периоду од 2020. до 2023. године спровела мјере и активности како би побољшала положај младих у локалној заједници. Путем Службе за запошљавање у периоду 2020–2022. спровела је неколико програма запошљавања намијењених за циљне категорије: пријављена лица на евиденцији Завода, демобилисани борци ВРС, дјеца палих бораца ВРС, лица из руралних средина, лица која се на евиденцији Завода налазе 6 мјесеци и дуже те лица са ВСС-ом без радног искуства у струци (сваки програм је имао један од ових услова).

Током 2020. године спроведена су три програма, за која је издвојено 8.000,00 КМ, а кроз које је запослено 20 младих особа. Програмом Заједно до посла – ВРС – samozapošljavanje и запошљавање код послодавца, за који је издвојено 4.000,00 КМ, запослено је једно лице код послодавца. Кроз програм Приправници са ВСС-ом запослено је осам лица. Програмом Посебне циљне категорије у привреди запослено је 11 лица, а за шта је издвојен износ од 4.000,00 КМ.

Током 2021. године Општина Модрича и Служба за запошљавање су издвајањем 14.000,00 КМ омогућили запослење за три особе. Програм Заједно до посла – ВРС – samozapošljavanje и запошљавање код послодавца подржао је једну младу особу да питање запошљавања ријеши кроз samozapošljavanje, а за ово је издвојено 10.000,00 КМ.

Кроз програм Посебне циљне категорије у привреди, за који је издвојен износ од 4.000,00 КМ, запослене су двије особе.

Током 2022. године уз издвајање од 4.000,00 КМ запослено је укупно 32 младих и то: кроз програм Приправници са ВСС-ом запослена су 22 лица, а кроз програм Посебне циљне категорије, подржан са 4.000,00 КМ, запослено је 10 лица.

Табела 17. Програми запошљавања и samozapošljavanja 2020–2022. Општине Модрича

Година	Издвојена средства	Назив програма	Запослено лица
2020.	8.000,00 КМ	*Заједно до посла – ВРС – samozapošljavanje и запошљавање код послодавца (4.000,00 КМ) *Приправници са ВСС-ом *Посебне циљне категорије у привреди (4.000,00 КМ)	- 1 лице код послодавца - запослено 8 лица - запослено 11 лица Укупно: 19
2021.	14.000,00 КМ	*Заједно до посла – ВРС – samozapošljavanje и запошљавање код послодавца (10.000,00 КМ) *Посебне циљне категорије у привреди (издвојен износ од 4.000,00 КМ)	- 1 младо лице – samozapošljavanje - запослена 2 лица Укупно: 3
2022.	4.000,00 КМ	*Приправници са ВСС-ом *Посебне циљне категорије (4.000,00 КМ)	- запослена 22 лица - запослено је 10 лица Укупно: 32
Укупно	26.000,00 КМ		Укупно: 54

Извор: Службе за запошљавање Општине Модрича

У 2023. г. је отворен нови јавни позив за демобилисане борце ВРС, дјецу палих бораца ВРС и дјецу демобилисаних бораца ВРС која су дуже од 12 мјесеци на евиденцији Завода, те Програм запошљавања

Рома у 2023. години. Програм запошљавања Рома се спроводио и до сада, али није био циљано усмјерен на запошљавање младих.

Све информације везано за област подршке запошљавању и запошљивости младих, активности и програма које спроводи Општина Модрича млади незапослени људи са подручја општине Модрича могу да добију како путем друштвених мрежа и осталих јавних канала комуникације: <https://modrica.ba/md/>, https://www.facebook.com/upravamodrica/?locale=sr_RS, <http://www.zzrs.org/>, и <https://www.facebook.com/juzzzrs/>, тако и преко надлежних служби, организација које раде са младима и стручних лица запослених у административној служби општине Модрича.

Иако Општина улаже значајне напоре у смислу подржавања запошљавања и самозапошљавања младих, радна група за ову тематску област мапирала је и описала основне изазове и проблеме који успоравају напредак у овој области, а то су сљедећи:

- неусклађеност образовног система са потребама тржишта рада ствара неравнотежу понуде и тражње, што доводи велики број младих у неравноправан положај и представља препреку при њиховом запослењу;
- неискоришћеност потенцијала неформалног образовања младе често оставља неконкурентним на тржишту рада, а у погледу недостатака потребних вјештина и знања које често траже послодавци;
- млади незапослени људи немају навику и развијену свијест за покретање сопственог бизниса;
- млади нису довољно упознати са развојем пословне идеје, тиме које све области треба детаљно да се разраде и осмисле, као ни како изгледа само пословање у техничком смислу, које трошкове имају током пословања итд.;
- незадовољавајући износ личног примања који нуде послодавци, немогућност за усавршавање и напредовање у каријери, те су млади принуђени да се преселе у веће градове или у иностранство.

4.2.4. Финансијски оквир

Влада РС-а је кроз креирање и финансирање годишњих акционих планова за спровођење стратешких докумената подузимала мјере у циљу повећања економске активности и запошљавања младих, те смањење стопе њихове незапослености. Завод за запошљавање РС-а остварује сарадњу са домаћим и међународним организацијама и институцијама. Посебна пажња је у претходним годинама стављана на пројекте и програме који за циљ имају јачање функција и институционалних капацитета Завода као и размјену искустава и добрих пракси у циљу ефикаснијег коришћења мјера активне политике запошљавања и смањивања стопе незапослености.

ЈУ Завод за запошљавање РС-а узео је у 2019. години активно учешће у програму Платформа за запошљавање и социјална питања, који имплементирају Савјет за регионалну сарадњу (RCC) и Међународна организација рада (ILO), а која је између осталог понудила и стручну анализу о програмима подршке запошљавања младих у земљама западног Балкана.

Кроз Пројекат запошљавања младих – УЕР (ИИИ фаза пројекта), а који подржава Амбасада Швицарске, и у периоду 2019. године остварена је значајна сарадња на унапређењу рада Завода кроз примјену реформског пакета. Акценат је био на имплементацији и развоју методологије за мониторинг и евалуацију индивидуалних планова запошљавања, повећању задовољства клијената услугама, ширењу мреже клубова за тражење посла, стварању основа за развој социјалног предузетништва и јачању партнерских односа на тржишту рада.

У 2019. години Завод је учествовао и у пројекту EU4Business – развој предузетништва, који имплементира Међународна организација рада (ILO). Циљ пројекта био је убрзати успостављање и развој микро, малих, средњих и новорегистрованих предузећа кроз конципирање механизма који ће омогућити финансијску и нефинансијску (техничку/стручну) помоћ крајњим корисницима у стварању и даљем развоју

предузетничке инфраструктуре на локалном нивоу. Кроз овај пројекат пружена је подршка младим предузетницима приликом оснивања иновативних предузећа, урађена је промоција предузетништва у изворном сектору, са фокусом на младе предузетнике (до 30 година живота) и оснивање иновативних предузећа (укључујући дигитални/ИТ сектор).

Активности ЈУ Завод за запошљавање РС-а у 2020. години биле су усмјерене на реализацију циљева и задатака утврђених програмом рада Завода и смјерницама кључних стратешких докумената у области тржишта рада. Према подацима Агенције за рад и запошљавање БиХ,²⁵ реализација, мониторинг и евалуација пројеката усвојених Акционим планом запошљавања за 2019. годину, чија се реализација наставила и у 2020. години, показује да је по Акционом плану за 2019. годину са 31. 12. 2019. године укупно запослено 5.900 лица, а реализована су средства у износу од **26.822.714,00 КМ**.

Одлуком о измјени одлуке о усвајању Акционог плана запошљавања у Републици Српској за 2020. годину, бр. 04/1-012-2-2305/20 од 3. 9. 2020. године (Службени гласник РС-а, бр. 88/20) измијењен је Акциони план запошљавања за 2020. годину тако да је његова вриједност са 10.928.106,90 КМ повећана на укупних **16.901.413,30 КМ**.

Са 31. 12. 2020. године укупно по шест програма запошљавања одобрена су средства за 3.234 лица у износу од 16.901.413,30 КМ, а реализована средства у износу 10.501.476,04 КМ за 2.033 лица. Запошљавање лица по програмима реализовано је у другој половини 2020. године, а један дио у 2021.

За остваривање права незапослених (материјално-правна заштита) у 2020. години у РС-у је издвојено 29.712.795,86 КМ, што је за 16.260.645,27 КМ или 120,9% више у односу на 2019. годину, када је издвојено 13.452.150,59 КМ. У 2020. години ово право је просјечно мјесечно остваривало 3.547 лица, што је за 973 лица или 38% више у односу на 2019. годину.

Општина Модрича је **посредством Службе за запошљавање** у периоду 2020–2022. издвајала средства за запошљавање младих путем програма *Заједно до посла – ВРС – самозапошљавање и запошљавање код послодавца, Приправници са ВСС-ом и Посебне циљне категорије у привреди* за циљне категорије: пријављена лица на евиденцији Завода, демобилисани борци ВРС, дјеца палих бораца ВРС, лица из руралних средина, лица која се на евиденцији Завода налазе 6 мјесеци и дуже те лица са ВСС-ом без радног искуства у струци (сваки програм је имао један од ових услова).

Кроз поменуте програме, за које је издвојено укупно 26.000,00 КМ, у овом периоду запослена су укупно 54 лица.

Такође, кроз **подршку пројекта „Омладинска банка – подршка предузетништва и запошљавања младих“**, коју од 2008. године Општина Модрича реализује у сарадњи са фондацијом Мозаик, до краја 2022. године реализовано је укупно 169 пројеката вриједности 508.122,17 КМ. Укупна вриједност средстава која су издвојиле Општина Модрича и Фондација Мозаик износи 297.713,46 КМ, док су средства неформалних група 210.408,71 КМ. У реализацију 169 пројеката ангажовано је преко 3000 волонтера, који су утрошили око 38 000 волонтерских сати.

²⁵ Преглед политика запошљавања у БиХ за 2020. годину,

<https://www.arz.gov.ba/files/akti/izvjestaji/Pregled%20politika%20zaposljavanja%202020%20finalno.doc>, приступљено 5. 11. 2023. г.

Табела 18. Подршка предузетништву и запошљавању младих кроз одобрене пројекте младих и микробизнис пројекте

Година	Укупна вриједност одобрених пројеката младих	Средства Општине/ Фондације Мозаик	Доприноси из заједнице	Вриједност пројеката микробизниса
2020.	30.721,50 КМ	17.995,50 КМ	12.726,00 КМ	/
2021.	38.810,00 КМ	23.795,00 КМ	15.015,00 КМ	4.000,00 КМ
2022.	40.266,08 КМ	24.597,60 КМ	15.668,48 КМ	/
Укупно	109.797,58 КМ	66.388,10 КМ	43.409 КМ	
2023.	52.664,00 КМ	33.173,00 КМ	19.491,00 КМ	6.000,00 КМ
Укупно	162.461,58	99.561,10 КМ	62.900,00 КМ	10.000,00 КМ

Извор: Општина Модрича

У периоду 2020–2022. Општина је учествовала у подршци предузетништву и запошљивости младих са укупно издвојених 109.797,58 КМ, од чега је износ средстава Општине Модрича и Фондације Мозаик 66.388,10 КМ, а доприноси заједнице 43.409 КМ.

Укупна вриједност одобрених пројеката младих у 2023. години износиће 52.664,00 КМ, од чега је износ средстава Општине Модрича и Фондације „Мозаик“ 33.173,00 КМ, док доприноси из заједнице износе 19.491,00 КМ. Укупна вриједност издвојених средстава за период 2020–2023. износи 162.461,58 КМ, од чега је износ средстава Општине Модрича и Фондације Мозаик 99.561,10 КМ, а доприноси заједнице 62.900,00 КМ, што представља велики резултат за ову локалну заједницу.

Реализацијом 19 одобрених пројеката у 2023. години укупан број реализованих пројеката на територији општине Модрича од 2008. године износиће 188, укупне вриједности 560.786,17 КМ, од чега је износ средстава Општине Модрича и Фондације Мозаик 330.886,46 КМ, а доприноси заједнице и неформалних група 229.899,71 КМ, што представља велики резултат за ову локалну заједницу.

4.2.5. Анализа потреба и проблема младих

Званичне статистике воде се бројем особа пријављених на бирое за запошљавање, при чему је непознат број особа које су незапослене, али исто тако и непријављене на званичне заводе за евиденцију незапослености. Статистике о стопама незапослености становништва доста су непрецизне због постојања великог броја контролисаних и неконтролисаних варијабли значајних за прецизно одређивање стопе незапослености. С једне стране, у незапослене особе не убрја се становништво које не ради, али које по основу неких других категорија не спада у незапослено (пензионери, особе неспособне за рад, ученици и слично), уопштено, становништво које се води као радно неактивно.

Независно од тога да ли су запослени или не, **35,7%** младих каже да није регистровано на бироу за запошљавање. С друге стране, на бироу је пријављено **34,7%** испитаника. Младих који су и даље у процесу образовања, те се из тог разлога нису регистровали на биро има **25,6%**.

Графикон 11. Регистровани млади на бироу за запошљавање

Извор: Институт за развој младих КУЛТ

Ревидирана Стратегија развоја општине Модрича 2023–2026,²⁶ а према статистичким подацима на крају 2020. г., наводи да је на простору општине регистровано **561** правно лице и **398** предузетника. У структури предузетника регистрованих на подручју општине доминира област трговине, која чини **36%** укупног броја регистрованих предузетника, прерађивачка индустрија је заступљена са **12%**, дјелатности пружања смјештаја, припреме и послуживања хране, хотелијерство и угоститељство са **16%**, саобраћај и складиштење са **8,2%**, док друге услужне дјелатности чине **14%**.

²⁶ Стратегија развоја општине Модрича 2023–2026. https://modrica.ba/md/wp-content/uploads/2023/08/revidirana_strategija_razvoja_2023_26.pdf

Према званичним подацима Републичког завода за статистику РС-а, у Модричи је током посљедње четири године падао број запослених, а посматрајући овај период, најмањи је био **2021.**, када је било **4.400** запослених. У **2022.** број запослених био је **4.620**, што је у односу на **2019.** мање за **1,2%**. С друге стране, у Републици Српској је од **2019.** до **2022.** константно растао број запослених. У **2019.** било је **272.336** лица која су имала посао, а **2022.** било их је **286.679**, што је више за **5,2%**.

Табела 19. Просјечан број запослених у РС-у и Модричи

Локална заједница/ентитет	Просјечан број запослених			
	2019.	2020.	2021.	2022.
Модрича	4.680	4.559	4.400	4.620
Република Српска	272.336	274.227	279.030	286.679

Извор: Републички завод за статистику РС-а

У категорији од **15** до **19** година у РС-у је **2019.** било **2.574** незапослених, а **2022.** тај број износио је **1.190** (мање за око **53%**). Скоро се преполовио и број незапослених у категорији од **20** до **23** године, јер је **2019.** износио **6.944**, а **2022.** било је **3.648** незапослених. Слична ситуација је и код младих у доби од **24** до **26** година. У овој категорији **2019.** било је **6.385** младих особа без посла, а **2022.** незапослених је било **3.807**. Међу младима у доби од **27** до **29** година у **2019.** је без посла било њих **6.271**, а **2022.** мање за **35,4%** (**4.046**).²⁷

Табела 20. Незапослени у РС-у према старосним категоријама

Особе које траже запослење у РС-у по старосним групама					
	Укупно	15-19	20-23	24-26	27-29
2019.	87.037	2.574	6.944	6.385	6.271
2020.	83.164	2.147	5.969	5.860	5.469
2021.	69.987	1.605	4.525	4.818	4.528
2022.	64.295	1.190	3.648	3.807	4.046

Извор: Републички завод за статистику РС-а

1. Дефицитарна и тражена занимања у привреди младима нису привлачна

Према резултатима истраживања које је спровео Институт за развој младих КУЛТ у оквиру израде омладинске политике општине Модрича за период **2024–2028.** незапослена је скоро половина младих у Модричи, односно **49,5%**. Ако се гледа полна структура, међу незапосленима је **61,3%** особа женског пола и **38,7%** особа мушког пола. Један од разлога за незапосленост младих у Модричи, према одговорима младих у фокусној групи, јесу мале плате, понуда послова у занимањима која младима нису привлачна те недостатак и немогућност стицања радног искуства које им је неопходно за одређено радно мјесто.

²⁷ Билтен Републичког завода за статистику РС-а о запослености и незапослености 2023.

https://www.rzs.rs.ba/static/uploads/bilteni/rad/BiltenStatistike_Plata_Zaposlenosti_i_Nezaposlenosti_2023_WEB.pdf

Према подацима Републичког завода за статистику РС-а, просјечна нето плата расла је током посљедњих година како у ентитету тако и у Модричи, те је у 2019. износила 812 КМ, а 2022. просјечна плата било је 1.013 КМ, што је више за 24,7%. Просјечна плата на ентитетском нивоу је већа од оне у Модричи, а 2022. износила је 1.144 КМ. То је повећање за 26,2% у односу на просјечну плату у РС-у у 2019.

Табела 21. Просјечна нето плата у РС-у и Модричи

Локална заједница/ентитет	Просјечна нето плата у КМ			
	2019.	2020.	2021.	2022.
Модрича	812	837	889	1.013
Република Српска	906	956	1.004	1.144

Извор: Републички завод за статистику РС-а

Већина запослених Модричана прима плату редовно, без закашњења, те је на ово питање потврдан одговор дало 80% испитаних. Од тога је 54,5% мушкараца и 45,5% жена. Са друге стране, младих који примају плату са закашњењем до мјесец дана од договореног или предвиђеног рока има 4,2%. Исти проценат је и младих који не примају никакву накнаду за свој рад.

Графикон 12. Радни статус

Извор: Институт за развој младих КУЛТ

У фокусној групи млади су говорили о раду „на црно“, односно да ли би пристали да раде без пријаве код послодавца и каква су њихова искуства по овом питању. Оне младе особе које су имале ово искуство не би га поновиле осим у крајњој нужди, због болести ближег члана породице или у форми неког додатног прихода. Средњошколци су опуштенији и мање размишљају о проблемима рада на црно јер неки сезонски рад у угоститељству сматрају џепарцем, а неки нису упућени у то да и малољетно лице има права

из области рада, чак и када се ради о послу у угоститељству или сезонском раду. Но већина их је свјесна ризика попут кредитне неспособности, али и штете која се радом на црно наноси корисницима пензионог фонда.

Запослених на пуно радно вријеме је **32,9%**, од тога је **60,4%** мушкараца и **39,6%** жена. Младих који раде пола радног времена има **2,5%**, повремено запослених, односно фриленсера, има **5,4%**, samozапослених је **3,2%**, а приправника/специјализаната има **2,5%**.

На питање да ли раде посао у струци за коју су се школовали, четвртина (**25%**) младих је одговорила да раде посао за који су образовани, **50%** њих не ради у струци, док их **17,1%** каже да дјелимично ради у струци.

У фокусној групи млади су мало више говорили о понуди послова у привреди на подручју општине Модрича. С обзиром на то да се тржиште рада на овом простору састоји од трговинске дјелатности (**36%** укупног броја регистрованих предузетника), прерађивачке индустрије (**12%**), дјелатности пружања смјештаја, припреме и послуживања хране, хотелијерства и угоститељства (**16%**), других услужних дјелатности (**14%**) те саобраћаја и складиштења (**8,2%**), млади и немају велики избор послова, а у расположивим пословима, нпр. присутној индустрији обуће, и не виде перспективу, посебно знајући да са истим вјештинама у земљама окружења или ЕУ могу остварити веће плате. Као евентуално рјешење проблема млади препоручују да послодавци обрате више пажње на креирање радног окружења које је динамично и привлачно за раднике, што је младима значајно па донекле може компензирати мање плате. Млади проблем у запошљавању виде и у малом броју привредника те недостатку инвеститора у овом подручју. Прилику за повећање привлачних радних мјеста млади виде и у могућности отварања подружнице неке аутсорсинг фирме као нпр. **Teleperformance** и других које су присутне у окружењу, чиме би Модрича могла потенцијално да постане занимљива и новим инвеститорима.

2. Постојећи систем не нуди довољну подршку младима за samozапошљавање и покретање сопственог бизниса

Да је најбоље имати сопствени бизнис сматра **46,9%** младих Модричана, док **26%** њих каже да је најбоље радити у јавном, односно државном сектору. Породична фирма је најбољи избор за **4,3%** испитаника, интернационална корпорација за **6,9%**, док је реални сектор одабрало **2,2%** младих.

Графикон 13. Гдје би млади највише вољели да раде

Извор: Институт за развој младих КУЛТ

Многи млади током разговора нису могли да наведу ниједног послодавца код којег би најрадије радили у Модричи, док су неки истакли да је можда добро радити у неким мањим фирмама јер се ту, како кажу, људи мање мијењају и вјероватно је мање негативних искустава на раду. Из одговора у фокусној групи види се и да су младима битни однос менаџмента према раднику, добри међуљудски односи у радном колективу, креативно окружење и могућност напредовања, па су неки навели и непрофитне организације као радна окружења гдје би могли да се замисле.

Скоро половина испитаника у истраживању навела је да би најрадије радила у сопственој фирми, међутим на питање да ли би покренули сопствени бизнис 44,8% младих одговорило је потврдно, али да нису у могућности. Међу њима је 52,4% жена и 47,6% мушкараца. Младих који активно раде на покретању сопственог бизниса има 5,8%, а да су већ покренули свој посао потврдило је 4,7% испитаних. Ни у којем случају сопствени бизнис не би покренуло 12,6% младих који су попунили анкету.

Графикон 14. Покретање сопственог бизниса

Извор: Институт за развој младих КУЛТ

Као најбитнији вид подршке приликом покретања бизниса скоро двије трећине младих одабрало је финансијску подршку (42,2%). Међутим, показало се и да је менторска подршка младима јако важна те је 13,7% испитаника означило да је битно имати и овај вид подршке приликом покретања бизниса. Едукативну подршку у овом сегменту вољело би да има 12,6%, а професионално-едукативна помоћ у специфичној дјелатности значила би много за 11,9% младих. Повезивање са клијентима цијенило би 6,9% младих Модричана који би хтјели да покрену сопствени бизнис. Један вид подршке у покретању бизниса је и правна подршка, коју је као важну одабрало 7,9% испитаника.

Треба нагласити да општина Модрича²⁸ издваја средства за програм Омладинска банка, који се спроводи са Фондацијом Мозаик, а којим се подржавају друштвено-корисни пројекти младих људи. У буџету Општине Модрича за 2023. за Омладинску банку осигурано је 20.000 КМ. Општина је у посљедњем позиву,²⁹ који је објављен у фебруару 2023. г., додјељивала младима од 17 до 35 година од 1.000 до 1.800 КМ за пројекте који су од друштвеног значаја. Укупан фонд за пројекте младих из Модриче износио је 27.000 КМ.

Омладинска банка је за младе предузетнике и предузетнице од 18 до 35 година обезбиједила и подршку за регистрацију самосталног предузетништва или комерцијалног пољопривредног газдинства у износу од 500 КМ до 2.000 КМ. Укупан фонд за микробизнисе из Модриче био је 6.000 КМ.

3. Млади нису упознати са постојањем владиних програма запошљавања и недовољно познају начине и методе тражења запослења

У Модричи 71,5% младих никада није чуло за неки владин програм запошљавања те самим тим нису ни били корисници таквих програма. Од укупног броја испитаних, њих 22,7% је одговорило да јесу чули за неки од програма запошљавања које подржава локална заједница. Према одговорима на упитник, 15,9% младих који су чули за неки програм запошљавања у Модричи уједно су били и корисници таквог програма.

Млади из Модриче су током разговора у фокусној групи говорили и о владиним програмима запошљавања и понудили неке приједлоге шта би се то могло унаприједити да се млади људи лакше запосле. Млади сматрају да би се програмом субвенционирања доприноса и давања за прво запослење младе особе код послодавца знатно подржало запошљавање младих, стицање радног искуства и унаприједиле шансе за даље позиционирање на тржишту рада.

²⁸ Буџет Општине Модрича 2023. https://modrica.ba/md/wp-content/uploads/2022/12/budzet_2023.pdf

²⁹ Веб страница Општине Модрича, Јавни позив [Омладинска банка – Јавни позив за младе 2023 | www.modrica.ba](http://www.modrica.ba)

Графикон 15. Владини програми за запошљавање

Извор: Институт за развој младих КУЛТ

Према резултатима анкетирања, корупцији приликом запошљавања директно је свједочило 4,3% младих у Модричи. Особа које су чуле за корупцију приликом запошљавања има 37,9%. На крају, 55,6% младих истакло је да никада нису били свјedoци, нити су чули за куповину радних мјеста. Иако су у питањима о незапослености чланови фокусне групе помињали случајеве непотизма, о корупцији приликом запошљавања млади нису жељели да разговарају у фокусној групи.

Тематска радна група за област запошљавања и самозапошљавања младих је кроз радне документе такође мапирала изазове који се крећу од неусклађености образовног система за потребама тржишта рада, што ствара неравнотежу понуде и тражње на тржишту рада, чиме се велики број младих доводи у неравноправан положај и представља препреку при њиховом запослењу до неискориштености потенцијала неформалног образовања, због чега млади често остају неконкурентни на тржишту рада у погледу недостатака потребних вјештина и знања које често траже послодавци.

Преовладава и мишљење да млади незапослени људи немају навику и развијену свијест за покретање сопственог бизниса, да нису довољно упознати са развојем пословне идеје, односно елементима и областима које треба детаљно да се разраде и осмисле прије самог подношења пословног пројекта. Младима такође фале знања и вјештине да правилно перципирају пословање у техничком смислу, које трошкове имају током пословања итд.

Запошљавању и самозапошљавању младих у прилог не иде ни незадовољавајући износ личног примања који нуде послодавци, немогућност за усавршавање и напредовање у каријери, те су млади принуђени да се преселе у веће градове или у иностранство.

У циљу креирања стимулативног пословног амбијента у оквиру Омладинске политике Општине Модрича 2024–2028. предложено је неколико мјера, које су наведене у табели која слиједи.

Проблем	Жељени резултат	Активности
П1. Дефицитарна и тражена занимања у привреди младима нису привлачна	<p>Р1.1. Осмишљена промотивна кампања за популаризацију тражених занимања међу младима</p> <p>Р1.2. Дефицитарна занимања која потражује индустрија се кроз каријерно савјетовање популаризују међу младима</p>	<p>А1.1.1. Ангажовани креатори кампање и садржаја/промо видеа у форми за пласирање на најпопуларније друштвене мреже Instagram и TikTok</p> <p>А1.1.2. На основу приједлога кампање израђен приједлог буџета са ставкама у којима су креатор садржаја и едитор видеа</p> <p>А1.2.1. Планирати и реализовати активности у правцу спроведбе радионица за каријерно савјетовање које је усмјерено и на приближавање дефицитарних занимања младима (инфо дани, интерактивне радионице)</p>
П2. Постојећи систем не нуди подршку младима за самозапошљавање и покретање сопственог бизниса	<p>Р2.1. Испитана заинтересованост младих за конкретне дјелатности које желе да покрену.</p> <p>Р2.2. Креиран систем подршке младима у бизнису те издвојена материјална средства за покретање сопственог бизниса као и обучен ментор/координатор</p>	<p>А2.1.1. Испитане потребе младих у погледу самозапошљавања кроз организоване фокусне групе</p> <p>А2.2.1. Општина креира и обезбјеђује континуиран систем подршке за младе у бизнису и самозапошљавање младих (нпр. грантови за мале бизнисе, погодности за младе предузетнике кроз олакшавајуће административне таксе и сл.)</p> <p>А2.2.2. На основу приједлога за креирање програма израђен приједлог буџета програма са сљедећим ставкама: координатор, промоција и средства за изабране у програму – подстицаји</p>
П3. Млади нису упознати са постојањем владиних програма запошљавања и недовољно познају начине и методе тражења запослења	<p>Р3.1. Млади су кроз информисање и едукације на поменуте теме упознати са расположивим владиним програмима запошљавања</p> <p>Р3.2. Млади имају унапријеђено знање и вјештине за активно тражење посла</p>	<p>А3.1. Општина Модрича, привредници и Завод за запошљавање креирају и спроводе информативно-едукативни програм у сврху информисања младих о програмима запошљавања</p> <p>А3.2.1. Општина Модрича, надлежно министарство, Биро за запошљавање у оквиру програма реализују едукације на тему писања ЦВ-ја, страних језика, рада на компјутеру</p>

4.3. Социјална брига младих

4.3.1. Увод

Социјална брига према младима подразумијева систем усмјерен ка подстицању развоја и социјалног укључивања младих у све сегменте живота, а посебно група које захтијевају додатну подршку и пажњу. Социјална брига о младима никако не би требало да буде усмјерена само на помоћ већ напротив, она би требало да буде развојна те би младима требало да буде доступан систем који обезбјеђује њихову самосталност, напредак и перспективу за останак у заједници. Обавеза институција и установа социјалне заштите јесте обезбиједити равноправан приступ коришћењу права из области социјалне заштите те спријечити сваки облик дискриминације по било којем основу. Овдје је врло важно да се разумије да би овим младима требало да буде обезбијеђен минимум социјалне бриге. Млади, као специфична категорија становништва која је генерално у повећаном ризику од социјалне искључености, имају и специфичне потребе када је у питању социјална политика. Међутим, млади често нису препознати као посебна категорија те њихове специфичне потребе нису у фокусу социјалних политика. Корисници социјалне заштите међу које се сврставају и младе особе јесу: дјеца без родитељског старања, васпитно занемарена дјеца, васпитно запуштена дјеца, дјеца чији је развој ометен породичним приликама, особе са инвалидитетом и особе ометене у физичком или психолошком развоју и особе изложене злостављању и насиљу у породици.

Социјална политика за младе треба да буде креирана засебно од осталих јер млади имају другачије проблеме и потребе. Приступ проблему од стране институција и власти треба да се промијени, односно потребно је са групом експерата из области здравља, социјалне заштите и других области креирати ефикасне, али и спроводиве политике. Занемарује се развој мјера које би побољшале популационе политике. Осамостаљивање и формирање породица код младих особа је посебно изазовно, гдје се ова популација суочава са многобројним проблемима. У томе локалне власти треба да им пруже адекватну помоћи.

Млади у Босни и Херцеговини су често посматрани као маргинализована и социјално искључена друштвена група. Овакво посматрање и схватање младих у босанскохерцеговачком друштву је присутно већ дужи временски период, а што би требало да резултира унапређењем у контексту социјалних политика. У случају РС-а то би значило да Влада треба континуирано да ради на унапређењу међусекторске сарадње како би заштитила интересе младих те промовисала позитивне ставове међу младима.

Резултати истраживања показују да млади нису задовољни политичком, економском нити друштвеном ситуацијом у БиХ. Сматрају да би грађани требало да буду покретачи промјена у друштву, као и да свако има своју улогу у том процесу, али не вјерују да њихов глас има икаквог утицаја на структуре управљања на локалном или нивоу БиХ.

Управо из оваквих ставова младих произилази њихова социјална изолација. Наиме, неповјерење у сопствени утицај на промјене које желе да виде ову друштвену групу доводи до тога да се повлаче из друштвених токова те бивају препуштени сами себи. Често изостаје стручна подршка те податак да **53%** младих у Босни и Херцеговини вјерује да не може да утиче на промјене говори колико се са младима не ради на пољу освјешћивања о могућностима, али и колико изостаје институционална подршка.

25% младих у Босни и Херцеговини вјерује да социјални статус узрокује проблеме у њиховим заједницама. Под социјалним статусом подразумијева се положај појединца у одређеној друштвеној групи или структури, а захваљујући свом поријеклу, економској моћи или личним способностима и образовању. Као и образовање, социјални статус се веже за успјех, богатство и моћ.

Посматрајући постојеће анализе о положају младих у Босни и Херцеговини, може да се примијети да постојећи административни апарат нема способност да препозна стварне потребе младих, барем не у

цјелини. Уобичајени приступ на пољу социјалних политика који подразумијева задовољавање парцијалних и врло базичних потреба потребно је мијењати у правцу успостављања система који је осјетљивији на специфичне и савремене потребе и интересе младих.

На крају, стамбена политика према младима је од кључне важности у сегменту развоја и положаја младих у Републици Српској. Као област ова политика је препозната кроз омладинску политику било да се говори о републичком или локалном нивоу. У контексту ове политике, али и социјалних политика, генерално је нужно разликовати двије врсте социјалних политика: оне са циљем смањења сиромаштва и друштвене искључености те оне која тежи ка побољшању цјелокупног друштвено-економског положаја младих.

4.3.2. Правни оквир

Држава БиХ је на себе преузела обавезу потписивања и ратификовања међународних докумената из области социјалне заштите, али не и доношење закона којима би се обавезала да пружа социјалну заштиту својим грађанима, па тако на државном нивоу немамо ниједан закон којим је регулисано остваривање права из социјалне заштите. Ову обавезу имају ентитети и Брчко дистрикт БиХ да је самостално и независно регулишу, те је на тај начин обезбијеђено непостојање јединственог и/или усаглашеног законодавства и система социјалне политике на цијелој територији.

Устав РС-а прописује да се уставно уређење темељи на „јамчењу и заштити људских слобода и права, на социјалној правди, локалној самоуправи и заштити права етничких група и других мањина, те да је у складу са међународним стандардима“. Такође, у Уставу се наводи да ће да се обезбједи помоћ грађанима који су неспособни за рад те се дефинишу обавезе локалних власти. Генерално, социјална политика у Републици Српској настала је на наслијеђу правног и вриједносног система бившег социјалистичког друштва. Ове политике су се развијале под утицајем неповољних друштвених процеса и честих интервенција међународних институција.

Законом о социјалној заштити РС-а³⁰ уређени су: системи социјалне заштите, носиоци, корисници и права корисника социјалне заштите, поступак и услови за остваривање права, дјелатност установа социјалне заштите, самостално обављање послова у области социјалне заштите, финансирање, надзор и друга питања значајна за функционисање и остваривање социјалне заштите грађана. Члан 2, став 1 Закона дефинише социјалну заштиту као дјелатност од општег интереса за РС (у даљем тексту: Република), којом се пружа помоћ лицима када се нађу у стању социјалне потребе и подузимају потребне мјере ради спречавања настајања и отклањања посљедица таквог стања. Члан 5 Закона налаже да ће правна и физичка лица која пружају услуге пружити подршку кориснику за активирање сопствених потенцијала за самостално задовољавање потреба, продуктиван живот у заједници, предупредивање зависности од социјалне заштите и смањење ризика социјалне искључености.

Поред права утврђених овим законом, јединица локалне самоуправе својом одлуком, у складу са потребама становништва, може да утврди и друга права и услуге, услове и критеријуме за њихово остваривање, што је утврђено чланом 11, ставом 2.

Носиоци социјалне заштите у складу са овим законом су Република и јединица локалне самоуправе. Чланом 14, ставом 3 прописује се да „[ј]единица локалне самоуправе доноси годишњи и средњорочни програм социјалне заштите на основу анализе социјалног стања становника на свом подручју, доноси одлуку о проширеним правима и друга акта којима прописује услове за остваривање права и мјера утврђених одлуком и програмима, обезбјеђује средства за реализацију права утврђених овим законом и својим одлукама, обезбјеђује средства за обављање дјелатности социјалне заштите, оснива и брине се о раду установа социјалне заштите, врши координацију активности социјалне заштите на подручју јединице

³⁰ [Закон о социјалној заштити Републике Српске](#), Службени гласник Републике Српске, број 37/2012, 90/2016, 94/2019, 42/2020, 36/2022; приступљено 30. 10. 2023. г.

локалне самоуправе, формира радно тијело за социјалну заштиту и обавља и друге послове у остваривању циљева социјалне заштите“.

Члан 55 Закона као један од видова социјалне помоћи дефинише и савјетовање – као системску и програмирану стручну помоћ коју реализују стручни радници примјеном метода социјалног рада и других друштвено-хуманистичких наука, у сврху пружања помоћи појединцу, члановима породице или породици у цјелини у развијању, допуњавању, очувању и побољшању сопствених социјалних могућности. Савјетовање се спроводи на основу процјене укупних потреба корисника, индивидуалног плана и споразума између пружаоца услуге и корисника, а може да га спроводи центар, установа социјалне заштите, невладина организација и стручни радник који самостално обавља послове социјалне заштите као професионалне дјелатности, под условима да имају обезбијеђен посебан простор и стручне квалификације.

За област социјалне бриге младих од значаја су и Закон о дјечјој заштити (Сл. гласник РС-а, бр. 114/2017, 122/2018, 107/2019 и 119/2021) те Закон о подршци незапосленом родитељу четворо и више дјеце у Републици Српској јер штите права младих родитеља.

4.3.3. Институционални оквир

Област социјалне заштите је у БиХ у надлежности ентитетских власти те је у Републици Српској надлежно Министарство здравља и социјалне заштите, које као главни стратешки приступ има учешће грађана и њихових заједница у доношењу и примјени мјера здравствене и социјалне политике на свим нивоима одлучивања, али и унапређивање међусобне сарадње на свим нивоима одлучивања и рада у остваривању мјера здравствене и социјалне заштите.

Поред Министарства здравља и социјалне политике, које уређује област социјалне заштите, врло важну улогу има и стамбена политика према младима, а за коју су надлежни Министарство финансија те Министарство за просторно уређење, грађевинарство и екологију.

Важна је реализација права у складу са Законом о дјечјој заштити РС-а те Законом о подршци незапосленом родитељу четворо и више дјеце у Републици Српској јер ови закони штите права младих родитеља.

Инвестициона Банка РС-а је основана 2006. године, а кроз њу су креирани Стамбени фонд и посебна средства која је Влада РС-а усмјерила према младима, са нагласком на младе брачне парове (до 35 година старости). Фонд је 2007. уређен уговором између Министарства породице, омладине и спорта и Комерцијалне банке са циљем додјеле кредита на износ од 10.000 до 150.000 КМ са роком отплате до 25 година.

Оквир јавних политика

Када је ријеч о социјалној политици према младима, најважнији су они дијелови који се односе на:

- социјалну заштиту;
- стамбену политику и
- социјалну искљученост.

Босна и Херцеговина је потписала Европску социјалну повељу, према којој је дужна да обезбиједи ефикасно уживање права на социјалну помоћ лицима која нису у могућности да остваре изворе средстава

за живот својим трудом нити на било који други начин. Ентитети и кантони морају да се придржавају ове конвенције те је и кроз Устав РС-а дефинисана социјална заштита.

Посебан систем социјалне заштите у Републици Српској дефинисан је кроз Стратегију унапређења социјалне заштите дјеце без родитељског старања 2015–2020. г., којом су обухваћени и млади у доби од 18 до 27 година старости који су имали статус дјетета без родитељског старања. Општи циљ Стратегије је да се развију и унаприједи системски модели управљања и дјеловања у области социјалне заштите дјеце без родитељског старања, а дјелујући на области: превентивна заштита дјеце под ризиком од раздвајања, старатељство, усвојење, хранитељство, институционално збрињавање те подршка у осамостаљену.

Омладинском политиком РС-а за период 2023–2027. у стратешком циљу И „унаприједити прилике и интерес младих за бољи живот (одрживиост останак и повратак младих) у Републици Српској“ ради се на остваривању сљедећих оперативних циљева: 1.4. подршка стамбеном збрињавању и заснивању породица младих: 1.4.1. подршка стамбеном збрињавању младих преко субвенционисања каматних стопа на стамбене кредите ИРБ-а; 1.4.2. подршка за останак младих кроз унапређење постојећих и увођење нових модела стамбеног збрињавања младих.

Активности надлежног министарства

Министарство породице, омладине и спорта РС-а од 2008. године расписује конкурс за избор корисника субвенције каматне стопе на стамбене кредите за младе и младе брачне парове који су подigli стамбене кредите које пласирају комерцијалне банке у Републици Српској, а по кредитним линијама Инвестиционо-развојне банке РС-а. До 2020. године укупно је додијељено 3.848 субвенција.

Право пријаве на конкурс имају лица која имају мјесто пребивалишта у Републици Српској и која су:

- ✓ закључила уговор са комерцијалном банком која врши пласман кредитних средстава из кредитне линије Инвестиционо-развојне банке РС-а, за стамбене кредите за младе брачне парове или за стамбене кредите по било којем основу, а у тренутку закључивања уговора са банком о стамбеном кредитирању имају до 35 година живота;
- ✓ судужник као брачни партнер лицу које је закључило уговор са комерцијалном банком која врши пласман кредитних средстава из кредитне линије Инвестиционо-развојне банке РС-а, за стамбене кредите за младе брачне парове или за стамбене кредите по било којем основу, а у тренутку закључивања уговора са банком о стамбеном кредитирању судужник има до 35 година живота (у том случају пријаву на конкурс подноси судужник).

На подручју општине Модрича дјелује ЈУ Центар за социјални рад Модрича, а финансира се из буџета Општине.

Табела 22. Права у социјалној заштити остварена путем ЈУ ЦСР Модрича у периоду 2020–2022.

Право у социјалној заштити	Број лица која су остварила право
Додатак за помоћ и његу другог лица – новчана помоћ	120
Подршка у изједначавању могућности дјеце и омладине са сметњама: комисије	2020, 2021, 2022: у том периоду од стране ПСК-а процјену прошло 126 дјеце и омладине
Смјештај у установу	6 лица у трајању од по 3 мјесеца
Збрињавање у хранитељску породицу	9 лица у трајању од по 6 мјесеци
Дневно збрињавање: у Дневном центру „Сунце Обервалис“ (право на дневно збрињавање остварило је укупно 52 дјеце на подручју општине Модрича)	10 лица, тј. дјеце и омладине са сметњама у развоју
Једнократна новчана помоћ	70 лица (највише за потребе лијечења)
Савјетовање	40 лица

Извор: Општина Модрича, ЈУ Центар за социјални рад Модрича

✓ **Подршка породиљама и незапосленим родитељима четворо и више дјеце**

Законом о дјечјој заштити (Сл. гласник РС-а, бр. 114/2017, 122/2018, 107/2019 и 119/2021),³¹ а путем ЈУ Јавни фонд за дјечију заштиту, регулисано је право породиље на матерински додатак у износу од 405,00 КМ, што може да оствари незапослена мајка, односно друго лице у складу са Законом, у трајању од 12 мјесеци, а за близанце и свако треће и наредно дијете у трајању од 18 мјесеци.

Свака породиља у Републици Српској добија по 500 КМ као помоћ за опрему новорођенчета. Поред тога, ако се ради о рођењу трећег дјетета, породиља има право на додатних 600 КМ, а ако је у питању рођење четвртог дјетета, породиља остварује 450,00 КМ као пронаталитетну подршку рађању. За ове исплате документација се предаје у Фонд за дјечију заштиту, а ово важи за све труднице у Републици Српској. Осим овога, поједине локалне заједнице такође издвајају одређене накнаде за новорођенчад.

Законом о подршци незапосленом родитељу четворо и више дјеце у Републици Српској³² (Сл. гласник РС-а, бр. 132/2022) прописано је да ће незапослени родитељ четворо и више дјеце у Републици Српској да прима новчану накнаду у износу од 750 КМ на мјесечном нивоу, уз уплаћене порезе и доприносе. Осим што ће на основу ових законских одредби незапослени родитељи четворо и више дјеце моћи да испуне услове за пензију, значајна новина у Закону је што ће право на финансијску накнаду имати и запослени самохрани родитељи четворо и више дјеце као и, у нарочито оправданим случајевима, старатељ са којим четворо или више дјеце живи у заједничком домаћинству.

Родитељ остварује право на новчано примање ако испуњава следеће услове:

- да је незапослено лице и да не остварује примања по другом основу која су већа од најниже плате у Републици;
- да има четворо или више дјеце, од којих је најмлађе дијете у доби до 18 година живота или дијете над којим је продужено родитељско право у складу са законом;
- да малољетна дјеца живе са родитељем у заједничком домаћинству и да се налазе на редовном основном школовању у Републици Српској, уколико за то испуњавају услове;
- да има држављанство Босне и Херцеговине и држављанство РС-а;

³¹ Закон о дјечјој заштити (Сл. гласник РС-а, бр. 114/2017, 122/2018, 107/2019 и 119/2021).

³² Закон о подршци незапосленом родитељу четворо и више дјеце у Републици Српској (објављено на НСПС <https://www.narodnaskupstinars.net>), приступљено 21. 12. 2023. год.

- да има пријављено пребивалиште у Републици Српској или на територији Брчко дистрикта БиХ, са ентитетским држављанством РС-а.

✓ Социјално становање

Као вид подршке младима Општина је уредила и могућност социјалног становања. Подршка је уређена као могућност да млади плаћају закупнину стамбеног простора много мању од тржишне вриједности. Општина расписује јавни конкурс када постоји слободна стамбена јединица те млади или млади брачни парови имају предност на конкурс у виду највећег бодовања.

✓ Бесплатна правна помоћ

Сви потенцијални корисници Центра за социјални рад, па тако и млади, могу да добију бесплатну правну помоћ коју пружа правник који је запослен у ЦСР-у. Такође у просторије ЦСР-а Модрича једном мјесечно долази и Служба правне помоћи са сједиштем у Добоју, а која је организационо у саставу Одјељења за општу управу. Ова служба у оквиру својих надлежности пружа правну помоћ грађанима и правним лицима, заступа странке пред судовима, државним органима, организацијама и заједницама, осим одбране окривљеног пред судом, саставља исправе (разни уговори, тестаменти и сл.) те даје правне савјете и врши друге послове правне помоћи у складу са законом.

✓ Сарадња Центра за социјални рад са другим актерима у заједници

Центар за социјални рад има сарадњу са свим установама на подручју општине. Прије свега, по питању младих сарадња постоји са основним школама и Средњошколским центром. Такође, на нивоу општине оформљени су мултисекторски тимови за бригу у које је укључен и представник Центра. Фокус сарадње су дјеца у ризику, односно дјеца са проблемима у понашању. Присутна је и сарадња са домом здравља, тачније Центром за ментално здравље (фокус је на дјечи жртвама насиља), затим са Удружењем грађана Будућност (сигурна кућа), као и са Полицијском станицом Модрича (малољетна лица која су у сукобу са законом).

4.3.4. Финансијски оквир

Социјална заштита се финансира из буџета Владе РС-а, а социјално укључивање младих се углавном финансира и додјељује кроз пројекте невладиних организација које подржавају међународне организације. Фондација за социјално укључивање у БиХ основана је 2010. године и има за циљ допринијети социјалном укључивању рањивих категорија становништва, у којима су и млади. Фондација је покренута у оквиру Швицарског програма подршке НВО сектору у БиХ, уз финансијску подршку Фонда отвореног друштва БиХ и Швицарске агенције за развој и сарадњу. Ово је непрофитна невладина организација која финансијски подржава пројекте социјалног укључивања у БиХ.

Општина Модрича буџетом издваја средства за рад ЈУ ЦСР Модрича. У референтном периоду 2020–2022. године издвојено је укупно 1.040.500,00 КМ и то:

2020. г. – 348.200,00 КМ;

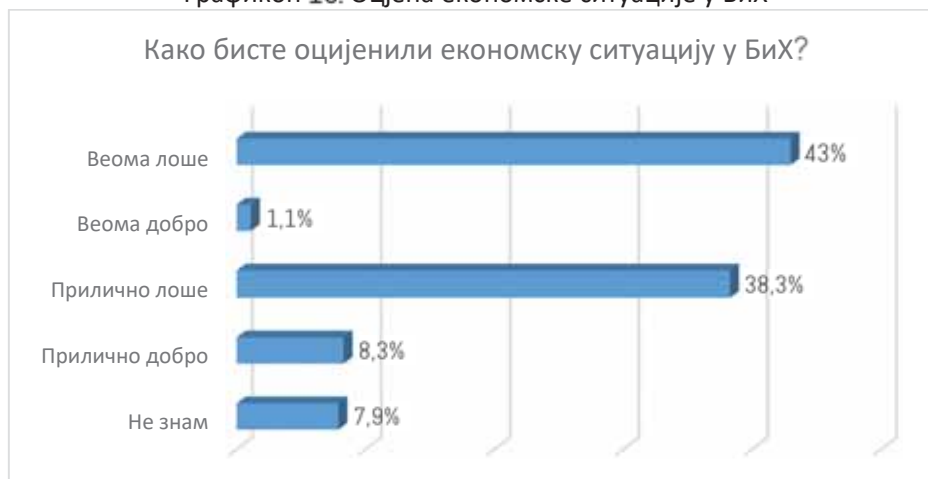
2021. г. – 344.700,00 КМ;

2022. г. – 347.600,00 КМ.

4.3.5. Анализа потреба и проблема

Социјална брига о младима, поред континуиране помоћи, требала би да се базира на унапређењу статуса младих особа и њиховог положаја. Најближа корелација потребе за социјалном бригом је она везана за перцепцију економске ситуације окружења, сопствене економске независности и безбједности. На питање како би оцијенили економску ситуацију у БиХ, **81,3%** младих из Модриче изразило је забринутост – њих **43%** одговорило је да је она веома лоша, а прилично лоша је за **38,3%** испитаника.

Графикон 16. Оцјена економске ситуације у БиХ

Извор: Институт за развој младих КУЛТ

Приступ проблемима из домена социјалне бриге о младима захтијева мултисекторски приступ те сарадњу свих релевантних надлежних институција за социјалну политику, образовање, рад и запошљавање, здравство те рад са младима како би се младе препознало као посебну групу за коју ће се креирати социјалне политике и омогућити једнакоправна социјална укљученост.

Област социјалне бриге, која јесте обимна и сеже у многе сегменте живота, захтијева капацитираност институције надлежне за реализацију послова из области социјалног рада, а у општини Модрича су мапирани изазови попут одласка образованог кадра (протеклих годину дана ЦСР су напустила четири високообразована радника), из којег разлога установа мора да се носи са недостатком едукованог кадра, али и недовољног улагања у усавршавање већ упослених стручњака.

На основу анализе података добивених кроз извјештаје о раду институција власти те ставова и мишљења младих, на подручју Општине Модрича идентификовано је неколико проблема у области социјалне бриге младих.

1. Неријешено стамбено питање младих

Стамбено питање је важан аспект квалитета живота сваке особе, па тако и младих, посебно када младе особе треба да се осамостале. Анализом одговора младих из Модриче види се да је тек **18,4%** њих у смислу становања одвојено од родитеља, док **77,34%** младих живи у стану или кући која је у власништву њихових родитеља или као подстанар са родитељима.

Стамбено осамостаљивање отежавају ниски приходи, високе цијене живота и станова за куповину или за најам, недостатак субвенција за трошкове становања младих, због чега велики број младих не може да приушти куповину некретнине. Као један од разлога неосамостаљивања и останка у породичном дому са родитељима млади наводе васпитање. Но као разлог због којег млади и даље живе код родитеља углавном се истичу финансијски проблеми, али и кредитна неспособност младих (која своје поријекло има у незапослености).

Графикон 17. Гдје млади станују?

Извор: Институт за развој младих КУЛТ

Графикон 18. Лични приходи током мјесеца

Извор: Институт за развој младих КУЛТ

Према подацима Савеза синдиката РС-а, потрошачка корпа у октобру 2023. износила је 2.537,2 КМ.³³ Просјечна нето плата у РС-у у септембру 2023. године износила је 1.277 КМ,³⁴ а просјечна плата у Модричи крајем 2022. била је 1.013 КМ. Ако се погледају лични приходи анкетираних младих, најмање 54,9% младих има мање личне мјесечне приходе од просјечне плате у Модричи крајем 2022.

Међу младима који су учествовали у анкетирању, највише њих (26,4%) је потврдило да немају никаквих личних прихода, 9,4% младих има неке приходе до 200 КМ мјесечно, од 200 до 1000 КМ прихода има 19,1% младих, приходе у распону од 1000 до 1600 КМ има 19,8% младих. Приходе од 1600 до 2000 КМ има 3,2%, а преко 2000 КМ 3,6% младих.

Упоредбом личних прихода младих у Модричи са просјечном платом у Републици Српској, може да се види да најмање 64,3% младих нема приходе који досежу просјечну плату у РС-у.

Графикон 19. Допринос кућном буџету

Извор: Институт за развој младих КУЛТ

Младих који редовно доприносе кућном буџету је 40,1%, оних који повремено доприносе има 17,3%. Младих који никако не доприносе кућном буџету има 40,1%.

Када се анализира преглед примања домаћинства, 18,4% младих се изјаснило да им примања у породичном буџету прелазе 3000 КМ мјесечно. Потребно је напоменути и да 11,6% младих није жељело да одговори на ово питање, а 12,3% их је казало да не зна колики су укупни приходи њиховог домаћинства. Финансијску ситуацију у свом домаћинству негативном види скоро трећина испитаника (као веома лошу оцјењује је 17%, а прилично лошом 12,6% младих, док 58,1% младих изражава задовољство – да је ситуација прилично добра каже 46,2%, а веома добра је код 11,9% испитаника.

Незапосленост, ниска примања и стамбено збрињавање младих и даље представљају главне проблеме, чијем рјешавању надлежне власти треба да приступе са циљем побољшања економске ситуације како младих тако и цјелокупног друштва.

³³ Веб страница Савеза синдиката Републике Српске: <https://savezsindikatars.org/sindikalna-potrosacka-korpa/>

³⁴ Републички завод за статистику РС-а: <https://www.rzs.rs.ba/front/category/179/?page=1>

Графикон 20. Укупни приходи свих чланова домаћинства

Извор: Институт за развој младих КУЛТ

2. ЈУ ЦСР Модрича недостаје стручни кадар

Према подацима Радне групе за социјалну заштиту младих, у области социјалне заштите један од основних проблема је одлазак образованог кадра, док се истовремено у ЦСР-у повећава сложеност и обим посла као и корисника. У протеклом периоду ЦСР Модрича су напустила четири високообразована стручњака. Недовољан број стручног кадра умањује капацитет установе да младима у потреби и другим корисницима пружи адекватне стручне услуге и подршку. Недовољно улагање у едукације већ запослених радника додатно отежава рад на обезбјеђењу социјалне заштите младима и другим члановима заједнице. У наредном периоду неопходно је радити на проширивању људских кадрова када су стручни радници у питању.

3. Недовољан број хранитељских породица на подручју општине Модрича

Хранитељство је услуга социјалне заштите којом се дјеци и одраслим лицима која су привремено или трајно лишена породичног старања омогућава заштита у породичном окружењу. Овом виду социјалне заштите се и на глобалном и на регионалном нивоу даје предност пред потпуно институционалним старањем у виду домова за незбринуту дјецу/младе, поготово што лице у хранитељству може да остане у овом виду бриге до престанка услова који су довели до збрињавања. Иако овај приступ социјалној заштити има много предности, број хранитељских породица у Модричи је недовољан. До сада се ЦСР Модрича у већини случајева ослањала на мапирање и утврђивање хранитеља из сродничке породице те из заједнице. Међутим, оно што је у смислу унапређења систематске бриге потребно да се ради јесте јачање породица које имају предиспозиције да се укључе у системски одговор на потребу пружања подршке дјеци и омладини без старања на овај начин. Ако жели да се постигне глобални напредак заједница у овој области, неопходно је на локалном нивоу промовисати хранитељство и мотивисати породице које имају капацитет да постану хранитељи. У овакву врсту кампање би било добро да се укључи и НВО сектор, с обзиром на то да они кроз свој рад имају више искуства у кампањама.

У циљу креирања бољих одговора на потребе младих у области социјалне бриге, у оквиру Омладинске политике општине Модрича 2024–2028. предложено је неколико мјера, а наведене су у табели која слиједи.

Проблем	Жељени резултат	Активности
П1. Систем подршке стамбеном збрињавању не одговара на потребе младих у Модричи	Р1.1. Повећан број младих који су остварили подршку у области стамбеног збрињавања	<p>А1.1.1. Општина креира приједлог модела стамбеног збрињавања који одговара на стварне потребе младих у Модричи</p> <p>А1.1.2. Предложен програм стамбеног збрињавања који обухвата ширу популацију младих, а који нису у могућности да подигну кредит у банци</p> <p>А1.1.3. Општина континуирано спроводи програме подршке стамбеном збрињавању младих (нпр. суфинансирање камате за стамбене кредите за младе парове, програм социјалног становања, подршка куповини грађевинског земљишта, бесплатни инфраструктурни прикључци, пореске олакшице за младе који живе на подручју општине Модрича, субвенције или суфинансирање кирије/комуналија за младе парове)</p>
	Р1.2. Буџетом Општине обезбијеђена средства за подршку младима код стамбеног збрињавања	А1.2.1. Упутити приједлог Општинском савјету за увођење новог система подршке стамбеном збрињавању младих (нпр. суфинансирање камате за стамбене кредите за младе парове, програм социјалног становања, подршка куповини грађевинског земљишта, бесплатни инфраструктурни прикључци, пореске олакшице за младе који живе на подручју општине Модрича, субвенције или суфинансирање кирије/комуналија за младе парове)
П3. Недовољан број хранитељских породица на подручју општине Модрича	<p>Р3.1. На подручју општине Модрича повећан је број хранитељских породица</p> <p>Р3.2. Општина Модрича омогућује континуирано финансирање хранитељских породица</p> <p>Р3.3. Општина Модрича континуирано ради на развоју свијести грађана о хранитељству</p>	<p>А3.1.1. ЈУ ЦСР Модрича годишњим програмом рада планира активности које ће довести до повећања хранитељских породица</p> <p>А3.2.1. Општина Модрича у области социјалне заштите за рад ЦСР-а има буџетску ставку за хранитељске породице</p> <p>А3.3.1. Општина Модрича, ЈУ ЦСР Модрича у сарадњи са НВО сектором планира и реализује локалне јавне кампање о предностима хранитељства и хранитељских породица као вида социјалне заштите</p>

4.4. Здравствена заштита младих

4.4.1. Увод

Свјетска здравствена организација дефинише здравље као „стање потпуног физичког, психичког и социјалног благостања, а не само одсуство болести или изнемоглости“. На основу наведеног, изградња капацитета институција у БиХ је кључна за успех у раду администрације која треба да допринесе међуинституционалној сарадњи и координацији усмјереној на развијање креирања политика и ширења добре праксе, што би допринијело економском и социјалном развоју, а самим тим и бољем здравственом положају грађана.

Питање здравља значајно превазилази оквире здравственог сектора, јер су његове главне детерминанте (старост, пол и наслеђивање) везане са условима живљења, факторима околиша, стилевима живота, социо-економским факторима, факторима везаним за одгој, образовање и културу те функционисањем система здравствене заштите и социјалне заштите.

У Босни и Херцеговини, а према извјештају Дирекције за економско планирање, капацитети медицинског кадра су знатно мањи од просјека ЕУ, што за посљедицу има отежан и неравномјеран приступ пацијенту.

У Републици Српској програме за развој и реализацију здравствене политике за младе доноси Влада, а на приједлог Министарства здравља и социјалне заштите РС-а, уз активно учешће Министарства породице, омладине и спорта, Министарства просвјете и културе и представника младих. Како је наведено у стратешким документима Владе, здравље младих је од општег интереса за Републику Српску. У ранијим годинама напори Владе РС-а су били истакнути те је усвајана посебна политика која се односила на здравље младих, а из које су произилазиле мјере за побољшања на овом пољу као и боље разумијевање потреба младих.

Међутим, у посљедњим годинама не постоје посебно креиране политике ка младима нити се потребе младих разумијевају одвојено од остатка популације иако су млади кроз Закон о омладинском организовању препознати као група од општег интереса за Републику Српску.

Министарство надлежно за ову област је Министарство здравља и социјалне заштите РС-а.

4.4.2. Правни оквир

Право на здравствену заштиту гарантовано је младим особама кроз различите међународне документе, попут Универзалне декларације о људским правима, Међународног споразума о економским, социјалним и културним правима те Конвенције Уједињених нација о правима дјетета. Област здравства је, према уставним рјешењима у БиХ, у надлежности ентитета.

Уставом РС-а је као једно од основних људских права утврђено право на заштиту здравља. Такође, Уставом је утврђено да Република уређује и обезбјеђује здравствену заштиту те је на основу тога донесен низ закона из области здравствене заштите.

Низ је законских рјешења која уређују област образовања. Сљедећи закони регулишу здравље младих:

- Закон о здравственој заштити – у члану 8 Закон утврђује да се здравствена заштита обезбјеђује под једнаким условима и обухвата „дјецу до навршених 15 година живота, школску дјецу и студенте до краја школовања, а најкасније до 26. године живота“. Овај закон уређује обезбјеђивање здравствене заштите, начела, права и обавезе грађана и пацијената у остваривању здравствене заштите и друга питања од значаја за организацију и спровођење здравствене заштите;

- Закон о здравственом осигурању – уређује систем обавезног и проширеног здравственог осигурања, права из осигурања, начин стварања права и начела приватног здравственог осигурања;
- Закон о забрани продаје и употребе духанских производа лицима млађим од 18 година;
- Закон о производњи и промету опојних дрога – овај закон предвиђа организовање и спровођење превентивноедукативних програма сузбијања злоупотребе опојних дрога;
- Закон о пензијском и инвалидском осигурању – Закон прописује обавезно осигурање лица док се налазе у одређеним околностима, и то углавном кад се млади људи налазе у току ангажмана преко омладинске задруге;
- Закон о кривичном поступку – Закон води посебну бригу о малољетним лицима и начинима њихове заштите током испитивања, психичком здрављу младих током поступка, безбједности те другим аспектима који се тичу здравља малољетника;
- Закон о раду – овај закон предвиђа за раднике млађе од 18 година посебну заштиту (члан 12). У члану 26 Закон наводи да радни однос са лицем које има најмање 15 година може да се заснује уз одговарајућу здравствену способност, а у члану 27 се наглашава да радни однос може да се заснује са лицем млађим од 18 година уз писмену сагласност родитеља, усвојоца или старатеља, ако такав рад не угрожава његово здравље, морал и образовање. Лице млађе од 18 година живота може да заснује радни однос само на основу налаза надлежне здравствене установе којим се утврђује да је способно за обављање послова за које заснива радни однос и да такви послови нису штетни за његово здравље. Трошкове љекарског прегледа за лице које се налази на евиденцији незапослених код Јавне установе Завод за запошљавање РС-а сноси Завод за запошљавање;
- Закон омладинском организовању – у члану 12 уређује се да се путем Омладинске политике РС-а посвети пажња социјалној здравственој заштити младих, а у члану 19 се прецизније дефинише област социјалне и здравствене заштите младих;
- Закон о заштити на раду – овим законом уређују се заштита и здравље на раду као дјелатност од општег интереса, утврђују се носиоци спровођења и унапређивања безбједности и здравља на раду, њихова права, обавезе и одговорности, превентивне мјере, као и друга питања која се односе на безбједност и здравље на раду.

Други закони којим се уређује област здравља, а који се односе на цјелокупно становништво, па самим тим и на младе, јесу: Закон о заштити лица са менталним поремећајима; Закон о храни; Закон о спорту; Закон о заштити животне средине и други.

4.4.3. Институционални оквир

На државном нивоу политике у области здравства уређују се у оквиру Сектора за здравство Министарства цивилних послова Босне и Херцеговине, у чију надлежност спадају утврђивање основних принципа координације активности, усклађивање планова ентитетских органа власти и дефинисање стратегије на међународном плану.

У Републици Српској област здравствене заштите младих може да се посматра кроз дјеловање неколико институција. Министарство здравља и социјалне заштите кроз Ресор за здравствену заштиту спроводи активности на припреми и спровођењу здравствених политика, стратегија, програма и пројеката који имају за циљ успјешно остваривање и спровођење здравствене заштите у циљу унапређења здравља грађана. Ресор сарађује са институција и агенцијама у здравственом систему, локалном заједницом, коморама и струковним удружењима здравствених радника, међународним здравственим организацијама и невладиним организацијама из области свог дјеловања. Унутрашње организационе јединице из Ресора за здравствену заштиту чине: Одјељење за здравствену заштиту и Одсјек за

трансплантацију и биомедицину. Поред овог министарства, важну улогу имају Институт за јавно здравство и Институт за заштиту здравља РС-а.

Фонд здравственог осигурања РС-а обезбјеђује остваривање права из обавезног здравственог осигурања, управљајући средствима осигураника и сарадњом са здравственим установама настоји створити услове у којима ће осигураницима бити доступне здравствене услуге по највишим могућим стандардима. Фонд има осам дирекција (Бањалука, Приједор, Добој, Бијељина, Источно Сарајево, Зворник, Требиње и Фоча) те 46 пословница и 17 филијала кроз које се пружају услуге корисницима.

Министарство породице, омладине и спорта као ресорно министарство за младе Владе РС-а уређује документ Омладинске политике као и нормативно-правне акте у области омладинског рада и организовања.

Значајну улогу у овој области имају и центри за ментално здравље у РС-у, гдје тренутно дјелује 27 центара који су у доба пандемије изазване вирусом ЦОВИД-19 ставили на располагање своје капацитете, током и након радног времена, како би корисницима и грађанима пружили додатну подршку. У доба пандемије у функцији је био и број који је грађанима био доступан, а познат као Плави телефон, те је друштво психолога РС-а такође пружило подршку кроз могућност позива.

Оквир јавних политика

Босна и Херцеговина је потписница конвенција које говоре о здрављу младих. Самим тим се оне и кроз јавне политике уважавају те се креирају смјернице за дјеловање. У Републици Српској стратешки оквир за унапређење здравља грађана чини неколико докумената. Детаљније се младима бави нпр. Политика здравља младих РС-а, која је била донесена за период 2008–2012. године. Није усвојена нова политика за наредне године, али су кроз Политику унапређивања здравља становништва РС-а до 2020. године донесене мјере које се индиректно и директно тичу и младих људи, а које се значајно односе на заговарање учешћа грађана у креирању здравствене политике те усвајање приступа „здравље у свим политикама“. Такође, кроз ову политику се ставља фокус и на ментално здравље.

Стратегија надзора над опојним дрогама и сузбијања злоупотребе опојних дрога у Републици Српској 2016–2021. године има сљедећу визију: „Смањити понуду и потражњу опојних дрога у друштву те путем интегрисаног и уравнотеженог приступа проблематици дрога пружити одговарајућу заштиту живота и здравља дјете, младих, породица и појединаца, а с тим у вези задржати стање раширености злоупотребе опојних дрога у оквирима друштвено прихватљивог ризика како се не би нарушиле изворне вриједности друштва и угрозила безбједност становништва.“

Кроз Стратегију за унапређивање сексуалног и репродуктивног здравља у Републици Српској (2019–2029. године) такође су поменути млади као важна група и од интереса за унапређивање њиховог статуса на овом пољу.

Важно је споменути да је усвојена Стратегија развоја менталног здравља у Републици Српској 2019–2029. године као и Стратегија за сузбијање насиља у породици у Републици Српској 2014–2019. године.

У склопу Омладинске политике Републике Српске 2023–2027. године стављен је фокус на област здравих стилова живота, те су предвиђене сљедеће мјере у циљу развијања здравих стилова живота код младих:

- промоција здравих животних стилова кроз формално и неформално образовање;
- подршка иницијативама и пројектима који промовишу и шире здраве животне стилове код младих;
- подршка изградњи рекреативно-спортске инфраструктуре за младе;

- подршка програмима који се баве људским правима, толеранцијом према различитостима, инклузијом, сузбијањем хомофобије, родном равноправношћу, ненасилним начинима комуникације и недискриминацијом.

✓ Здравствена заштита за младе у општини Модрича

На подручју општине Модрича Савјет за здравствену и социјалну заштиту, као радно тијело Скупштине, бави се темом и креирањем политика Општине у области здравствене заштите становника у општини Модрича. Млади нису укључени у сам рад Савјета за здравствену и социјалну заштиту, а разлог је и слаб ангажман младих у организацијама од јавног интереса које захтијевају ангажман а не подразумијевају накнаду за тај рад.

Здравствену заштиту становницима општине Модрича, па тако и популацији младих, пружа Јавна здравствена установа Дом здравља Модрича, чији је оснивач СО Модрича. Поред дома здравља, на подручју општине постоји и неколико приватних здравствених установа које пружају углавном специјалистичке и лабораторијске услуге, као и неколико приватних стоматолошких ординација. ЈЗУ Дом здравља Модрича као највећа здравствена установа обавља примарну здравствену заштиту по моделу породичне медицине уз пратеће службе: Породична медицина (13 тимова), Служба лабораторијске дијагностике, КСЗ педијатрије, КСЗ гинекологије, Служба за дјечју, општу и превентивну стоматологију, Служба хитне медицинске помоћи, Центар за базичну рехабилитацију у заједници, Служба за ултразвучну и рендген дијагностику, Центар за заштиту менталног здравља и Хигијенско-епидемиолошка служба.

Према подацима из Радне групе за здравствену бригу о младима, Општина Модрича нема намјенских програма здравствене бриге за младе.

✓ Програми које млади највише користе

Највећи број услуга које млади користе у примарној здравственој заштити укључују прве и контролне прегледе у породичној медицини, инхалације, интравенске терапије, давање интрамускуларне ињекције. Велики број услуга млади користе у склопу ЦБР, приликом лијечења спортских повреда и слично, те услуге групе КСЗ гинекологије – претежно везане за праћење трудноће. Жене користе значајно већи број услуга у односу на мушкарце, али углавном због разлике коју прави КСЗ гинекологије.

✓ Брига о менталном здрављу младих

Општина Модрича као оснивач Дома здравља Модрича у склопу којег ради Центар за заштиту менталног здравља обезбјеђује бригу о младима.

4.4.4. Финансијски оквир

Већина средстава која долазе од Владе РС-а улажу се у административне и материјалне трошкове. Најчешће финансирање се врши преко Министарства здравља и социјалне заштите, Министарства просвјете и културе и Министарства породице, омладине и спорта.

Додатни извори финансирања су међународни фондови и институције те јединице локалне самоуправе које подржавају спровођење одређених програма на нивоу локалне заједнице.

Када је у питању финансирање здравствене заштите у Републици Српској, слично као и у Федерацији БиХ, доприноси за здравствено осигурање представљају кључни извор прихода Фонда, укључујући доприносе

за здравствено осигурање из плате, доприносе за здравствено осигурање које плаћају корисници пензија, доприносе пољопривредника, за незапослене и друге категорије.

За здравствену заштиту на годишњем нивоу Општина Модрича за ЈУ Дом здравља издваја грант у износу од **190.000 КМ**. Поред ових средстава, у финансијски оквир за здравствену заштиту улазе и средства из реализације додатних пројеката за набавку основних средстава као што су медицинска опрема и возила.

4.4.5. Анализа проблема и потреба младих

Здравствена брига младих започиње превенцијом здравствених потешкоћа, а у том контексту редовни (и превентивни) здравствени прегледи први су корак бриге о здрављу младих. Превенција и унапређење здравља младих се, поред превентивних систематских прегледа, огледа и у начину живота и здравим навикама, те се кроз истраживање о стању и потребама младих у Модричи осврнуло на питања и на ове аспекте живота младих у смислу информисања о навикама конзумирања алкохола, дувана, нарگیле и опојних средстава. Поред овога, испитивани су и ставови и перцепције квалитета понуђене здравствене скрби.

У Модричи дјелује једна јавна здравствена установа Дом здравља Модрича, у чијем саставу је и Центар за ментално здравље. Ставови младих који се односе на квалитет здравствене заштите указују на потребе унапређења квалитета приступа здравствених радника у раду са младима.

Највише младих има здравствено осигурање преко родитеља, и то њих **41,2%**, јер је већина испитаних и даље у неком процесу образовања. Друга значајна категорија су запослени, односно они којима послодавац уплаћује осигурање (**29,6%**). Здравствено осигурање преко бироа за запошљавање има **7,9%** младих особа.

Када треба оцијенити задовољство услугама које пружа локални дом здравља, млади у Модричи су прилично неодлучни, те их **41,2%** не зна шта би рекло или је ни задовољно ни незадовољно овим услугама. Задовољних и потпуно задовољних услугама и бригом је **27,1%**, док **31%** младих исказује незадовољство здравственим услугама.

Дом здравља у оквиру услуга које редовно нуди нема услуге које су искључиво намијењене младима.

Графикон 21. Задовољство услугама у дому здравља

Извор: Институт за развој младих КУЛТ

Кроз рад са фокусном групом покушали смо да разумијемо какав изазов млади имају у остварењу здравствене бриге, па се након анализе изнесених ставова и индивидуалних искустава закључује да је потребно да се унаприједи опскрбљеност Дома здравља Модрича основним материјалом за рад те побољшају мобилност и брзина интервенције службе хитне помоћи.

У погледу односа младих у Модричи према конзумирању алкохола, дувана, наргиле и наркотика резултати анализе показују да **66,4%** младих тврди да не конзумира дуван и дуванске производе. Ако упоредимо са Власеницом, у овој локалној заједници, приликом истраживања положаја и потреба младих, **76,6%** младих је рекло да никако не конзумира дуванске производе, док у Кључу **70%** младих каже да не конзумира цигарете. На питање да ли користе СНУС (никотинске врећице), већина младих, њих **94,5%**, казала је да није користила тај производ, а **3,6%** их није жељело да одговори на ово питање.

Графикон 22. Колико младих конзумира цигарете

Извор: Институт за развој младих КУЛТ

Кад је у питању наргила, **65,3%** испитаника тврди да је никако не конзумира. Једном мјесечно је конзумира **13,7%**, а једном недјељно **1,1%** младих. Више пута недјељно наргилу конзумира **2,2%** младих. **5,4%** Модричана наргилу користи два до три пута мјесечно.

Скоро трећина младих, њих **32,1%**, каже да никако не конзумира алкохолна пића, **23,1%** младих тврди да попије једно пиће у мјесец дана. У посљедњих мјесец дана **17,3%** младих је попило два до три пића (**56,3%** мушкараца и **43,8%** жена). Од четири до шест пута пиће је у посљедњем мјесецу попило **7,2%** младих. Поређења ради, **56,1%** младих у Братунцу не конзумира никако алкохол, а два до три пута мјесечно конзумирало га је њих **14,4%**.

✓ Проблеми младих у области здравства

На основу анализе података добивених од институција власти те ставова и мишљења младих на подручју општине Модрича, идентификовано је неколико проблема у области здравствене бриге о младима.

1. Млади имају нездраве прехранбене навике и претјерано конзумирају рафинисани шећер

Иако млади у Модричи немају нарочито лоше навике по питању конзумације дувана и алкохола, ситуација са конзумирањем рафинисаног шећера је, према подацима Радне групе за здравствену бригу младих, другачија. Стечена лоша навика се уочава већ код ученика основне школе те је у том узрасту нужно почети и са мјерама превенције како не би дошло до штетних утицаја на здравље.

2. Млади имају лошу оралну хигијену

Према информацијама Радне групе за здравствену бригу младих, потребно је више едукације и превентивног рада у области унапређења оралног здравља. Обољење зуба се углавном третира више као козметички проблем премда може да узрокује озбиљне здравствене проблеме.

3. Млади немају развијену свијест о значају превентивних и систематских прегледа у очувању здравља

Важан показатељ бриге о здрављу младих представља развијена свијест о важности превентивних и редовних здравствених прегледа. Увидом у статистику и на основу анализе извршених услуга ЈЗУ Дом здравља Модрича за период **2022–2023. г.**, видљиво је да млади у Модричи не користе или ријетко користе превентивне услуге здравствене заштите с обзиром на то да су превентивни прегледи јако ријетко евидентирани на служби породичне медицине. Под овим се подразумева самоиницијативна посјета младих љекарима породичне медицине, а која се евидентира као превентивни преглед у циљу раног откривања болести на које пацијенти имају право. Преглед података из стоматолошке службе указује на ниску свијест дјеце и младих о значају оралне хигијене. Према истим изворима, а што је потврдила и анализа података из истраживања положаја и потреба младих у Модричи, ова популација слабо води бригу о здравим прехранбеним навикама, није довољно информисана о значају заштите менталног здравља те слабо води бригу о репродуктивном здрављу, што се огледа у малом броју имунизованих против ХПВ-а и врло ријетким редовним прегледима у гинеколошкој амбуланти.

Систематски преглед у посљедњих годину дана обавило је **48%** младих из Модриче, док их је **18,4%** обавило преглед прије више од годину дана. Да се не сјећају када су обавили систематски преглед казало је **21,7%** испитаника. Према њиховим тврдњама, систематски никада није обавило **8,3%** младих.

Од особа које су обавиле систематски преглед, **57%** их је истакло како је то урадило због посла или ради полагања возачког испита, **11,9%** младих каже како су систематски урадили самоиницијативно, јер су жељели да се прегледају, а у овој групи предњаче жене са **59,1%**. Ради спортских такмичења или уобичајених прегледа ради бављења спортом систематски је урадило **11,4%** испитаника. На препоруку љекара због здравствених проблема систематски је обавило **10,3%** испитаника.

Графикон 23. Систематски преглед

Извор: Институт за развој младих КУЛТ

Поређења ради, у Братунцу је проценат младих који никада нису обавили систематски преглед **4,4%**. У Кључу **1,3%** младих никад није било на систематском, док је у Власеници **12%** испитаника одговорило да нису обавили такву врсту прегледа.

Као разлоге због којих не раде систематске прегледе млади наводе одгојне факторе и културолошке факторе, али и перцепцију да млади нису или не могу бити болесни. Ови подаци су показатељ да и даље не постоји одговарајући одговор системске подршке развоју свијести и навика код младих да правовремено и редовно воде бригу о свом здрављу.

4. Ниска свијест младих о значају превентивних прегледа за очување репродуктивног здравља

Додатни податак о важности креирања система едукација и информисања младих јесу и гинеколошки прегледи код младих жена.

Гинеколошки преглед, према тврдњама испитаница које су се изјасниле као сексуално активне (укупно **56,7%** младих из Модриче, од којих мушкараца **59,9%** и жена **40,1%**), никада није обавило **29,65%** њих. Овакав податак је забрињавајући и указује на недовољно развијену свијест код младих жена о важности сопственог здравља, посебно кад се ради о превентивним прегледима. Треба да се истакне и да на питање колико прегледа су имале у посљедњих годину дана није жељело да одговори **22%** испитаница. Са друге стране, **15,1%** дјевојака је урадило један гинеколошки преглед у посљедњој години.

Ови подаци указују на потребу за повећањем рада на подизању свијести код младих жена о важности спровођења редовних превентивних гинеколошких прегледа, као и на разбијању табуа и предрасуда о здравственим темама код младих жена.

5. Мали проценат имунизације омладине ХПВ вакцином

Став Радне групе за здравствену бригу младих јесте и да је ниво имунизације омладине против ХПВ-а веома низак те да о овој мјери превенције младе особе треба боље да се информишу, као и њихови родитељи.

6. Слабо повјерење младих у систем бриге о менталном здрављу у школама и информисаност младих о могућностима савјетовања у области менталног здравља

Услуге психолога никада није користило **57,8%** младих у Модричи, док их је **32,5%** било код психолога. На ово питање није жељело да одговори **9,7%** младих.

Као разлог због којег нису користили услуге психолога млади најчешће наводе да нису потражили помоћ јер нису осјетили потребу (**85,6%**). Осим тога, **5%** младих потврдило је да је жељело да посјети психолога, али да нису знали коме да се обрате, а **3,1%** испитаника је казало како им је било непријатно потражити психолошко савјетовање.

Младих који су истакли како у локалној заједници у којој живе нема такве врсте услуга има **1,2%**.

Графикон 24. Услуге психолога

Извор: Институт за развој младих КУЛТ

Током разговора у фокусној групи млади су говорили о овој теми и наглашавали како би средња школа требало да има школског психолога због свих изазова са којима се млади носе у овом добу. У основним школама услуга школског психолога и/или педагога јесте доступна, али млади не осјећају повјерење и не желе да се обрате психологу јер се информације одмах преносе родитељима, па умјесто подршке млада особа буде изложена још већем стресу.

У циљу побољшања здравствене бриге и заштите младих у оквиру Омладинске политике општине Модрича **2024–2028.** предложено је неколико мјера, које су наведене у табели која слиједи.

Проблем	Жељени резултат	Активности
П1. Прекомјерна конзумација нездраве хране (рафинисани шећери) код школске дјеце	Р1.1. Повећана свијест омладине, посебно у основним школама, о предностима здравог начина живота и штетности прекомјерног уноса рафинисаних шећера у организам	А1.1.1. Организовање едукација у основним школама А1.1.2. Видно истицање промотивних материјала у

		школама и на продавницама уз школе
П2. Лоша орална хигијена младих	Р2.1. Млади, посебно школски узраст, континуирано имају бољу доступност стоматолошких услуга и за вријеме наставе, а превентивним захватима смањен обим интервенција лијечења и евентуалних компликација	А2.1.1. Успостављање распореда по којем свако школско одјељење има термин за обављање континуираног редовног стоматолошког прегледа (основне и средње школе)
П3. Млади немају развијену свијест о значају превентивних и систематских прегледа у очувању здравља	Р3.1. Млади су свјесни значаја превентивних и систематских прегледа којима се смањују могућности компликација код запостављеног обољења и нарушеног здравља	А3.1.1. Увођење обавезних систематских прегледа за школску дјецу (већ од 6. разред основне школе)
П4. Слаба освијештеност и ниско знање младих о значају превентивних прегледа за очување репродуктивног здравља	Р4.1. Млади имају развијену свијести о важности превенције у заштити репродуктивног здравља Р4.2. Јачом превенцијом у заштити репродуктивног здравља смањени су трошкови лијечења и компликације усљед изостанка правовремених прегледа.	А4.1.1. Организовање едукативних предавања у средњим школама од стране тимова психолога и доктора породичне медицине
П5. Мали проценат имунизације омладине ХПВ вакцином	Р5.1. Повећавање процента имунизације против ХПВ-а за 50%	А5.1.1. Промоција важности имунизације преко друштвених мрежа локалних медија А5.1.2. Стручна предавања доктора Дома здравља (ХЕС) родитељима циљаних узраста омладине код којих је најмањи одзив за имунизацију
П6. Слабо повјерење младих у систем бриге о менталном здрављу у школама и слаба информисаност младих о могућностима савјетовања у области менталног здравља	Р6.1. Млади су адекватно информисани о могућностима савјетовања о менталном здрављу Р6.2. Млади имају повјерење у систем бриге о менталном здрављу који постоји у школама	А6.1.1. Промоција подршке и помоћи доступне кроз ЦМЗ Модрича А6.2.1. Промовисање односа повјерљивости у раду школских педагога/психолога

4.5. Култура, спорт и слободно вријеме младих

4.5.1. Увод

Спорт и култура представљају битне сегменте у сваком друштву и држави, па из тог разлога постоји континуирана потреба да се овим областима посвећује максимална пажња свих нивоа власти. Појмом култура обухватају се духовно и материјално стваралаштво, што представља битну карику у одгоју и образовању, очувању културне традиције и вриједности друштва, те битно утиче на надоградњу сваке личности. Култура и умјетност младима омогућавају да се изразе и осјећаје испоље на другачије, безбједније начине, а ангажманом у културном и умјетничком смислу млади спознају и креирају сопствене идентитете.

Спорт доприноси квалитетном провођењу слободног времена те побољшању психофизичке и тјелесне способности као и креативности, а тиме и здравља младих. Спортске и културне активности младима омогућавају да испоље своје идеје и искажу таленат који посједују. У модерном времену у каквом данас живимо усмјеравање дјете према спортским и културним садржајима још више добија на значењу, јер јачају социјалне вјештине које су угрожене напретком модерних технологија и хиперпродукцијом садржаја који штети младима.

Културни и спортски садржај потреба је не само младих већ и свих грађана унутар локалних заједница. Већина младих, а што показују досадашња истраживања, незадовољна је подршком власти за креирање културних садржаја као и спортских, а гдје се додатно истиче недовољно развијена инфраструктура.

У Републици Српској област културе је уређена кроз Министарство просвјете и културе, а област спорта кроз Министарство породице, омладине и спорта, што је организовано на нивоу спортских савеза РС-а.

Често се у истраживањима област културе и спорта подводи под област слободног времена младих, које је уврштено и у Универзалну декларацију Уједињених народа о људским правима (1948), а гдје се у члану 24 каже: „Свако има право на одмор и разоноду, укључујући разумно ограничење радног времена и повремено плаћени одмор.“ Слободно вријеме се помиње и у Конвенцији о правима дјетета, а оно што је заједничко и што се може извући као важно и за контекст младих у Републици Српској јесте да слободно вријеме у најширем смислу чине: игра, рекреација, умјетност и култура, спорт, фестивали и свечаности, здравље и фитнес, путовања и туризам те неформално образовање/едукација. Све наведено заправо доприноси развоју личности, менталном и физичком здрављу, креативности и самим тим употпуњује и задовољава потребе младих.

Генерално, недостатак одговарајућег приступа, правне уређености и подршке институција власти представља директно запостављање младих талената како у области спорта тако и у области културе. Врло важно је да млади нису само корисници спортских и културних садржаја већ и креатори те је из тог разлога потребно двојачко посматрати њихову улогу.

4.5.2. Правни оквир

Област спорта и културе за младе у Републици Српској није посебно дефинисана законским актима. Закон о омладинском организовању бави се слободним временом младих те креира програма од интереса за младе, а што подразумева и програме из области спорта и културе. Законска рјешења која постоје у овој области су: Закон о спорту и Закон о спречавању насиља на спортским приредбама у области спорта те Закон о култури у области културе. У области културе низ је других законских рјешења која уређују ову област, па тако постоји Закон о позоришној умјетности, Закон о културним добрима, Закон о библиотечно-информационој дјелатности, Закон о архивској дјелатности, Закон о естрадној дјелатности, Закон о

стицању статуса самосталних умјетника, Закон о музејској дјелатности и други. Нити један закон не бави се младима посебно нити су донесени подзаконски акти који то чине. Дакле, сва рјешења се односе генерално на грађане.

Закон о спорту прописује да су школска спортска такмичења масовна такмичења ученика и студената у оквиру школског система, те организацију, правила и услове одржавања ученичких и студентских такмичења уређују министар спорта, школски спортски савези и спортски савез.

4.5.3. Институционални оквир

У Босни и Херцеговини област културе и спорта је децентрализовано уређена због самог уставног уређења државе. Министарство цивилних послова БиХ надлежно је за утврђивање основних принципа координације, усклађивање планова ентитетских органа власти и дефинисање стратегије на међународном плану у области културе. Унутар Министарства егзистирају Сектор за науку и културу и Сектор за спорт. Унутар Сектора за културу дјелују одсјеци за науку и културу. Сектор врши координацију активности са надлежним ентитетским тијелима власти у сврху дефинисања стратегије на међународном плану из ове области. Сектор прати примјену усвојених конвенција и декларација те прикупља и анализира информације и податке о науци и култури у земљи. Унутар сектора за спорт дјелују три одсјека.³⁵ Сектор за спорт обавља послове попут усклађивања планова ентитетских тијела власти и дефинисања стратегије на међународном плану у области спорта, организује и руководи пословима израде стратегије развоја спорта у Босни и Херцеговини, остварује сарадњу са спортским савезима и другим организацијама и институцијама, издаје сагласност за међународна спортска такмичења.

На нивоу ентитета постоје министарства надлежна за питања културе и спорта. У РС-у су за секторе спорта и културе задужена два министарства: Министарство породице, омладине и спорта те Министарство просвјете и културе. Министарство породице, омладине и спорта кроз Сектор за спорт дјелује у правцу да ствара услове за развој спорта на нивоу РС-а те његово правно регулисање. Такође, утврђује стратегије развоја спорта и праћење реализације стратешких и програмских задатака, остваривање међународне сарадње самостално или преко заједничких органа БиХ те друге послове од интереса за развој спорта.

Министарство просвјете и културе уређује област културе, а кроз ресор културе. Активан је портал за културу РС-а, који уређује Министарство.

Двије су институције које дјелују под кровом Министарства, и то Републички завод за заштиту културно-историјског и природног наслеђа те Архив РС-а. Установе културе у Републици Српској чине три позоришта, три библиотеке те седам музеја.

При Народној скупштини РС-а такође постоји Одбор за питања дјецe, младих и спорта, којем је рад одређен чланом 89. Пословника Народне скупштине РС200 (СГ РС 79/06). Одбор за питања младих има девет чланова. Овај одбор разматра положај младих у друштву, заштиту дјецe и младих те развој спорта и тјелесне културе. Одбор се бави праћењем и спровођењем политике у поступку доношења закона који регулишу питања положаја младих.

Оквир јавних политика

Кроз Омладинску политику РС-а 2016–2020. дефинисана је област слободног времена и здравих стилова живота, а гдје је дефинисан циљ развијања здравих стилова живота кроз заинтересованост младих за

³⁵ [Сектор за спорт при Министарству цивилних послова БиХ](#)

физичку активност. Дефинисан је и циљ за унапређење могућности за квалитетно слободно вријеме младих, а кроз умрежавање носилаца активности слободног времена и укључивање младих.

Стратегија развоја културе РС-а 2017–2022. не обухвата посебно област младих, а стратешки циљеви који су дефинисани овом стратегијом односе се на: успостављање транспарентне културне политике; висок степен умјетничке продукције и професионализацију; културну писменост (медијска, позоришна, филмска...) у заједници – активна публика; интернационализацију и присуство на међународној сцени и децентрализацију.

✓ Служба за друштвене дјелатности Општине Модрича

Општина, у складу са својим надлежностима, спроводи политике и мјере усмјерене на области културе и спорта. Главне одговорности Општине су да финансира и помаже различите спортске и културне манифестације, да додјељује стипендије надареним спортистима и умјетницима, као и да подржава рад клубова, удружења и организација из области културе и спорта. Такође, Општина поред средстава у оквиру буџета за подршку развоју спорта и културе планира и реализује и намицање финансијских средстава за развијање спортске инфраструктуре, углавном путем аплицирања на донаторска средства.

Служба за друштвене дјелатности се редовно брине о активностима и садржајима из области културе и спорта. Такође, Служба континуирано комуницира и сарађује са Културно-спортским центром, Српским културним центром, бројним клубовима, удружењима и организацијама као и појединцима са циљем развоја спорта и културе на подручју општине Модрича.

Општина Модрича сваке године кроз буџет обезбиједи средства за финансирање/суфинансирање спорта и културе кроз грантове спортским организацијама и удружењима, Културно-спортском центру и Српском културном центру. Кроз овакав начин финансирања Општина даје подршку самом раду актера и удружења који својим радом унапређују спортску и културну климу и дешавања у општини, као и развој културних активности, афирмацију младих, омладински активизам, социјалну укљученост те стварање материјалних, просторних, стручних и организационих услова за развој такмичарског спорта.

✓ Општина Модрича у области спорта

Општина Модрича је била и данас је позната као „град спорта“. То је здрава средина у којој постоје многобројне спортске организације и удружења. У склопу Културно-спортског центра (КСЦ) налазе се: тениски терени, отворени спортски терени и спортска дворана са капацитетом од око 3.000 гледалаца, у којој се одржавају бројна и разноврсна такмичења, заједно са стадионом Фудбалског клуба „Модрича Максима“ капацитета 6.000 гледалаца (1.300 мјеста за сједење), који у свом саставу има и помоћне терене. Наведене спортске просторије представљају репрезентативне спортске објекте који омогућавају завидне спортске манифестације. Спортски стадион представља један од најмодернијих стадиона у окружењу који задовољава услове играња европских утакмица.

Општина Модрича подржава и низ спортских манифестација које окупљају велики број младих људи и спортиста. Сваке године у оквиру ЈУ КСЦ се у Модричи одвијају спортске и културне манифестације попут турнира, утакмица, Светосавска академија, смотра КУД-ова, Дјечија нова година, као и концерти различитих умјетника. Атлетска трка привуче велики број спортиста како из Модриче тако и из шире регије, БиХ, Србије и Хрватске.

Општина Модрича помаже и финансира рад ЈП Базен Модрича, у чијем објекту се одржавају све рекреативне и пливачке активности. Овај објект је јединствен у широј регији и сигурно је и туристички потенцијал који Модрича као општина може да искористи. Базен једнако служи и рекреативцима и будућим професионалним пливачима који су укључени у пливачки клуб.

Од спортских манифестација које подржава Општина Модрича, значајни за поменути су следећи:

- четири велика међународна турнира у три различита спорта, одбојка на пијеску, 3Х3 баскет, турнир у малом фудбалу, турнир у фудбалу 3Х3 (сваки од ових турнира је већ увећано традиционални, окупља велики број младих спортиста и публике и Општина Модрича издваја значајна средства за њихово одржавање);
- дјечији турнири које организује АОФ Модрича, Академија одбојке и други;
- турнири у стоном и великом тенису;
- такмичења која организују КБС Модрича и Карате клуб Шампион – углавном међународна такмичења у спортској дворани у Модричи;
- спортске активности у МЗ (турнири у малом фудбалу, одбојци на пијеску, прстену – традиционална игра и слично);
- такмичење у риболову, регате на ријеци Босни и низ манифестација спортског и рекреативног карактера.

Најтрофејнији спортови општине су фудбал и одбојка. На подручју општине је највише регистрованих фудбалских клубова, а остали спортови (стони тенис, кајак, борилачки спортови: карате, кик бокс, џиу-џицу и др.) заступљени су у мањој мјери.

Највећи број младих Модриче окупља се у колективним спортовима (одбојка, кошарка и фудбал, укључујући и академије ових спортова):

- Одбојкашки клуб „Модрича – Новопром“ – 200 чланова;
- Кошаркашки клуб „Модрича“ – 95 чланова;
- Фудбалски клуб „Алфа Модрича“ у сарадњи са фудбалском академијом „АОФ Модрича“ – 82 члана.

Код појединачних спортова издвајају се карате и клубови кик-бокса, гдје се биљежи раст чланства.

Општина брине о својим најуспјешнијим спортистима те често, када је ријеч о борилачким спортовима, финансијски помаже њихов одлазак на међународна такмичења. Што се тиче успјешних спортиста из колективних спортова, Општина им често помаже при одласку на окупљања репрезентације, велика такмичења и сл. Општина Модрича вреднује најуспјешније спортисте и на начин да сваке године додјељује плакете и захвалнице за најуспјешније спортисте и клубове на општини.

✓ Организовање у области спорта

Према евиденцији Одјељења за привреду и друштвене дјелатности, на територији општине Модрича регистровано је 37 спортских клубова, од тога су три клуба из категорије Е-спорта.

37 регистрованих спортских организација на подручју општине Модрича разврстано је према следећим спортовима:

- фудбал – 20 спортских организација;	- атлетика – једна спортска организација;
- одбојка – двије спортске организације;	- школски спорт – једна спортска организација;
- кошарка – једна спортска организација;	- пливање – једна спортска организација;
- тенис – једна спортска организација;	- голубарство – једна спортска организација;
- стони тенис – једна спортска организација;	- риболов – једна спортска организација;
- борилачки спортови – четири спортске организације;	- Е-спорт – три спортске организације.

Списак спортских удружења са подручја општине Модрича:

1. АОФ Модрича (Академија фудбала Модрича ради искључиво са дјецом и младим играчима, број корисника – 150 (145 мушких и 5 женских));
2. Џиу-џицу клуб ИПОН;
3. ФК „Добор“ Модрича (ФК „Добор“ има само сениорски тим, али углавном играју млади играчи, корисници су мушкарци и њих је 30);
4. ФК „Кладари Горњи“ Кладари Горњи (овај клуб има само сениорски тим и играју искључиво млађи играчи; број корисника – 15 мушких);
5. ФК „Младост“ Добриња (има само сениорски тим и игра доста млађих играча; број корисника – 20 мушких);
6. ФК „Младост“ Ботајица – тренутно се не такмичи;
7. ФК „Омладинац“ Модрича (посједује свој омладински погон, те у првом тиму игра доста младих играча; број корисника – 60 мушких);
8. ФК „Партизан“ Копривна (има само сениорски тим, који чине већином млади играчи, број корисника – 20 мушких);
9. ФК „Посавина“ Милошевац (има само сениорски тим и играју искључиво млади играчи; број корисника – 15 мушких);
10. ФК „Слога 1964“ Мишићи (има само сениорски тим и имају доста млађих играча, број корисника – 15 мушких);
11. ФК „Скугрић“ Скугрић (посједује свој омладински погон, те у првом тиму игра доста младих играча; број корисника – 45 мушких);
12. ФК „Слога 73“ Ждребан – Скугрић (има само сениорски тим и има доста младих играча, број корисника – 15 мушких);
13. ФК „Слога“ Дуго Поље (посједује свој омладински погон те у првом тиму игра доста младих играча; број корисника – 40 мушких);
14. ФК „Требавац“ Врањак (има само сениорски тим, у којем има неколицина младих играча, те од ове сезоне планирају активацију омладинског погона; број корисника – 30 мушких);
15. ФК „Вишњик“ Модрича (има само сениорски тим, у којем играју углавном млађи играчи; број корисника – 25 мушких);
16. ФК „Врањак“ Врањак (има само сениорски тим, у којем игра неколицина младих играча, број корисника – 20 мушких);
17. ФК „Задругар“ Таревци (има само сениорски тим, али играју искључиво млади играчи, број корисника – 20 мушких);
18. ФК „Алфа“ Модрича (има све омладинске селекције, пионире, кадете, јуниоре, те у првом тиму има неколико играча до 21 године, број корисника – 60 мушких);
19. Карате клуб „Шампион“ (за овај клуб наступају дјечаци и дјевојчице свих узрасних категорија; број корисника – 30 мушких и 20 женских);
20. Кик-бокс клуб (КБК) „Гвардија“ (за клуб наступају дјечаци и дјевојчице свих узрасних категорија, број корисника – 50 мушких и 20 женских);
21. КК „Модрича“ (клуб има све млађе селекције, претпионире, пионире, кадете и јуниоре, први тим је сачињен од млађих играча, број корисника – 60 мушких);
22. Клуб борилачких спортова БС Модрича (карате; за клуб наступају дјечаци и дјевојчице свих узрасних категорија, број корисника – 40 мушких и 10 женских);
23. Општински фудбалски савез;
24. ОК „Модрича – Новопром“ (клуб има све селекције млађег узраста, пјетлиће, пионире, кадете, јуниоре, академију одбојке, те у првом тиму игра велики број младих играча из сопственог омладинског погона, број младих корисника – 120 мушких);

25. Пливачки клуб „Делфин“ (у склопу ЈП Базен Модрича; пливачки клуб тренутно има 10 корисника – 7 мушких и 3 женска);
26. Ронилачки клуб „Видра“ Модрича (у својим редовима има неколицину младих ронилаца, број корисника – 10 мушких);
27. Спортско друштво за одгој и заштиту ситних животиња „Посавски одгајивач“;
28. СРД „Оптима“ (има доста чланова, младих корисника има 10-ак, 8 мушких и 2 женска);
29. СТК „Спин“ Модрича (за клуб наступају углавном млађи играчи, изузев 5 сениорских такмичара; број корисника – 25 мушких и 5 женских);
30. Спортско удружење CyberEsport;
31. Спортско удружење eADRIATIC;
32. Спортско удружење МОДРИЧА ESPORT;
33. Школа спорта/Спортски клуб „МД Клинци“ Модрича (ШС ради искључиво са младима и дјецом; број корисника – 50 мушких и 30 женских);
34. Тениски клуб „Новак“ Модрича (организовано ради и са млађим тенисерима; број корисника – 15 мушких и 5 женских);
35. УГ Рекреативно-атлетски клуб Модрича (овај клуб окупља велики број корисника кроз трку коју организује сваке године, али младих чланова клуба има 8 – 5 мушких и 3 женска);
36. УГ „3x3 баскет“ Модрича (организација 3x3 баскет турнира у Модричи расте из године у годину, клуб има неколицину младих корисника, око 10–8 мушких и 2 женска, али окупља велики број корисника на самом турниру);
37. Удружене фудбалских судија и инструктора ОФС МОДРИЧА;
38. ЖФК Модрича – Дукла – тренутно се не такмичи;
39. ЖОК Модрича – Новопрот (клуб има све млађе селекције, мушки клуб, академију женске одбојке, док у првом тиму играју искључиво играчице које су из сопственог омладинског погона дошле у први тим, број корисника – 80 женских);
40. ЖОК Модрича – Оптима (клуб који ради у склопу ШС СК „МД Клинци“, женски одбојкашки клуб се такмичи у пионирској и сениорској лиги, број корисника – 30 женских).

✓ Општина Модрича у области културе

Средиште културно-умјетничког изражаја **Српски културни центар (СКЦ)** налази се у центру града, на око 1000 м², а располаже Плавом салом капацитета 250 особа, идеалном за организовање конференција и сценских перформанса. Поред Плавне сале, СКЦ има и мање просторије, капацитета до 50 особа, у којима се обично одржавају књижевне вечери, јавне трибине, радионице, семинари те разне промоције. Хол и ходници Српског културног центра служе и као својеврсна галерија у којој се излажу слике, остали умјетнички предмети попут ручних радова, икона, предмета нађених приликом археолошких ископавања те других предмета који се обично могу видјети у галеријама и музејима.

Градска библиотека са око 35.151 насловом, као и киносала за одржавање филмских и позоришних пројекција, али и концерата и разних других програмских садржаја се такође налазе у склопу СКЦ-а, као и Радио РС – Студио Модрича, који се свакодневно емитује у периоду од 8 до 12 х на фреквенцији 107,6 MHz.

Културно-умјетничком стваралаштву у општини Модрича велики допринос даје Културно-умјетничко друштво „Модрича“, чији се рад огледа кроз развој различитих видова стваралаштва.

Књижевно стваралаштво се подржава подстицајем и учешћем у програмима субјеката који се на организован начин баве развојем књижевног стваралаштва, као што су: Српски културни центар, Народна библиотека „Вук Караџић“, Омладински књижевни клуб „Младост“, литерарне секције у основним и

средњим школама. Ови субјекти редовно организују књижевне вечери, промоције књига, издавање књижевних дјела, али и наградне конкурсе.

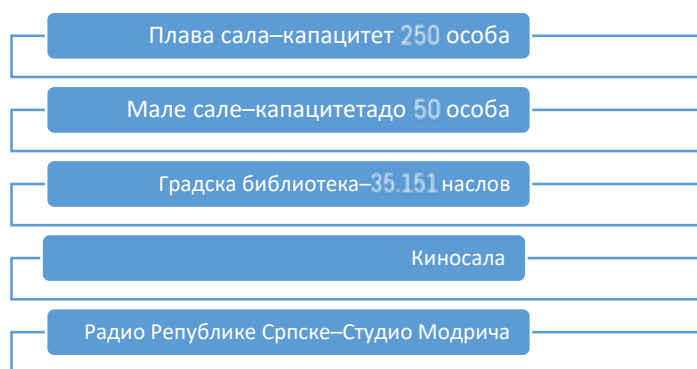
Ликовно стваралаштво се преобладајно одвија кроз програме које организују Српски културни центар, Удружење ликовних стваралаца и ликовне секције у школама као што су сликарске изложбе, наградни конкурси, такмичење у уличном цртању.

Сценско стваралаштво се највише види кроз рад Драмско-рецитаторске секције СКЦ-а, која окупља једанаест средњошколаца и исто толико основаца. У протеклој години су јавно приказали три програма за која је друштво обезбиједило просторне услове, стручни надзор, костиме и сценске реквизите.

Музичко стваралаштво огледа се и у раду етно групе „Вида“, основане у намери да афирмише и популаризује национални етно мелос. Ангажманом чланова и Управног одбора обезбијеђени су просторни услови, костими и накнада за стручни рад тако да група може несметано функционисати.

Плесно стваралаштво видљиво је кроз ангажман Плесне групе мажореткиња, која броји тридесет шест дјевојчица различитог узраста. Поред ове групе, у општини Модрича активна је и фолклорна секција при Српском културном центру, која ради са три узрасне групе са укупно 122 члана. Имала је четрнаест јавних наступа на подручју општине и десет у другим градовима са пет кореографија поводом друштвених, културних и забавних манифестација. До сада су обезбијеђена четири комплета народних ношњи. Секцији недостаје сопствено озвучење и оркестар који би пратио њене јавне наступе.

Табела 23. Преглед капацитета Српског културног центра

Извор: Општина Модрича, Радна група за културу

Поред КУД-а Модрича, на простору општине Модрича у развоју културе учествују и следећа Културно-умјетничка друштва, клубови и удружења:

- КУД „Милошевац“, Милошевац;
- КУД „Актив 4“, Модрича;
- КУД „Завичај“, Модрича;
- КУД „Савка Мачак“, Скугрић;
- КУД „Зоран Томушиловић“, Дуго Поље – Ботајица;
- Народна библиотека „Вук Караџић“;
- КУД „Шевко Авдић“, Таревци;
- Омладински књижевни клуб „Младост“;
- КУД „Требава“, Копривна;
- Удружење ликовних стваралаца.
- КУД „Врањак“, Врањак;

✓ Активности из области културе

Културни живот у Модричи свакако обогаћују културно-умјетничких друштава, која броје укупно **561** члана млађег узраста. У сарадњи са осталим организацијама и удружењима, Српски културни центар организује бројне културне догађаје и манифестације као што су Гајково пјесничко прољеће, Видовданска завичајна вече „КОСОВСКИ БОЖУР“, Пјесници и сликари празнику и своме граду, позоришне представе Аматерске сцене младих, смотра фолклора те манифестације Модричко љето и Зимзоград. Најбогатији садржаји привлаче највише пажње, а по томе је позната манифестација Видовданска недјеља, која се одржава сваке године поводом Дана општине. Најмлађи становници Модриче, сви ученици основних школа и обданишта, на крају сваке школске године уживају у традиционалном маскенбалу. Дјечија нова година, која је у Модричи већ традиционалан програм од **2016**, организује се сваког децембра и окупља велики број дјеце и родитеља поводом новогодишњих празника. Уз богат забавни програм, малишанима се уручују новогодишњи пакетићи. Модрички мозаик је прилика за додјелу књижевних награда, али и представљања културног стваралаштва кроз одржавање сабора фолклорних друштава.

Библиотека обухвата **100 м²**, подијељених на два одјела (одјељења за дјецу и одрасле). Како је простор за смјештај публикација недовољан за оба одјељења, читаонички простор није физички одвојен већ се одвија на Одјељењу за дјецу. Као резултат оваког распореда постојећи простор на том одјељењу не дозвољава окупљање дјеце у већем броју, што је основни предуслов за организовање активности тог одјељења. Поред својих редовних послова и задатака, библиотека у току године спроводи низ активности на популаризацији књига, читања и дружења у својим просторијама, а све у циљу повећања броја корисника и дјеловања библиотеке као културне установе на ширем подручју локалне заједнице. Неке од активности које реализује библиотека су: обиљежавање важних књижевних датума, јавне трибине, изложбе, обиљежавање мјесеца књиге, посјета сајму књига, књижевне вечери, рад са дјецом, промовисање читања и слично.

Српски културни центар има одличну сарадњу са свим локалним актерима те се врло често просторије центра уступају без надокнаде културним удружењима, школама, локалној самоуправи као и другим институцијама на локалном нивоу, организацијама цивилног друштва за потребе организација разних догађаја.

4.5.4. Финансијски оквир

Степен развоја спорта и културе, између осталог, зависи од извора финансирања и висине расположивих средстава. Буџет за спорт и културу (Код 8 – Рекреација, култура и религија, Буџет РС-а) **2019**. године је износио **0,82%**, у **2020**. години **0,87%**, у **2021**. години **0,85%**, у **2022**. години **0,82%**, док ребалансом буџета за **2023**. годину издвајања по овом основу чине **1,23%** укупног буџета РС-а.

На годишњем јавном конкурс Министарства просвјете и културе суфинансирају се пројекти удружења грађана, јавних установа културе и приватних лица регистрованих за обављање културних дјелатности. Рад и програмске активности установа културе највећим дијелом се финансирају из републичког буџета и преосталим дијелом из буџета локалне самоуправе. Установе културе имају могућност да стичу и сопствене приходе обављањем својих дјелатности и пружањем услуга, спонзорством, донаторством и сл., али и узимањем активног учешћа у аплицирању на међународне фондове.

У референтном периоду **2019/20–2021/22**. видљиви су помаци и настојања у РС-у да се унаприједи овај сегмент, а што се огледа и кроз финансијска издвајања на нивоу РС-а.

Буџетом РС-а за **2020**. Министарство просвјете и културе је располагало износом од **1.395.000,00** КМ на име грантова подршке култури националних мањина, грантова за развој и подршку опште културе, развоја филма, удружењима од јавног интереса те члановима Матице српске у РС-у. Буџетом РС-а за **2023**. годину

Министарство је на име ових грантова имало на располагању **2.415.500,00 КМ**, а на име субвенције јавним нефинансијским субјектима – самосталним умјетницима **50.000,00 КМ**. Трансфер за матичне установе културе у ЈЛС планиран је у висини од **46.000,00 КМ**.

Спорт у Републици Српској се финансира водећи се правилником о условима и критеријумима за финансирање носилаца развоја спорта РС-а, а из буџета Владе РС-а.

✓ Финансијска издвајања из области културе и спорта

Буџетом Општине се редовно планирају буџетска средства намијењена за рекреацију, културу и религију. У **2020.** години планирана су средства у висини **474.000,00 КМ**, за **2021.** годину **454.000,00 КМ**, за **2022.** годину **535.000,00 КМ**, а за **2023.** годину износ од **860.000,00 КМ**.

Општина Модрича сваке године издваја значајна средства за спорт те сва горе наведена удружења имају подршку локалне заједнице како кроз основно дјеловање тако и кроз организације спортских манифестација и развијања спортске инфраструктуре. Клубови добијају средства сразмјерно рангу такмичења, традицији, резултатима и циљевима тих клубова. У периоду **2020–2022.** године Општина је рад спортских удружења подржала са укупно **893.139,77 КМ**, што је уплаћено директно на рачуне спортских организација.

Рад установа културе је у периоду **2020–2022.** године подржан са укупно **643.000,00 КМ**, од чега је Српски културни центар подржан са **460.000,00 КМ**, док је Културно-спортски центар подржан са **183.000,00 КМ**. За **2023.** годину укупно планирана средства су **320.000,00 КМ**, од чега је за Српски културни центар планирано **210.000,00 КМ**, док је за Културно-спортски центар планирано **110.000,00 КМ**.

Табела 24. Издвајања за спорт – директна подршка раду клубова и спортских удружења

Година	Издавања
2020.	188.531,57 КМ
2021.	312.739,02 КМ
2022.	391.868,18 КМ

Извор: матрице радних група

✓ Реконструкција спортске инфраструктуре и организовање спортских догађаја

Осим средстава којима се директно финансијски подржава рад клубова, Општина ради на улагању финансијских средстава за инфраструктуру како би олакшала и побољшала сам рад тих спортских удружења (ова средства су често средства донатора на чије конкурсе и јавне позиве Општина редовно аплицира и често пролази и реализује те инфраструктурне пројекте). Општина Модрича подржава рад свих спортских удружења регистрованих на подручју општине, а у зависности од потреба клубова и могућности Општине.

У истом периоду, поред директне финансијске подршке раду клубова и спортских удружења, Општина је подржала развој спорта и кроз улагања у спортске објекте у укупној вриједности од **3.775.925,07 КМ**.

Табела 25. Издвајања за спорт – инфраструктурна улагања у спортске објекте

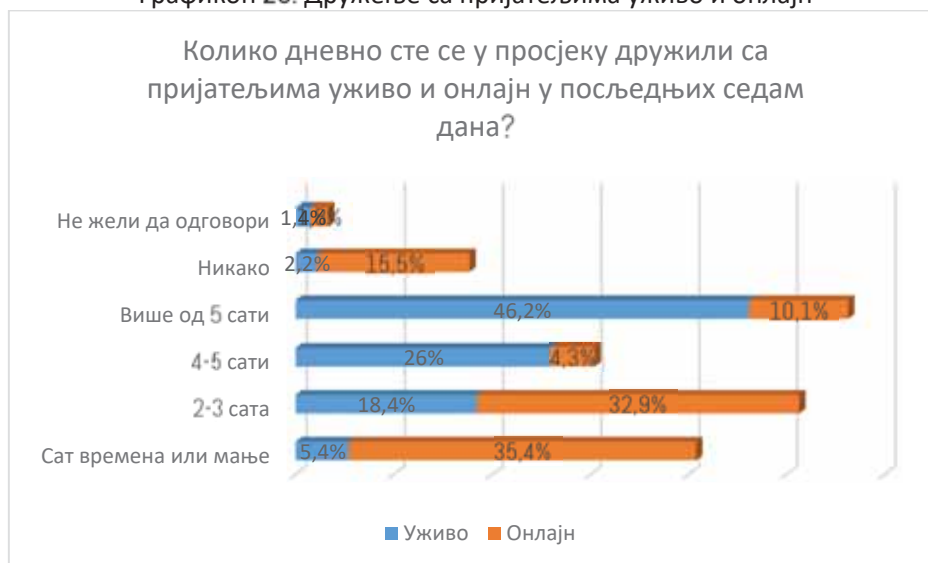
Врста радова	Вриједност радова (KM)
Уградња лед расвјете у спортској дворани	7.000,00
Изградња спортског игралишта у улици Јована Дучића	52.138,60
Изградња подне подлоге у спортској сали	167.211,51
Изградња потпорног зида на стадиону	41.574,96
Изградња затвореног базена	3.501.000,00
Ограђивање игралишта иза спортске дворане	7.000,00

Извор: Радна група за спорт и културу у оквиру радног тијела за израду омладинске политике општине Модрича

✓ Слободно вријеме младих

Млади у Модричи најчешће слободно вријеме проводе са пријатељима, дружећи се уживо или онлајн, гледајући ТВ и у дружењу са породицом. Модричани нове особе упознају углавном преко пријатеља и познаника (40,1%), током излазака и дружења вани (30,1% младих), а 21,3% младих из Модриче упознаје нове особе у школи или на факултету, односно послу.

Графикон 25. Дружење са пријатељима уживо и онлајн

Извор: Институт за развој младих КУЛТ

Дружење са породицом је веома заступљено као нешто што млади из Модриче раде у слободном времену, а 42,6% младих са члановима породице проведе више од пет сати слободног времена дневно, четири до пет сати са породицом проводи 27,8% младих испитаника, док 18,4% младих у дружењу са породицом проводи два до три сата дневно.

За помагање у обављању кућанских послова у протеклих седам дана 33,6% младих утрошило је два до три сата, а више од пет сати кућанским пословима бавило се 22% испитаника. Потом, четири до пет сати у исту сврху вријеме је потрошило 15,9% младих, мање од сат у кућанским пословима провело је 15,5% младих. Кућанским пословима никако се није бавило 8,3% Модричана.

Дружење са пријатељима уживо значајно је младима из Модриче и **46,2%** младих потврдило је да са пријатељима дневно проведе више од пет сати, **26%** испитаника са друштвом проводи између четири и пет сати дневно, док **18,4%** Модричана за дружење и друштво одвоји просјечно између два и три сата дневно. Дружење са пријатељима онлајн је такође актуелан начин социјализације младих. Више од пет сати дневно проведе **10,1%** младих, док у ту исту сврху на интернету **32,9%** младих дневно утроши од два до три сата. Сат времена или мање у дружењу онлајн дневно проведе **35,4%** младих.

За хобије млади одвајају максимално три сата недељно. **24,9%** њих може одвојити сат времена или мање, а **23,1%** младих одвоји два до три сата у недељи. **27,1%** Модричана је рекло како се не бави никаквим хобијем. У слободно вријеме млади и **читају** садржаје на интернету те, у мањем обиму, књиге. Од **2 до 3** сата недељно уз читање књига је провело **14,4%** младих. Образовни садржај на интернету недељно мање од сат чита или гледа **35,4%** младих, а ову врсту садржаја не прати **41,5%** младих. У посљедњих седам дана од времена анкетања **56%** младих није прочитало ниједну књигу, а мање од сат је читало **16,6%** Модричана.

Кад су у питању **духовне, односно вјерске активности**, **34,7%** младих је одговорило да је у овом активностима дневно проводило сат или мање, а два до три сата провело је **14,4%** младих. Вјерске активности никако није спроводило **43%** Модричана.

На питање колико често играју **игре на срећу**, већина младих (**80,5%**) Модричана каже да их никада не игра, рјеђе од једном мјесечно игра **9,7%** младих, а два до три пута мјесечно **3,6%** младих.

4.5.5. Анализа потреба и проблема

Основни изазови/проблеми у области **културе** огледају се у планирању значајнијих намјенских средстава за финансирање културних и других догађаја који би привукли ширу јавност, као и континуираном развоју аматерског или професионалног позоришта, музичких и културних удружења и секција. Ревидирана Стратегија развоја општине Модрича **2023–2026.** наводи да, иако ЈП Српски културни центар као установа културе има своју буџетску ставку, фиксни трошкови премашују наведени износ, те умногоме утичу на квалитет културног садржаја у општини Модрича. Наиме, објекат који се простире на око **1700 м²** је у доста лошем стању и неопходно је реновирање. За потребе одржавања годишњих манифестација и фестивала овој установи није на располагању адекватна техничка опрема, те се она (озвучење, разглас...) у већини случајева изнајмљује. Велики проблем је недостатак финансијских средстава, што се одражава на обогаћивање културних садржаја. Како Радио РС-а – Студио Модрича нема националну фреквенцију, постоји неискоришћеност медијског простора за промовисање питања од јавног интереса.

Иако препозната као град спорта, општина Модрича се суочава са низом изазова као што су велики број становника који се иселавају са подручја општине, чиме се аутоматски умањује потенцијал за остварење врхунских резултата јер се умањује број потенцијалних врхунских спортиста, с обзиром на то да мања и сужена селекција значи мању спортску конкуренцију, те се у процесу тренирања и такмичења формира мањи број врхунских спортиста.

Неадекватна инфраструктура и мањак стручног кадра такође су проблем са којим се суочава велики број клубова општине. Неуређене и неизвјесне финансије често коче организоване клубове да остваре своје циљеве, генерално мањак и несистемска помоћи са виших нивоа власти опредјељују клубове да смањују

циљеве и да се задовољавају тренутним стањима и играњима у истим ранговима такмичења, те у истим инфраструктурним условима. Велика доступност интернетских садржаја такође смањује укључивање и активност дјеце на спортским теренима и борилиштима.

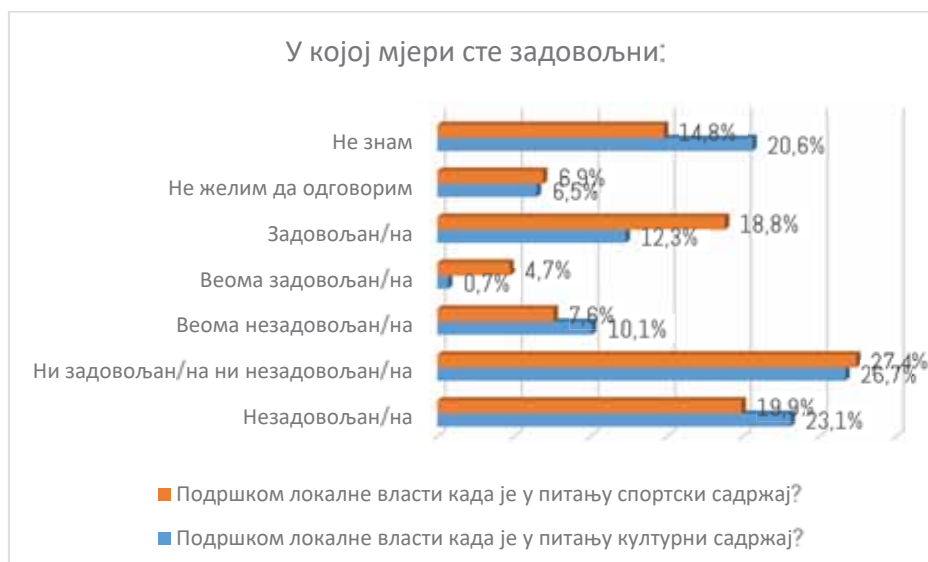
1. Слабе спортске навике и смањен број младих који се баве спортом

По мишљењу Радне групе, видљиво је да и у Модричи спортске навике одумиру и да је присутан негативан тренд претилости, посебно код дјеце. Раст интересовања за рачунаре и друштвене мреже лако доводи до опадања интересовања за учешћем у класичним спортским активностима, а често доводи до помјерања интересовања и дјеце и младих ка тзв. неформалним или Е-спортовима. Све мањи број дјеце и младих се бави спортом, а мања селекција не потиче компетитивност те има све мање врхунских спортиста. Ако се код дјеце и омладине већ од најранијих корака не створи навика спортске активности, постају неактивни и подложни свим негативним утицајима савременог живота и рада у каснијим фазама живота, стога је у смислу превенције потребно дјецу мотивисати и усмјеравати да се баве спортом и развијају спортске навике.

Кад су у питању спорт и рекреација, највише младих у Модричи је умјерено до мало активно. **18,4%** испитаника је рекло да недјељно у овим активностима проведе два до три сата, **16,6%** младих недјељно проводи више од пет сати бавећи се спортом и рекреацијом, док је **33,2%** Модричана изјавило да се у недјељи у којој су анкетирани никако нису бавили спортом или рекреацијом.

Када је у питању задовољство младих односом власти и заступљености садржаја из области културе и спорта у медијима и заједници, највише младих је неодлучно или не зна шта би заправо рекло. Млади су нешто задовољнији када је у питању спортски садржај него што је то случај када су у питању културни садржаји. Садржај и активности из умјетности, културе и спорта медијском промоцијом морају да се презентирају младима и привуче њихова пажња. Преко друштвених мрежа и осталих канала информисања Општина може да допринесе промоцији овог садржаја на свом подручју.

Графикон 26. Задовољство односом власти према култури и спорту

Извор: Институт за развој младих КУЛТ

2. Недовољно стручан kadar укључен у рад спортских организација

Смањен број чланова спортских клубова смањео је и приходе спортских клубова из чланарине, као и донације, спонзорства и котизације, а са друге стране недостатак адекватне категоризације спорта на подручју општине Модрича и правилника о критеријумима и начину финансирања спортских организација на подручју општине Модрича омогућио је пораст броја спортских организација које нужно и немају капацитете у такмичарском обиму, али ипак потражују финансирање из буџета, што је довело до тога да се буџетска средства дијеле на више корисника, а у смањеном обиму. Овако стање утицало је и на смањење броја квалификованих тренера (спортских педагога) који раде са младима у Модричи. Особе које раде са младима у спорту морају да буду лиценциране и у току са најновијим токовима те је потребно обезбиједити средства за финансирање лиценци тренерима за све спортове. У смислу одрживости, ово би требало да се уреди детаљном стратегијом развоја спорта праћеном финансијском конструкцијом из буџета Општине.

3. Постојећу спортску инфраструктуру је потребно проширити додатним бројем школских, фудбалских, кошаркашких и борилачких терена на територији општине

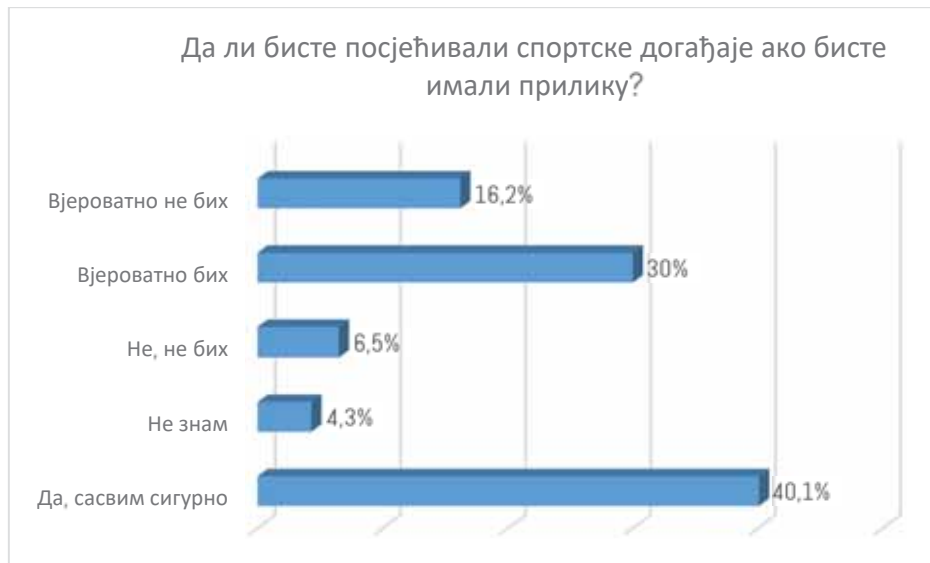
Због недостатка спонзорства и финансирања спортских клубова, према Општини постоје очекивања да финансира све финансијске расходе и трошкове клубова, док је примарна задаћа Општине да ради на изградњи и стварању услова за унапређење спорта кроз изградњу савремених спортских терена који ће да буду доступни свим члановима локалне заједнице, а посебно младима. Постојећи капацитети нису равномјерно доступни младима из градских и ванградских средина те је потребно изједначити прилике за све младе да имају приступ спортским теренима и баве се спортом. Општина треба да се посвети планирању и спроведби програма оспособљавања спортских инфраструктурних капацитета и у МЗ и у центру општине. Стратегија развоја спорта праћена финансијском конструкцијом из буџета би то омогућила. Приоритетно се издвајају као потреба обезбјеђење терена са вјештачком травом на фудбалском стадиону за боље услове млађих селекција, обезбјеђење сале за борилачке спортове коју могу користити сви клубови те редовни радови на адаптацији и модернизацији физкултурних сала у МЗ за боље и ефикасније бављење школским спортом.

4. Млади у општини Модрича желе више прилика за посјећивање спортских догађаја

Прилику да често присуствују спортским догађајима има **33,2%** младих, а **44,8%** их каже да имају прилику, али ријетко. На другој страни, **15,5%** младих истиче да немају уопште прилику посјећивати спортске догађаје.

Преко **70%** младих у Модричи посјећивало би спортске догађаје када би за то имали прилику. Младих које спорт уопште не занима има **6,5%**, и они не би посјећивали спортска такмичења и да имају прилику.

Графикон 27. Посјеђивање спортских догађаја

Извор: Институт за развој младих КУЛТ

5. Недовољна промоција расположивих културних садржаја

Млади сматрају да у Модричи има доста културних садржаја, али да је проблем у томе што се не промовишу довољно или на прави начин. Без обзира на то да ли их посјеђују, прилику да иду на културне догађаје, али ријетко, сматра да има 38,7% младих у Модричи. Младих који сматрају да имају прилику често да посјеђују културне догађаје има 14,4%. С друге стране, 35,7% младих истиче како уопште немају прилику да посјеђују такву врсту догађаја. 26% младих каже да би, да имају прилику, сасвим сигурно посјеђивали културне догађаје (68,1% жена и 31,9% мушкараца), а њих 32,1% каже да би вјероватно ишли на такве догађаје (61,8% жена и 38,2% мушкараца). Никако не би посјеђивало културне садржаје 11,9% младих.

Графикон 28. Посјеђивање културних догађаја

Извор: Институт за развој младих КУЛТ

6. Недостатак намјенских средстава за унапређивање и увођење нових културних садржаја

С обзиром на то да се ЈП СКЦ д.о.о. Модрича финансира путем гранта буџета Општине Модрича, која је и оснивач јавног предузећа, при чему већина средстава иде на текуће трошкове, постоји проблем недостатка намјенских средстава за унапређивање и увођење нових културних садржаја. У смислу унапређења културних садржаја, потребно је планирати буџет намијењен искључиво реализацији културних садржаја, односно културних манифестација.

7. Потребна реконструкција и адаптација објеката који припадају ЈП СКЦ д.о.о. Модрича

С обзиром на то да се објекти ЈП СКЦ Модрича налазе у веома лошем стању, потребно је реконструисати све сегменте објеката, чиме би овај најзначајнији објекат културе добио модеран изглед и функционалан простор на задовољство грађана, посебно младих, Модриче и шире.

У циљу побољшања спортских и културних активности за младе у оквиру Омладинске политике општине Модрича 2024–2028. предложено је неколико мјера, које су наведене у табели која слиједи.

Проблем	Жељени резултат	Активности
П1. Слабе спортске навике код младих генерација	Р1.1. Млади су заинтересовани за спортске садржаје и бављење спортом	А1.1.1. Стварање навика код младих за рекреативно бављење спортом кроз школске активности А1.1.2. Едукативне радионице за младе, родитеље и наставнике о важности бављења спортом
П2. Недовољно стручан кадар укључен у рад спортских организација	Р2.1. Са младима у Модричи раде квалификовани тренери (спортски педагози), а како је дефинисано законом	А2.1.1. Развити детаљну стратегију развоја спорта у општини Модрича која је праћена финансијском конструкцијом из буџета Општине
П3. Обим постојеће инфраструктуре не одговара на потребе младих и потребно проширити додатним бројем школских, фудбалских, кошаркашких и борилачких терена на територији општине	Р3.1. Спортска инфраструктура је унапријеђена додатним бројем школских, фудбалских, кошаркашких и борилачких терена на територији општине	А3.1.1. Општина Модрича планира и спроводи програм оспособљавања спортских инфраструктурних капацитета и у МЗ и у центру општине А3.1.2. Детаљна стратегија развоја спорта праћена финансијском конструкцијом из буџета Општине
П4. Младима је потребно више прилика за посјећивање спортских догађања	Р4.1. Млади имају више прилика за посјећивање спортских догађања	А4.1.1. Спортске организације и клубови који имају капацитете у такмичарском обиму у сарадњи са Општином Модрича планирају и реализују различите спортске догађаје А4.1.2. Локални медији редовно најављују и промовишу спортске садржаје на порталима како би млади били информисани

<p>П5. Недостатак намјенских средстава за унапређивање и увођење нових културних садржаја</p>	<p>Р5.1. Планирани програм рада је препознат кроз буџет и ЈП СКЦ располаже намјенским средствима за унапређивање и увођење нових културних садржаја</p>	<p>А.5.1.1. Приликом планирања програма рада ЈП СКЦ Општина Модрича буџетом одређује из средстава износ намијењен искључиво за реализацију културних садржаја</p>
<p>П6. Потребна је реконструкција и адаптација објекта који припадају ЈП СКЦ д.о.о. Модрича</p>	<p>Р6.1. ЈП СКЦ располаже средствима за реконструкцију и адаптацију објекта</p>	<p>А6.1.1. Израђен план и дефинисани приоритети и фазе реконструкције и адаптације објекта</p> <p>А6.1.2. Поред средстава Општине (оснивача) и сопствених средстава (ЈП СКЦ Модрича), пронаћи додатне изворе финансирања за реализацију мапираних радова</p>

4.6. Активизам, информисање, учешће у одлучивању и мобилност младих

4.6.1. Увод

Активно учешће младих на врло сличан начин као и формално образовање мотивише младе да се одлуче на лично усавршавање које им у будућности нуди нову перспективу. Активизмом у друштвеном, политичком и економском животу у заједници млади доприносе не само свом личном већ и напретку и развоју заједнице. Основа активног учешћа младих у друштву је концепт активног грађанства који подразумева низ активности у различитим областима свакодневног живота, а које доприносе оснаживању грађанске (демократске) културе младих. Активно учешће младих значи постојање не само одређених права младих која морају обезбиједити и гарантирати носиоци власти и доносиоци одлука него и активну улогу младих те њихово активно учешће у локалној заједници и процесима доношења одлука. Активни млади могу да се поистовјете са активним грађанима, а који имају своју улогу и своја права. Учесће младих у заједници и њихова права у одлучивању су дефинисана законским рјешењима, а што указује на важност и потребу да млади буду активни и да учествују. Са друге стране, мобилност младих и њихова активност ван заједница из којих долазе су такође важне и доносе бенефите са собом јер на тај начин млади људи упознају другачије прилике и стичу вјештине које им омогућавају квалитетнији живот. Главни актер омладинске политике у Републици Српској у области активизма, учешћа, волонтирања и мобилности младих је Министарство породице, омладине и спорта. Важну улогу када је у питању мобилност младих има и Министарство просвјете и културе те Министарство за научнотехнолошки развој, високо образовање и информационо друштво, а нарочито када је ријеч о мобилности ученика и студената.

Учесће младих у процесима одлучивања те организовање младих посебно је дефинисано Законом о омладинском организовању, који је усвојен 2004. године те је у два наврата у 2008. и 2012. прошао кроз измјене и допуне.

Поред активног учешћа младих, незаобилазне теме су волонтирање, мобилност и информисање младих те неформално образовање као алат кроз који млади стичу знање и искуство потребно како на тржишту рада тако и за свакодневни живот. Главни циљ ове области је обезбиједити подржавајућу околину која се базира на међусобном повјерењу, сарадњи и одговорности, у којој су младе особе информисане, едуковане и мотивисане за активно учешће у локалној заједници.

4.6.2. Правни оквир

На државном нивоу не постоји нити је у процедури закон који би регулисао положај младих, као ни њихово учешће. Закони који се директно баве питањем популације младих усвојени су на нивоу ентитета и Брчко дистрикта БиХ, и то: Закон о омладинском организовању РС-а, Закон о младима Федерације БиХ и Закон о младима Брчко дистрикта БиХ.

На нивоу РС-а област активизма, учешћа, волонтирања и мобилности младих уређују два основна закона, наведена у тексту који слиједи.

а) Закон о омладинском организовању РС-а, који дефинише основне појмове битне за рад са младима те добну границу гдје се млади посматрају као особе од 16 до 30 година. Овим законом дефинисана је обавеза формирања комисија за младе на локалном нивоу и укључивања младих у њих, чиме се обезбјеђује учешће младих у процесима одлучивања иако нису дио политичких странака (с обзиром на то да учешће у комисијама за младе могу узети представници омладинских организација или омладинских савјета). Према посљедњем истраживању из 2015. године, 39 локалних заједница у Републици Српској је имало формирану комисију за младе. Такође, дефинисан је начин омладинског

организовања у Републици Српској, а гдје се препознају омладинске организације, организације за младе те омладински савјети.

Омладински савјети имају улогу и дају допринос у представљању и заступању интереса и потреба младих у заједници, а јединице локалне самоуправе су дужне да финансијски и административно помогну рад ових организација. Локални омладински савјет могу да формирају омладинске организације, тачније минимално њих три. Законом о омладинском организовању РС-а препозната је и кровна организација за младе на нивоу ентитета, а то је Омладински савјет РС-а.

Омладинска организација, републичка омладинска организација, омладински савјет и савјет града или општине стичу својство правног лица уписом у регистар, који води основни суд у сједишту окружног суда на чијем подручју омладинска организација има сједиште (у даљем тексту: судски регистар). Омладинске организације се затим уписују у омладински регистар који води секретаријат, односно надлежни орган града или општине. Надлежни органи града или општине су дужни да писмено обавијесте секретаријат о сваком упису у регистар омладинских организација.

б) Закон о волонтирању РС-а уређује област волонтирања и прописује оснивање волонтерских сервиса у циљу развоја волонтирања и посредовања између волонтера и организатора волонтирања. Послове волонтерских сервиса могу да обављају само непрофитна правна лица. Препознају се локални волонтерски сервиси те волонтерски сервис на нивоу РС-а. Законом о волонтирању предвиђен је и образац за евидентирање волонтерског искуства под називом „волонтерска књижица“, а која волонтерима служи за евидентирање њиховог учешћа у волонтерским активностима. Поред евидентирања учешћа у волонтерским активностима, волонтерска књижица омогућава и евидентирања похађаних неформалних едукација и стечених компетенција. На овај начин се пружа прилика волонтерима да препознају сопствена знања и вјештине стечене током волонтирања.

Још један закон који уређује ову област је **Закон о локалној самоуправи**, гдје су посредно и дјелимично уређене области од важности за младе. Овим законом се на неколико мјеста дефинишу области од интереса за младе попут:

- члан 12: „Општина обавља специфичне функције у области културе, образовања, спорта, здравства и социјалне заштите, цивилне заштите, информација, занатства, туризма, угоститељства и заштите околине“;
- члан 19: „Општина обезбјеђује услове за одржавање, изградњу, доградњу и опремање објеката установа друштвене бриге о дјечи и омладини чији је оснивач и услова за рад тих установа којима се обезбјеђује остваривање права у овој области из надлежности Општине“;
- члан 22: „Општина подстиче активности и пружа помоћ удружењима грађана чија дјелатност је од интереса за општину, у оквиру својих надлежности подстиче и унапређује разноврсност полова и остваривање једнаких могућности.“

Овдје је видљиво да постоји простор да се области дефинисане овим законом додатно дефинишу другим законским рјешењима која су у надлежности Министарства правде, Министарства здравља и социјалне заштите и др.

Законом о средњем образовању дефинишу се савјети ученика, а који су постали веома важан сегмент омладинског организовања, посебно када је ријеч о средњошколцима. Закон о високом образовању, Закон о студентском стандарду те Закон о унији студената поближе уређују организовање и права студената у РС-у.

4.6.3. Институционални оквир

На нивоу државе Босне и Херцеговине надлежност над питањима младих припада Министарству цивилних послова БиХ, гдје у оквиру Сектора за образовање дјелује Одсјек за мобилност и младе. У надлежност Сектора за образовање, између осталих, спадају и послови везани за учешће у европским програмима и пројектима у области образовања и мобилности младих.

Министарство породице, омладине и спорта РС-а има најважнију улогу у развоју омладинског рада и политике према младима. Ово министарство креира документ омладинске политике те нормативне документе у области омладинског рада и организовања. Министарство води регистар омладинских организација као и избор волонтера године, а у сарадњи са Волонтерским сервисом РС-а. У сарадњи са мрежом М.О.Ц.А.Р.Т. (Мрежа омладинских центара РС-а) Министарство организује годишњу конференцију омладинског рада.

Законом о омладинском организовању је прописано формирање **Савјета за младе РС-а**, а који је основала Влада РС-а. Савјет даје мишљење о стручним питањима из области развоја омладинске политике и њене примјене. Чланови Савјета су министри Министарства породице, омладине и спорта, Министарства просвјете и културе, Министарства здравља и социјалне заштите, Министарства рада и борачко-инвалидске заштите, Министарства финансија, представник радног тијела које се бави питањима младих Народне скупштине РС-а и три представника Омладинског савјета РС-а.

Јединице локалне самоуправе у Републици Српској су дужне да обезбиједе средства и услове за омладински рад и омладинске активности. Све јединице локалне самоуправе (општине и градови) су у обавези да креирају локалну омладинску политику, укључе младе у њено креирање те дјелују у складу са акционим планом документа. На основу члана 61 Закона о омладинском организовању, јединице локалне самоуправе су дужне да обезбиједе простор за омладинске активности. У 2015. години 33 од 46 јединица локалне самоуправе навеле су да имају обезбијеђену неку врсту простора за младе. Исте године 13 локалних заједница је имало усвојену локалну омладинску политику.

Кровна организација за младе **Омладински савјет РС-а** окупља 44 локалне и републичке омладинске организације, а положај и улога Омладинског савјета дефинисани су Законом о омладинском организовању РС-а. Омладински савјет представља и заступа интересе организација чланица у институцијама РС-а, а основан је 2002. године, док је 2010. године добио статус удружења од јавног интереса.

Локални омладински савјети су кровне организације младих на локалном нивоу. Њихова улога је изузетно важна, нарочито у погледу креирања и имплементације локалне омладинске политике. Локалне омладинске савјете формирају омладинске организације из локалне заједнице, а како би имале кровну организацију која ће представљати и заступати њихове интересе према локалним институцијама власти те заступати и представљати интересе младих из исте локалне заједнице. Колико локалних омладинских савјета постоји?

Мрежа омладинских центара за анимирање, развој и тренинг РС-а (М.О.Ц.А.Р.Т.) је кровна организација која је ресурсни центар за све омладинске центре у Републици Српској. Спроводи активности које за циљ имају унапређивање омладинског рада, а основана је 2013. године. М.О.Ц.А.Р.Т. броји 14 чланица.

Мрежа савјета ученика РС-а (МРЕСУРС) је заједничко тијело савјета ученика свих средњих школа у Републици Српској, чији је циљ представљање и заступање интереса, права и потреба средњошколаца, а које је регистровано 2006. године.

Волонтерски сервис РС-а је основан 2014. године и представља мрежу локалних волонтерских сервиса у Републици Српској која броји 14 сервиса.

Оквир јавних политика

Документ омладинске политике је креиран у ранијим годинама и то за периоде **2006–2010**, **2010–2015**. и **2016–2020**. године, а њиме се утврђују основни циљеви, правци развоја и задаци у омладинском сектору. Омладинска политика РС-а за период **2023–2027**. г., којој је претходило истраживање проблема и потреба младих РС-а, представља стратегију која нуди систематско унапређивање стања већег броја области које су од интереса за младе. Између осталог, као други стратешки циљ постављају се **иницијатива и одговорно дјеловање младих**, што се има достићи реализацијом четири приоритета, а то су:

- промоција волонтирања;
- јачање учешћа и утицаја младих у политици и одлучивању;
- системско унапређење капацитета омладинских организација и
- институционално и кадровско јачање омладинских организација.

Овим приоритетима подстичу се иницијатива и одговорно дјеловање младих у заједници, али и обезбјеђује системска изградња капацитета омладинских организација, као једна од важних претпоставки за такво дјеловање. Мјером **2.4.1.** програм изградње капацитета за квалитетније обављање послова омладинских радника и службеника за питања младих у ЈЛС успоставиће се програм обуке кроз који ће проћи сви они који раде са младима у омладинским организацијама, као и службеници за питања младих у ЈЛС. Обука ће садржавати управљање организацијом, моделе и методе рада са младима те начине обезбјеђења финансирања и одрживости организација.

У складу са Законом о волонтирању, волонтирањем се сматра активност од општег интереса РС-а. Стратегијом за унапређење и развој волонтирања у Републици Српској се доприноси побољшању квалитета живота, активном укључивању грађана у друштвене процесе и развоју хуманијег и равноправнијег демократског друштва. Стратегија за унапређење и развој волонтирања у Републици Српској (**2019–2023**) за стратешке циљеве поставља:

- унапређење правног оквира;
- волонтерску инфраструктуру;
- развој волонтирања у формалном и неформалном образовању;
- волонтирање у заједници;
- промоцију волонтирања;

Стратегија не таргетира посебно младе, али су у израду документа били укључени представници Омладинског савјета РС-а и Волонтерског сервиса РС-а.

Активности надлежног министарства

Министарство породице, омладине и спорта РС-а на годишњем нивоу подржава три догађаја од значаја за младе у Републици Српској, а у сарадњи са кровним организацијама:

- Сусрете младих РС-а у сарадњи са Омладинским савјетом РС-а;
- Конференцију омладинског рада (КОРА) у сарадњи са Мрежом омладинских центара за анимирање, развој и тренинг РС-а и
- Републичку награду за најбољег организатора волонтирања у сарадњи са Волонтерским сервисом РС-а.

Ресор за омладину³⁶ Министарства породице, омладине и спорта РС-а у области омладине обавља управне и друге послове, а који се односе на:

³⁶ Министарство породице, омладине и спорта Републике Српске, Ресор за омладину; ; <https://vladars.rs/sr-SP-Cyri/Vlada/Ministarstva/mpos/Domladina/Pages/Splash.aspx>; приступљено 26. 12. 2023. год.

- утврђивање националног акционог плана и омладинске политике Републике и старање о њеној примјени;
- стварање претпоставки за рјешавање омладинске проблематике – запошљавање младих, побољшање њиховог социјалног статуса, укључивање у друштво;
- реализацију омладинских пројеката;
- подстицање активног учешћа младих у друштву;
- оснивање центара за младе;
- сарадњу са омладинским организацијама;
- међународну сарадњу у области омладинског организовања и дјеловања.

Када је ријеч о институционалном оквиру на нивоу општине Модрича, надлежно одјељење општинске управе је Одјељење за привреду и друштвене дјелатности. Такође, питањима од значаја за активизам и учешће младих бави се и радно тијело СО Модрича Савјет за питање младих, у чијем саставу се налази представник из области образовања.

У Општини Модрича за сва питања у вези са политикама према младима и остваривању својих права млади могу да се обрате самосталном стручном сараднику за омладину, спорт, образовање и културу који је службено лице у Одјељењу за привреду и друштвене дјелатности.

✓ **Организовање младих у општини Модрича**

Модрича нема омладински савјет општине као кровну организацију младих. Иако је ово законска обвеза свим нивоима власти, немогућност формирања омладинског савјета Општине Модрича треба да се тражи у недовољном броју регистрованих омладинских организација.

У вријеме израде Омладинске политике Општине Модрича **2018–2022.** на подручју општине активне су биле слjedeће омладинске организације:

- Омладински књижевни клуб „Младост“;
- Развојни центар Модрича;
- Удружење грађана „Светосавска омладинска заједница Модрича“;
- у оквиру Удружења грађана „4Т“ активно дјелује и Секција младих Таревци;
- у оквиру Општинске организације Црвеног крста егзистирају и подмладак и омладина Црвеног крста Модрича.

Тренутно су у регистру Министарства породице, омладине и спорта РС-а уписана следећа удружења из Модриче:

- Развојно-едукативни центар Модрича;
- Развојни центар Модрича;
- Удружење грађана „4Т“;
- Екосистем и ја.

✓ **Подршка пројектима за младе**

Општина Модрича издваја средства за пројекте младих, а у сарадњи са Фондацијом Мозаик, која финансијска средства обезбјеђује од стране донатора, а од **2008.** године у склопу пројекта Омладинске банке сваке године подржава велики број пројеката. Циљ пројекта Омладинска банка јесте повећање учешћа младих у развоју локалних заједница кроз активну улогу у процесима доношења одлука и подржавање активности младих у заједницама кроз додјелу бесповратних новчаних средстава

пројектима неформалних група младих. Од 2008. године до сада подржано је 117 пројеката, а вриједност средстава додијељених из фонда Омладинске банке Модрича је око 222.000,00 КМ.

Такође, подршку активном учешћу младих Општина Модрича пружа и кроз сарадњу са Омладинским парламентом ученика СШЦ „Јован Цвијић“ Модрича. Овим пројектом се подиже свијест младих средњошколског узраста о функционисању општинске администрације, демократским процесима и правима и одговорностима појединаца у функционисању друштва, како би се млади лакше укључили у друштвене токове. Чланови парламента изгласавањем великих и малих пројеката које предлажу и бирају утичу на рјешавање питања од значаја. Од оснивања Омладинског парламента до сада успјешно је реализовано 45 пројеката укупне вриједности око 91.076,00 КМ.

Кроз рад Омладинског парламента и Омладинске банке промовише се и подржава и мобилност младих у Модричи.

Млади из Модриче су у протекле двије године углавном путовали у оквиру екскурзија са школом (28,5% изван БиХ, 15,5% унутар РС-а и 13,7% у ФБиХ) као туристи или у посјету родбину. У лјетњој школи боравило је 6,5% младих, а на студијска путовања ишло је 5,1% испитаника. У школу у природи ишло је 4% младих, а у волонтерским и другим камповима боравило је 10,5% Модричана.

Информисање младих на подручју општине о расположивој подршци учешћу у одлучивању и другим програмима и иницијативама Општине врши се путем Радија Модрича, портала Модричаинфо, веб странице Општине и других јавних установа.

Иако Општина Модрича у свом саставу има Савјет за питања младих, немају сарадњу са младима и студентима.

Као изазов у раду на подржавању младих за активизам, учешће у одлучивању, мобилност и информисање младих препозната је слаба понуда активности за младе, али и слаба жеља младих за укључивање у активности у заједници.

4.6.4. Финансијски оквир

Спровођење Омладинске политике и Стратегије за развој и унапређење волонтирања у Републици Српској финансира се из буџета РС-а. Додатни извор финансирања су међународни фондови и институције те домаћи донатори (организације и појединци).

У 2020. години Министарство породице, омладине и спорта је кроз свој буџет издвојило 300.000,00 КМ за финансирање омладинских програма и пројеката, а путем конкурса за (су)финансирање омладинских програма и пројеката.

Министарство за научнотехнолошки развој, високо образовање и информационо друштво РС-а је у 2019. години расписало јавни конкурс за суфинансирање програма и пројеката студентских организација високошколских установа у износу од 200.000,00 КМ. Конкурс је био расписан и у 2020. години.

У референтном периоду 2020–2022. у склопу Омладинске банке Општина Модрича је подржала укупно 52 пројекта (17 у 2022. години, 18 у 2021. години, 17 у 2020. години) те један микробизнис у 2021. години. У 2023. години подржано је још 19 пројеката. Буџетом Општине се за грант Омладинске банке издвајало: 17.000,00 КМ у 2020. години, 17.000,00 КМ у 2021, 17.800,00 КМ у 2022, а за 2023. годину предвиђен је грант од 20.000,00 КМ.

4.6.5. Анализа проблема и потреба младих

Како би се млади интензивније укључивали у све сегменте живота локалне заједнице те са компетенцијама учествовали у доношењу одлука, Општина Модрича ће у наредном периоду да ради на савладавању изазова те на јачању људских капацитета у сектору омладине, подстиче развијање свијести о активном учешћу младих у друштву, промовише повећање волонтерског ангажовања младих и подржава активно укључивање младих у процес доношења одлука на локалном нивоу.

У фази истраживања положаја и потреба младих испитиван је однос младих и организација. Ово је рађено у два аспекта. На једној страни се испитивало чланство младих у организацијама, док се са друге стране испитивало учешће младих у активностима различитих организација без обзира на то да ли су чланови или не.

1. Слаба активност младих у друштвеном животу

Чланство младих у организацијама цивилног друштва и њихов активизам су на веома ниском нивоу у Модричи. Млади у највећој мјери нису чланови организација, односно њих **79,1%** каже да није члан нити једне организације.

Уколико су чланови неких организација, онда су то најчешће омладинске организације (**11,9%**), политичке странке (**6,9%**) или организације које се баве људским правима или хуманитарном помоћи (**2,9%**).

Графикон 29. Чланство у организацијама

Извор: Институт за развој младих КУЛТ

Тек **13,4%** младих је у протеклој години волонтирало у омладинским организацијама. У активностима омладинских организација политичких странака учествовало је **6,1%** младих, у религијским организацијама **1,8%**, политичким странкама **6,5%**, околишним организацијама **1,1%**, а организацијама која се баве људским правима или хуманитарним радом **8,3%** младих.

74% испитаника није у протеклој години учествовало у активностима које су организовале неке организације нити су волонтирали за организације без обзира на то да ли су чланови или не.

Ако упоредимо Модричу са другим локалним заједницама у којима је спроведено истраживање Института, само у Братунцу је мањи проценат младих који нису чланови никаквих организација (**68,4%**) у односу на Модричу. У Власеници **82%** младих нису чланови организација, а у Кључу **81,4%**.

О волонтеризму се разговарало са младима у фокусној групи, а неки од њих су укључени у поједине волонтерске активности попут Црвеног крста, Омладинске банке, те у невладиним организацијама и на факултету. Разлог слабом учешћу у активистичким и волонтерским ангажманима млади виде у неразвијеној свијести о значају оваквог учешћа и предрасудама о волонтерима или онима који се баве активизмом, а присутна је и бојазан да ће се због тих предрасуда и притиска и они који су на овај начин укључени у живот заједнице престати са ангажманом. Са друге стране, млади људи из фокусне групе који јесу ангажовани истичу пасивност, али и незаинтересованост младих да се укључе у било какву акцију у својој локалној заједници.

2. Млади не вјерују да имају утицај на одлуке које их се тичу и нису заинтересовани за политику

Да су избори сљедеће недјеље, **61%** младих каже да би обавили своју грађанску дужност и гласали (**52,1%** жена и **47,9%** мушкараца). Не би гласало **11,6%** младих испитаника.

Ипак, занимање младих за политику није високо. Најмање их занима политика у ФБиХ (**83%**) и у ЕУ (**80,1%**), незаинтересованих за политику на локалном нивоу је **69%**, на нивоу БиХ је **68,6%**, а за политику у РС-у **68,3%**.

Графикон 30. Занимање за политику

Извор: Институт за развој младих КУЛТ

Када се све сагледа, младе у Модричи највише занима оно што се дешава у ентитету у којем живе, јер их је **28,5%** одговорило потврдно. На другом мјесту је занимање за оно што се дешава на државном нивоу (**27,4%**), а на трећем мјесту занимање за оно што се дешава у њиховој локалној заједници (**27,1%**).

Иако скоро трећину испитаника интересује политика на локалном нивоу, када се говори о одлукама које се тичу младих, тек њих **4,7%** вјерује да на те одлуке имају великог утицаја. Песимистичних младих по питању сопственог утицаја на доношење одлука на локалном нивоу које се тичу њих има **36,5%**, док **9%** младих није сигурно да ли имају икаквог утицаја на одлуке на локалном нивоу које се тичу младих.

Да донекле имају утицаја на одлуке које се тичу младих, а доносе се на локалном нивоу мисли **20,9%** испитаних у Модричи, а **22%** младих сматра да имају мало утицаја на ове одлуке.

Графикон 31. Утицај младих на доношење одлука

Извор: Институт за развој младих КУЛТ

Да је утицај појединца на промјене у друштву најучинковитији гласањем мисли трећина испитаних младих у Модричи (**33,6%**). Да гласање није учинковито сматра укупно **44,8%** младих. Рад у политичкој странци **22,8%** испитаника види као ефикасан начин дјеловања да се креирају промјене у друштву, али **49,8%** младих не сматра да тако могу да се постигну промјене.

Рад у невладиним организацијама је по мишљењу **32,5%** младих начин да се у друштву уводе промјене, али **41,1%** испитаника не сматра тако.

Графикон 32. Утицај појединаца на промјене у друштву

Извор: Институт за развој младих КУЛТ

Лично контактирање политичара, тј. оних који одлучују, сматра учинковитим укупно 23,5% испитаника, а неучинковитим и потпуно неучинковитим 49,1% младих у Модричи.

Да се на друштвене промјене може утицати јавим демонстрацијама истиче укупно 27,4% младих, а да су демонстрације неучинковите и потпуно неучинковите сматра 42,6% испитаника. За 24,5% младих у Модричи потписивање петиција може да буде генератор промјене у друштву, док су за 40,8% младих петиције неучинковите методе.

3. Млади нису довољно информисани о активностима и догађајима у друштву

Медији које за информисање млади у Модричи најчешће користе су интернетски портали и телевизија. Интернетске portale свакодневно прати 63,2% младих, а телевизију 23,5%. Радио сваки дан слуша 22,4% младих. Подкасте сваки дан прати 7,9% младих. Најмање популарни медији код младих у Модричи су новине, јер их 71,1% младих никако не чита, а магazine и часописе као извор информација не користи 69% младих.

Интернет у Модричи сваки дан користи 77,6% младих, а скоро сваки дан га је користило 18,8% младих, и то путем паметних телефона, што чини 96% младих.

Графикон 33. Коришћење интернета

Извор: Институт за развој младих КУЛТ

Што се тиче друштвених мрежа и онлајн сервиса, најзаступљенији је **Instagram**, који сваки дан користи **81,6%** младих. **YouTube** на дневној бази користи њих **72,6%**, **Facebook** **57%**, **TikTok** **50,5%**, а **Snapchat** **49,1%** младих. На примјер, **Twitter** никако не користи **71,8%** младих, а **LinkedIn** **83%**.

И током фокусних група млади су истицали да је њихов примарни извор информација интернет, односно различити портали којима приступају путем интернета. На питање којим медијима вјерују, већина је рекла да не вјерује медијима „јер нико није објективан“.

Уколико су млади присутни на интернету, онда је изузетно важно да и формати објава буду прилагођени њима те да их заинтересују објаве, а посебно оне које су дио одређених кампања као што је нпр. превенција неког штетног понашања и сл. С обзиром на то да највећи број младих проводи вријеме управо на друштвеним мрежама, важно је да и информације које Општина и институције просљеђују ка младима буду пласиране кроз ове канале информисања и комуникације.

План активности које ће бити реализоване кроз омладинску политику 2024–2028. наведен је у табели која слиједи.

Проблем	Жељени резултат	Активности
П1. Слаба активност младих у друштвеном животу у смислу активистичких и волонтерских ангажмана	<p>Р1.1. Млади се осјећају уважено, њихови ставови, глас, ангажман и рад у друштву су важни и препознати</p> <p>Р1.2. Млади својим ангажманом доприносе унапређењу свог положаја у заједници</p>	<p>А1.1.1. Општина и организације цивилног друштва организују скупове за окупљање младих (дијалог са младима) ради размјене мишљења, ставова, идеја и креирања заједничких приоритета</p> <p>А1.2.1. Организације цивилног друштва, али и МЗ, често позивају и укључују младе у активности које реализују</p> <p>А1.2.2. Сваке године Општина додјељује грант за пројекте младих</p>
П2. Млади не вјерују да имају утицај на одлуке које их се тичу и нису заинтересовани за политику	Р2.1. Млади су заинтересовани, имају утицај и активно су укључени у одлучивање о питањима која се тичу младих, али и о осталим питањима на нивоу локалне заједнице	<p>А2.1.1. Општина организује трибине, скупове и округле столове за окупљање младих (дијалоге са младима) ради информисања, размјене мишљења и изношења идеја како би се потакле интеракција и сарадња</p> <p>А2.1.2. Спроведене радионице и инфо састанци о информисању и едукацији младих о улози Савјета за питање младих СО Модрича</p> <p>А2.1.3. Савјет за питање младих укључује младе у рјешавање свакодневних изазова у животу заједнице</p>
П3. Млади нису довољно информисани о активностима и догађајима у друштву	Р3.1. Садржаји о приликама и могућностима за младе, као и садржаји из домена локалне администрације доступни су на креативан и младима разумљив начин на средствима информисања којима се млади служе	А3.1.1. Општина и други актери од значаја за учешће младих у животу заједнице посвећују више простора садржајима за младе и објављују ове садржаје на друштвеним мрежама

4.7. Безбједност младих

4.7.1. Увод

Општи концепт безбједности једне групе људи или заједнице је можда најлакше сагледавати кроз дефиницију и концепт националне безбједности којом се тежи обезбиједити слободу, сувереност и територијални интегритет у оквирима међународно прихваћених аранжмана, људске слободе и права њених грађана, а ту су још и политичка и социјална стабилност друштва, стабилан економски развој у условима слободе тржишта и предузетништва, функционисање правне државе, унутрашњи ред и лична безбједност грађана те здрави и стабилни еколошки услови.

Безбједност младих као област до сада није била анализирана нити су предлагане посебне мјере које би допринијеле побољшању опште безбједности код ове популације. Како су млади од општег интереса за Републику Српску, јасно је да постоји потреба да млади буду активни чланови друштва те да се креирају програми подршке који ће младима да омогуће квалитетнији живот и развој пуног потенцијала. Када говоримо о безбједности младих, прво треба да се осврнемо на ниво и стање заштитености основних вриједности друштва и на њима заснованих институција, остваривања права у процесима доношења одлука и интегритет јединке и животног подручја. Дефинишући безбједност, свако поједино друштво, а тако и специфичне групе унутар друштва, изражавају своје вриједности, своје страхове и наде, а све то условљено је специфичном ситуацијом у којој се друштво налази. Тако да можемо да закључимо да безбједност за младе значи управо одсутност страха и пријетњи по опстанак и останак у одређеној друштвеној заједници и истовремено присуство утицаја и елемената који погодују њиховом одрживом останку, односно потврђују њихове вриједности, задовољавају потребе и жеље те мотивишу раст и развој појединачна и друштва.

Програм за одрживи развој **2030**, који је платформа и за израду стратегија одрживог развоја у заједницама у Босни и Херцеговини, начелно се води једном веома једноставном дефиницијом коју је дао оснивач извјештаја о хуманом развоју Махбубул Хак (1934–1998), а која гласи: „Основна сврха развоја је проширити избор људи. У принципу, тај избор може да буде бесконачан и може временом да се мијења. Људи често вреднују постигнућа која се никад не прикажу, или се не прикажу одмах, бројкама које се односе на приход или раст; већи приступ образовању, боља прехрана и услуге здравствене заштите, сигурнија егзистенција, безбједност од криминала и физичког насиља, бављење слободним активностима, политичке и културолошке слободе и осјећај учешћа у активностима у заједници. Циљ развоја је створити подстицајну средину за људе у којој ће водити дуг, здрав и креативан живот.“ У Омладинској политици РС-а један од стратешких циљева (четврти) је обезбиједити подршку развоју изврсности младих, а што можемо повезати и са безбједношћу. Наиме, да би млади испунили свој пуни потенцијал, таленат у једном друштву, неопходно је да се прије свега осјећају безбједно. Безбједност код младих и програми који би уредили ову област посматрају се кроз сљедеће: насиље, зависност, безбједност у саобраћају, јавни ред и мир, кривична дјела почињена од стране малољетних лица и оно што је све присутније – безбједност на интернету. Све је учесталије да се у БиХ говори и о екстремизму међу младима, а у том погледу су рађена истраживања која су испитивала ставове младих по овом питању.

Из наведеног се лако извлачи закључак да концепт безбједности младих излази из оквира посматрања безбједности као сфере одсутности нарушавања тјелесног интегритета и неотуђивости имовине, односно пријетњи од њих, те поред безбједности од криминалитета (физичка безбједност и безбједност живота, безбједност имовине) захтијева разматрање још неколико сегмената и захтјева од окружења који не само да треба да задрже постојеће младе људе у једном окружењу него потенцијално и пожељно привуку још младих људи у заједницу. У том смислу је потребно перципирати безбједности младих као **pull** фактор

било које локалне заједнице која је истовремено и платформа и спрега са перспектом одрживог останка младих, а за које сврхе ваља мапирати стање у областима које наводимо у наставку.

- Безбједност стабилности, душевног мира и личног интегритета: индивидуални и колективни механизми превенције и алати за заштиту од психолошког насиља као што су вршњачко, родно засновано насиље, поступци и говор мржње, те безбједност од дискриминације и занемаривања људских права, доживљај прихваћености и прихватања и укључености нужен је за формирање заједништва и припадности, а посебно је важан за мањинске и рањиве популације друштва. У овом сегменту значајно је мапирати факторе ризика, тј. факторе који младе гурају или привлаче у опасности радикализма/насилног екстремизма те трговину људима, а како би заједница осмислила и поставила мјере превенције.
- Безбједност стабилности друштвеног окружења, сервиса/служби, инфраструктуре и институционалних капацитета у смислу перспективе одрживог раста: инфраструктурна и институционална рјешења за становање, здравствену заштиту, социјалну заштиту и мобилност. У смислу процјене перспективности заједнице из стајалишта младих битно је да се разумије зашто је социјална/друштвена подршка и безбједност у заједници високо међу приоритетима младих и који су све то садржаји потребни да би млади заједницу перципирали као просперитетно и подржавајуће окружење за живот и рад. Важно је у обзир узети и оне институције које не служе директно потребама младих, али су им подршка за развој и напредовање (нпр. инфраструктура предшколског одгоја као што су обданишта, играонице или школе језика/умјетности за дјецу су битни садржаји за младе породичне људе јер омогућавају збрињавање дјеце, а како би родитељи могли да раде или наставе школовање). Исто вриједи и за инфраструктуру бриге о особама треће доби, било да се ради о домовима за старије особе, било о службама патронаже и/или помогнутом самосталном живљењу.
- Безбједност економске перспективе одрживости за младе у областима образовања и рада, односно колико заједница пажљиво комуницира са и према младима код усклађивања образовања (формално, неформално и цјеложивотно образовање) и тржишта рада (упошљавање, мјере против неупослености те омладинско предузетништво), колико и на који начин се подржава капацитирање радне снаге из дефицитарних занимања, да ли се у складу са демографским подацима и превладавајућим гранама привреде креирају мјере за једнак приступ радним мјестима и женама и мушкарцима.

4.7.2. Правни оквир

Безбједност младих у Босни и Херцеговини гарантирана је, између осталих, прописима кривичног законодавства, које чине Кривични закон БиХ те кривични закони ентитета и Брчко дистрикта БиХ. Поред кривичних закона који чине основу, безбједност младих, иако не изричито, гарантована је и кроз друге законе државе Босне и Херцеговине, ентитета и Брчко дистрикта БиХ којима су евентуално прописана кривична дјела. Наведени закони чине допунско кривично законодавство, те казне и друге санкције могу да се прописују једино ако су у складу са одредбама системског кривичног законодавства. У ширем смислу, у правни оквир којим се осигурава безбједност младих убрајају се и кривични процесни закони (Закон о кривичном поступку БиХ, закони о кривичном поступку на нивоу ентитета као и Закон о кривичном поступку Брчко дистрикта БиХ) те Закон о извршењу кривичних санкција. Важно је навести и посебно кривично законодавство, попут Закона о равноправности сполова БиХ, којим је 2003. године први пут регулисано сексуално узнемиравање, као и Закона о забрани дискриминације БиХ, а који морају да буду у складу са кривичним законима у погледу услова одговорности и кажњивости.

У Републици Српској не постоји законска регулатива која посебно дефинише област безбједности младих. Кроз различите законе се могу уочити чланови који се односе и на младе, а то су:

- Закон о заштити од насиља у породици, који чланом 8 дефинише да свака жртва има право на психосоцијалну помоћ и социјалну и медицинску заштиту у складу са законима из области

здравствене и социјалне заштите, а посебну помоћ и заштиту у складу са овим законом ужива жртва која је дијете (до навршених 18 година) те да се дијете има сматрати жртвом и уколико је било присутно приликом вршења насиља према другом члану породице, иако радње насиља нису предузете према њему;

- Кривични законик РС-а,³⁷ који чланом 15, ставом 2 каже да ће према малољетницима и млађим пунољетним лицима да се примјењује овај закон ако посебним законом није другачије прописано, чиме се отвара простор да се према младима у узрасту од 15 до 21 године живота примјењује Закон о заштити и поступању са дјецом и малољетницима у кривичном поступку;
- Закон о заштити и поступању са дјецом и малољетницима у кривичном поступку,³⁸ којим се утврђују посебна правила поступања према дјечи која се налазе у сукобу са законом, млађим пунољетним лицима и дјечи која су жртве или свједоци, по којима су дужни да поступају судови, тужилаштва, укључујући полицијске службенике, органи старатељства, породице, школе, институције на свим нивоима друштвене заједнице, као и други учесници укључени у кривичну процедуру;
- Закон о спрјечавању и сузбијању злоупотребе опојних дрога,³⁹ који чланом 70 прописује обавезу и одговорност родитеља, наставника и других лица која су у додиру и раде са младима (одгајатељи, здравствени радници, радници у социјалној помоћи, послодавци и спортски радници) да подзму мјере потребне за превенцију и сузбијање злоупотребе опојних дрога код дјеце и омладине, у складу са Државном стратегијом надзора над опојним дрогама и сузбијања злоупотребе опојних дрога у Босни и Херцеговини;
- Закон о забрани продаје и употребе духанских производа лицима млађим од 18 година;
- Закон о безбједности саобраћаја на путевима РС-а;
- Закон о јавном реду и миру РС-а.

4.7.3. Институционални оквир

Уставно уређење Босне и Херцеговине усложњава и област безбједности, а што за посљедицу има велик број институција, тијела и служби који се баве питањем безбједности у БиХ. На нивоу БиХ за питање безбједности је надлежно Министарство безбједности БиХ. У саставу Министарства су Дирекција за координацију полицијских тијела Босне и Херцеговине, Гранична полиција БиХ, Државна агенција за истраге и заштиту, Агенција за форензичка испитивања и вјештачења, Агенција за школовање и стручно усавршавање кадрова, Агенција за полицијску подршку и Служба за послове са странцима.

У Републици Српској надлежност питања безбједности је регулисана кроз Министарство унутрашњих послова. Поред овог министарства, могу да се издвоје и полицијске управе. У Републици Српској је успостављено десет полицијских управа (Бања Лука, Добој, Бијељина, Источно Сарајево, Требиње, Приједор, Зворник, Градишка, Мркоњић-Град и Фоча).

Министарство повремено у својим активностима, а путем полицијских управа, одржава предавања за ученике основних и средњих школа, наставнике и родитеље, а у циљу спречавања малољетничке делинквенције, вршњачког насиља и превенције насиља које се врши путем интернета. У 2019. години

³⁷ Кривични законик Републике Српске (Сл. гласник РС-а, бр. 64/2017, 104/2018 – одлука УС, 15/2021, 89/2021 и 73/2023), доступно на <https://www.paragraf.ba/propisi/republika-srpska/krivichni-zakon-republike-srpske.html>, приступљено 16. 1. 2024. г.

³⁸ Закон о заштити и поступању са дјецом и малољетницима у кривичном поступку (Сл. гласник РС-а, бр. 13/2010, 61/2013 и 68/2020), доступно на <https://www.paragraf.ba/propisi/republika-srpska/zakon-o-zastiti-i-postupanju-sa-djecom-i-maloljetnicima-u-krivicom-postupku.html>, приступљено 16. 1. 2024. г.

³⁹ Закон о спрјечавању и сузбијању злоупотребе опојних дрога (Службени гласник БиХ, број 08/06), доступно на <http://msb.gov.ba/PDF/Zakon%20o%20sprecav%20i%20suzb%20zloupotrebe%20opjnih%20droga%208-06.pdf>, приступљено 16. 1. 2024. г.

предавање је одржано у Српцу, а ученицима је презентован начин на који треба да користе и заштите свој профил на друштвеној мрежи **Facebook** како не би дошло до одређених негативних појава и злоупотребе од стране других лица.

Оквир јавних политика

У оквиру борбе против насилног екстремизма Вијеће министара БиХ 9. 11. 2022. године усвојило је **Стратегију БиХ за превенцију и борбу против тероризма за период 2021–2026,⁴⁰ а 23. 8. 2023. године Акциони план за провођење Стратегије Босне и Херцеговине за превенцију и борбу против тероризма за период 2021–2026.** Стратегија је донесена са циљем наставка сузбијања тероризма и са тероризмом повезаних појава у Босни и Херцеговини, те испуњења обавеза које је Босна и Херцеговина преузела на међународном плану. Креирана је у времену када се на глобалном нивоу интензивирају безбједносни изазови, попут: страних терористичких бораца, насилног екстремизма и злочина и говора из мржње те злоупотребе интернета у терористичке сврхе, па је стога у стратегији посебан акценат дат на изазове нове динамике тероризма и с тероризмом повезаних појава. Основни циљ стратегије је сузбијање свих облика екстремистичког и терористичког дјеловања поштујући вриједности демократије, владавине права и људских права и слобода како би се БиХ учинила простором безбједним за живот и рад свих њених држављана. Као и у ранијим стратегијама, млади су узети у обзир приликом креирања мјера превенције, те се наводи следеће: „Мјере ће укључивати и активности промовисања вриједности демократије, равноправности сполова, владавине права, толеранције, дијалога и развоја критичког мишљења кроз специфичне едукативне, наставне и ваннаставне програме за младе.“ У мјерама заштите, кроз претпостављено побољшање заштите јавних простора и тзв. „меких циљева“, у које спадају и локације на којима се окупљају млади у великом броју (нпр. школе, спортске арене, културни центри, кина, кафићи и ресторани, вјерски објекти, ноћни клубови, трговачки центри, локације за превоз итд.), води се рачуна о заштити младих.

Стратегија надзора над опојним дрогама, спречавања и сузбијања злоупотребе опојних дрога у БиХ 2018–2023.⁴¹ у општим циљевима наводи:

1. очување и унапређење здравља становништва;
2. спречавање и смањивање злоупотребе опојних дрога и других средстава зависности, посебно међу дјецом и младима, у циљу очувања и унапређења здравља становништва;
3. смањивање размјере проблема злоупотребе опојних дрога и зависности у друштву, као и везаних здравствених и социјалних ризика насталих злоупотребом опојних дрога;
4. смањивање доступности дрога на свим нивоима и свих облика криминала везаног за злоупотребу опојних дрога;
5. унапређење, изградња и умрежавање система за сузбијање злоупотребе опојних дрога и борба против зависности на националном и локалном нивоу.

Подузетим мјерама и активностима требало би да се спусти и задржи ниска стопа раширености злоупотребе опојних дрога, поготово међу популацијом младих, како се не би нарушиле вриједности друштва и угрозила безбједност.

✓ Активности Полицијске станице Модрича

Полицијска станица Модрича кроз сарадњу са образовним институцијама ради на подизању свијести младих о значају безбједности у заједници. Формирањем тима "Брига о дјечи заједничка одговорност и

⁴⁰ Стратегија БиХ за превенцију и борбу против тероризма 2021–2026, доступна на: <https://www.msb.gov.ba/PDF/310320231.pdf>; приступљено 27. 12. 2023. год.

⁴¹ Стратегија надзора над опојним дрогама, спречавања и сузбијања злоупотребе опојних дрога у БиХ 2018–2023, доступно на <https://www.msb.gov.ba/PDF/bosStrategija%20droge%20BiH%202018-2023.pdf>, приступљено 27. 12. 2023. год.

обавеза" потврђена је заједничка пракса да се током сваке школске године члан испред ПС састаје са другим члановима тима у средњој школи, гдје заједно врше анализу претходног стања и планирање будућих активности. Такође, представник ПС Модрича редовно организује предавања на којима би се ученици упознали о проблему вршњачког насиља, сексуалног насиља, али и добили корисне савјете о безбједном коришћењу интернета, борби против наркоманије и сл.

Такође, у сваки догађај и активност физички реализован на терену од стране полицијских службеника ПС Модрича, ако укључује малолетнике, укључује се Центар за социјални рад ради адекватног одговора и пружања помоћи. Велика пажња се поклања пружању адекватног одговора и поступању ако је младо лице у питању, па службеници ПС Модрича, ако ситуација захтијева, у пружању помоћи траже подршку Центра за ментално здравље. Све ово представља и превентивни рад на заштити младих, с обзиром на то да је психичко здравље младих жива материја која захтијева стално прилагођавање.

✓ Сарадња са другим институцијама

Полицијска станица Модрича, као и друге организационе јединице МУП-а РС-а, не би могла да обавља своју основну функцију без свакодневне и интензивне сарадње са другим институцијама носиоцима образовања, социјалне заштите и слично. Полицијски службеници ПС Модрича у свом раду континуирано остварују сарадњу са другим тијелима и институцијама у општини Модрича као што су:

- ЈУ Центар за социјални рад;
- ЈЗУ Дом здравља и Центар за ментално здравље;
- Основни суд у Модричи;
- Окружно јавно тужилаштво у Добоју;
- образовне институције у општини Модрича;
- владине и невладине организације које се баве проблематиком младих на подручју РС-а.

Рад ПС Модрича са другим институцијама рефлектује се у организовању семинара и предавања који се односе на рјешавање проблема безбједности младих и појаве нових видова кривичних дјела усмјерених према младима.

Достављањем редовних, тачних и детаљних информација о младима као жртвама или починиоцима неких прекршаја или кривичних дјела омогућава се најбољи и најефикаснији одговор на дати догађај, па се с обзиром на околности догађаја у даље поступање укључују други надлежни органи и институције. Тако ће се у даљи рад са жртвом или починиоцем, ако су они малолетници, укључити и Центар за социјални рад. Основни суд или Тужилаштво доносе одговарајућу санкцију и, ако је то потребно, укључују Центар за ментално здравље како би се донијела одговарајућа санкција на основу налаза и мишљења надлежног љекара, те да би се на крају помогло и жртви, али и починиоцу. Редовна сарадња се остварује и са Сигурном кућом, која свакодневно ради са жртвама насиља из ове категорије, али такође ради и са њеним починиоцима. Све наведено се заснива не ефикасној и правовременој размјени информација између ПС Модрича и других институција.

Сваки облик сарадње који ПС Модрича остварује са другим тијелима и институцијама односи се на заштиту и физичког и психичког, односно менталног здравља и интегритета младих. У оквиру раније поменутог мултидисциплинарног тима "Брига о дјечи заједничка брига и одговорност", поред представника ПС Модрича налази се и представник Центра за ментално здравље, психолог из Центра за социјални рад, као и психолози из самих образовних установа.

4.7.4. Финансијски оквир

Активности Министарства унутрашњих послова су финансиране из буџета Владе РС-а.

4.7.5. Анализа потреба и проблема

Друштвене појаве и промјене које се дешавају, а које неријетко за цијену имају пораст проблема и изазова за безбједност грађана, а посебно младих као најактивније популације у друштву, представља посебан изазов институцијама власти, али и надлежним тијелима и службама које су задужене за питање безбједности те захтијева ангажман свих релевантних институција и служби. На понашање и безбједност младих данас утичу различити проблеми и изазови; незапосленост, сложени социјални односи у друштву, пораст различитих облика насиља рефлектују се на понашање младих. Безбједност младих подразумијева различите облике безбједности, од физичке безбједности младих, преко личног осјећаја безбједности међу вршњацима, безбједности на интернету и саобраћају, па све до личног осјећаја економске и социјалне безбједности.

Напредак технологије и нове друштвене околности утичу на промјене безбједносних изазова те приступа и начина потребних за креирање и пласман адекватних одговора у сфери безбједности. Глобални је феномен да је насиље на интернету и друштвеним мрежама у сталном порасту, а да су млади посебно рањива категорија. Безбједност и заштита дјеце и младих у свакодневном животу морају да буду у фокусу институција власти и снага за спроведбу закона. Поред пораста сајбер насиља, расте и број случајева насиља у породици, као и вршњачког насиља, које захтијева посебну пажњу, па чак и хитне мјере како би се ситуација поправила.

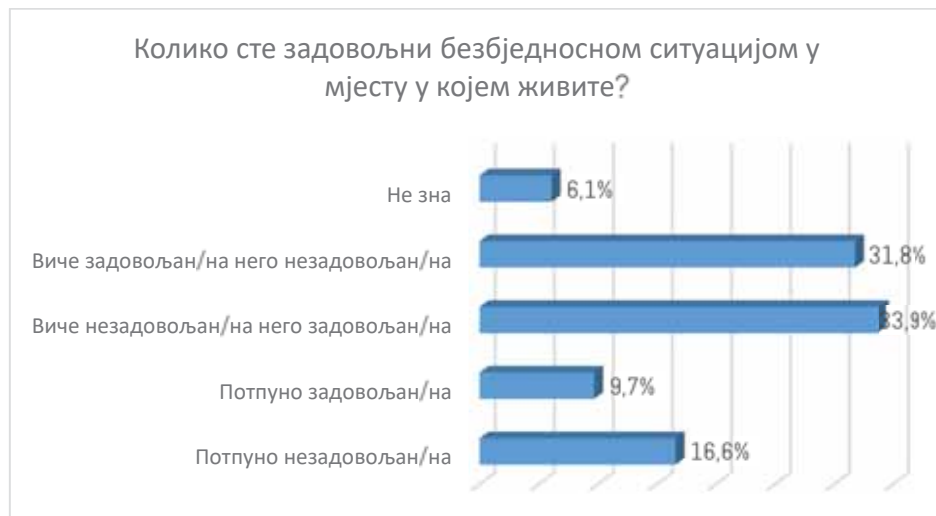
У смислу безбједности од овог вида насиља, нужно је радити на превенцији, а кроз увођење нових едукативних садржаја који би пружили безбједност младима, али и ангажман цјелокупне заједнице на рјешавање безбједносних изазова за младе. У смислу одржавања безбједности, потребно је јасно искомуницирати моделе и кораке самозаштите, али и начине на које нарушавање безбједности у овој сфери може да се пријави надлежним органима.

Анализа проблема и потреба младих у седам тематских области које су биле предметом истраживања у оквиру припрема за израду ове стратегије даје увида у ставове младих о стању заштићености основних вриједности друштва, постојећих сервиса и институција те остваривања основних људских права и учешћа у процесима доношења одлука у општини Модрича.

✓ **Безбједност од криминалитета – физичка безбједност и безбједност живота, безбједност имовине**

Задовљство општом и безбједносном ситуацијом у мјесту у којем боравимо је врло важан фактор општег квалитета живота. Када се говори о перцепцији безбједносне ситуације у мјесту у којем живе, млади из Модриче су у већој мјери незадовољни безбједносном ситуацијом него што су задовољни. Млади сматрају да има довољно полицијских службеника који могу да воде бригу о безбједности у овој локалној заједници, али тек **9,7%** испитаних је потпуно задовољно безбједносном ситуацијом у Модричи. **31,8%** испитаних је барем у већој мјери задовољно него незадовољно, што укупно чини **41,5%** младих. Једна трећина младих (**33,9%**) је у већој мјери незадовољна безбједносном ситуацијом него што је задовољна у мјесту у којем живе. Потпуно незадовољних безбједносном ситуацијом има **16,6%**.

Графикон 34. Задовољство безбједносном ситуацијом

Извор: Институт за развој младих КУЛТ

На фокусној групи са младима о осјећају безбједности у својој локалној заједници одговори су били разнолики. Неки од учесника су изнијели да се осјећају безбједно, али да заправо не проводе много времена у Модричи, неки осјећају страх изазван вијестима и информацијама које су доступне путем друштвених мрежа па се не осјећају безбједно да пусте дјецу да самостално иду игдје без надзора. Нарочито су незадовољни безбједносном ситуацијом у школи и могућношћу манипулација јавности да је неко од ученика донио хладно оружје у школу, али и због чињенице да се то и дешава у средњој школи. Осјећај безбједности код младих нарушава и на вијестима стално присутан наратив о рату, али и присутност национализма.

Млади су у фокусној групи имали примједбе на рад полиције у Модричи, а по њима, разлози незадовољства су се тицали безбједносне ситуације у локалној заједници, респонзивности полицијских службеника када им се упути позив за интервенцијом, па до проблема са наркотицима и слабог рада на сузбијању њихове доступности, али и присутности предрасуда код полиције у раду на терену гдје се лица издвајају и контролишу на основу физичког изгледа (фризура, тетоваже, стил облачења).

Када је у питању рад полицијских служби у Модричи, највише је неодлучних, односно нити задовољних нити незадовољних радом органа безбједности, и оних који не знају шта би рекли (50,5%). Поред тога, задовољних и потпуно задовољних њиховим радом има 19,2%, а незадовољних и потпуно незадовољних има 27,5%.

Графикон 35. Задовољство радом полицијских служби

Извор: Институт за развој младих КУЛТ

✓ Врсте насиља које представљају опасност за младе

Млади су изложени ризицима по безбједност у истој мјери као и остатак становништва, но због своје специфичности чешће постају мете тешких кривичних дјела као што је трговина људима. У области борбе против трговине људима укључени су сви сегменти друштвене заједнице, али за мјере превенције, подизања свијести и помоћи жртвама највећи допринос дају организације цивилног друштва. Удружење грађана „Будућност“ из Модриче скоро три деценије спроводи активности на изградњи цивилног друштва и развијању грађанске самосвијести, људских и социјалних права те политичке културе и толеранције свих маргинализованих група, нарочито жена и дјеце. Пројекат „Заједно у борби против трговине дјецом“ најближе је везан за тематску област безбједности младих. Током реализације пројекта повећана је свијест јавних институција у области откривања, идентификације и помоћи жртвама трговине људима. У подизање свијести укључено је било **125** активиста на нивоу БиХ, међу којима и активисти и активисткиње из Модриче, а акцијом је досегнуто око **4000** учесника/ца основних и средњих школа те ромске дјеце, посебно ромских дјевојчица. У **46** основних и **30** средњих школа у РС-у спроведене су акције подизања свијести, а њима је обухваћен и **21** центар за социјални рад, **18** полицијских станица, **11** домова здравља (дакле, укупно **126** институција), **600** родитеља/старатеља, **140** професионалаца из области здравства и образовања, **400** активиста ОЦД-а и грађана директно сензибилисано кроз јавна дешавања и дистрибуцију информативних материјала. Такође, активности су промовисане путем друштвених платформи које имају информативни карактер (**3** платформе), примарно у Модричи, али су активности пратиле и званичне медијске куће путем сједишта или дописништва у градовима у којима су активности реализоване (**7** медијских кућа у БиХ), што је значајан допринос информисању младих о ризицима од трговине људима.

Према подацима Полицијске станице Модрича, везано за проблематику насиља код младих⁴² на подручју које покрива Полицијска станица Модрича, за временски период **2020/2021.** и **2022.** је био забиљежен само један случај вршњачког насиља, гдје су починиоци била два старија малољетника, а жртва је био такође старији малољетник. Нису евидентирани случајеви кривичних дијела против полног интегритета учињених од стране младих или према младима. У овом периоду није било пријава везаних за насиље на интернету и друштвеним мрежама.

Пријављен је један случај почињеног прекршаја из области опојних дрога, из члана **4** Закона о опојним дрогама, гдје је починилац био старији малољетник. Све учесници су прекршаји који се односе на одбијање подвргавању тестирања на опојне дроге, најчешће почињени од стране младих.

⁴² Кривична дјела која су починили млади или су они били жртве.

Највише ризика по безбједност младих настаје у саобраћају, на шта указују подаци да је у референтном периоду у саобраћајним несрећама теже повријеђено **19** младих особа, а лакше повреде претрпјела је **91** млада особа. Истовремено, као узрочници предметних саобраћајних несрећа евидентирано је **136** младих особа, од којих **118** старости од **21** до **30** година.

Табела 26. Преглед учешћа младих у саобраћајним несрећама

Година	Повријеђени:	Починиоци:
2020.	- теже повријеђено 4 младих, од чега двоје од 21 до 30 година старости; - лакше повријеђено 30 младих, гдје је њих 24 старости од 21 до 30 година.	- млади се у истој години као узрочници настанка саобраћајне несреће појављују 45 пута, гдје су у 39 случајева старости од 21 до 30 година.
2021.	- теже повријеђено 8 младих, гдје је њих 5 старости од 21 до 30 година; - лакше је повријеђена 31 млада особа, од чега 19 старости од 21 до 30 година.	- 55 проузроковало саобраћајну несрећу, гдје је 43 било старости од 21 до 30 година;
2022.	- теже повријеђено 7 младих, гдје је њих 4 старости од 21 до 30 година; - лакше је повријеђено 30 младих, од чега 15 старости од 21 до 30 година.	- 51 проузроковало саобраћајну несрећу, гдје је 36 било старости од 21 до 30 година.

Извор: Полицијска станица Модрича

Изазови у области безбједности младих у заједници јесу и све већа могућност прибављања и коришћења наркотика као и све чешће уживање у већим количинама алкохола. Поред дугорочног негативног утицаја на здравље, ова два фактора непосредно по конзумацији доводе до промјене психичког стања личности, приликом чега може да дође до чешћих и суровијих физичких обрачуна који могу да за посљедицу имају тешке тјелесне повреде. Евидентно је да млади све чешће у оваквим стањима учествују у саобраћају као возачи, што често доведе до саобраћајних несрећа са тежим посљедицама.

Посебно је потребно обратити пажњу на изазов који се појављује у домену безбједности на интернету. Наиме, могућност приступа великом броју информација на интернету и друштвеним мрежама значајно је увећана, а истовремено корисници, укључујући и младе, често нису довољно информисани да би могли да раздвоје тачне од нетачних информација. Оваква ситуација често резултира тиме да особа постане жртва, али и починилац превара, сексуалног и другог уцјењивања и других облика насиља присутног у сајбер свијету, а чије посљедице се манифестују у стварном свијету са врло често тешким и несагледивим посљедицама.

Поред ових изазова, постоји и неразумијевање и непознавање млађих од стране старијих генерација полицијских службеника.

Извјесно је да општа криза шире друштвене заједнице утиче на младе људе, те се њихова реакција на такво стање често манифестује и кроз кршење норми, за које друштво као одговор има одређене механизме и санкционисање у складу са важећим прописима. Међутим, девијантне ситуације у друштву, испади (мањи и већи) различитих делинквентних појединаца и група изазвани различитим факторима не могу да се спријече активностима које спроводе јавна управа, установе, спортска, културна и друга друштва, која више дјелују на свијест појединаца и мањих група у смислу прихватљивог понашања. Наиме, та проблематика мора да се ситира у сектор превентивне безбједности. Међутим, у тај сектор ваља уложити вријеме, огроман напор, средства и кадрове на свим нивоима – од локалне заједнице па до глобалне политике безбједности цијелог друштва.

✓ **Безбједност стабилности, душевног мира и личног интегритета и облици насиља међу младима**

Безбједност стабилности, душевног мира и личног интегритета, односно безбједност од кршења и/или занемаривања људских права, доживљај прихваћености и прихватања и укључености нужни су за формирање како личности тако и за формирање заједништва и осјећаја припадности. Изложеност младих неком од облика насиља испитивана је у смислу добивања податка о размјерама и водећим врстама насиља којима су млади изложени, на начин да су испитаници питани да ли познају некога ко је био жртва неког од наведених облика насиља, или да ли су сами били жртва неког облика насиља. Истраживању изложености насиљу нужно је приступити на овај начин јер упркос индикаторима који указују на обим присуства насиља у окружењу младих, жртве насиља ће изнимно ријетко да се очитују и изјаве да су биле жртве неког облика насиља. Оваква затвореност посебно је примјетна код врста насиља о којима је генерално неугодније говорити, попут насиља у породици, насиља на радном мјесту или сексуалног насиља. Код неких других облика насиља, попут разбојништва или насиља од одређене екстремистичке групе, разлике нису биле толико изражене те испитаници слободније комуницирају и самоидентификују се ако су претрпјели напад.

Присутност насиља је на пројективно постављеном питању знатно већа у односу на директно изјашњавање о томе да ли су млади били жртва неког облика насиља.

У случајевима када треба да се сјете знају ли некога ко је био жртва насиља, значајан облик насиља који су млади истакли је насиље у породици, и то **20,9%** младих познаје некога ко је био жртва овог облика насиља. Код међувршњачког насиља **30,3%** младих је одговорило да познаје некога ко је био жртва, а код насиља на интернету **13%** младих истиче да познаје такве жртве. Млади Модричани одговорили су да познају и неке жртве разбојништва, и то је **9,7%** њих, а за жртве сексуалног насиља зна **8,3%** испитаника. Поред тога, **11,2%** Модричана одговара да познаје и жртве насиља од стране партнера или партнерице, као и оне који су претрпјели насиље од одређене екстремистичке групе (навијачке, религијске и слично), а таквих има **10,1%**.

Иначе, **39,7%** младих одговорило је да не познаје никога ко је био жртва било којег облика насиља.

На питање да ли су они били жртве неког облика насиља, **71,5%** је казало како никада нису били жртве. Потом, **9,4%** их је одговорило да су били жртве међувршњачког насиља. Од тога је позитиван одговор дало **38,5%** мушкараца и **61,5%** жена. Поред тога, **5,4%** испитаника одговорило је да су били жртве онлајн насиља. На питање о насиљу није жељело да одговори **6,1%** испитаника.

На питање да ли су они сами или чланови њихове породице били жртве провале или крађе у посљедњих пет година, **80,9%** испитаних каже да нису били жртве, док их је **6,5%** одговорило потврдно.

Значење појмова мобинг и булинг тврди да зна **55,6%** младих, а **7,2%** их је истакло да им је донекле јасно значење тих појмова. Младих којима нису познати ови појмови има **14,8%**. Модричана који знају шта је мобинг, али не и булинг има **7,6%**.

✓ **Безбједност у стабилности друштвеног окружења (становање, здравствена заштита, социјална заштита и мобилност)**

Стамбено питање је важан аспект квалитета младих, посебно када младе особе треба да се осамостале. Истраживање положаја и потреба те анализа одговора младих из Модриче упућују на податак да **77,3%** испитаника живи са родитељима у заједничком домаћинству, било као сустанари, било као подстанари. Тек **10,8%** Модричана живи у стану који је у њиховом или власништву њиховог брачног партнера, а **7,6%** их живи као подстанари и одвојено од родитеља. Разлога због којих је младима изазовно да се стамбено осамостале (купе или изнајме некретнину за себе) је неколико; највећим дијелом је то финансијска нестабилност, ниска примања, али и традиција. Истовремено, у Модричи не постоји посебан програм који подржава ову популацију него само олакшица за младе брачне парове када Општина нуди опцију социјалног становања.

Према анализи расположивих података и ставова младих о здравственој заштити која је на располагању кроз јавне здравствене установе у општини Модрича, видљива је неповјерљивост, али и незадовољство, које млади артикулишу као потребе унапређења доступности и квалитета здравствених услуга, али и као одсуство посвећености здравствених радника. За здравствене услуге посебно намијењене младим особама не зна 84,5% младих. Када на ово додамо и константан тренд одласка здравствених радника из БиХ, јасно је да здравствена брига младих не доноси сигурност, а што се очитује и тиме да велики број младих не обавља систематске прегледе, а врло мали проценат младих жена редовно контролише и прати своје репродуктивно здравље и здравствено стање. Ништа боља ситуација није ни са бригом о менталном здрављу – скоро 60% младих никада није осјетило потребу да о свом здрављу разговара са психологом те сматра да се брига о менталном здрављу злоупотребљава. 32,5% младих из Модриче се обратило психологу за савјет или консултације, 1,2% младих је истакло како у локалној заједници у којој живе нема такве врсте услуга, 5% је жељело користити ове услуге, али није знало како, док је 3,1% младих изјавило да су то хтјели, али им је било непријатно. И овдје је присутан проблем који се често појављује у пракси и спроведби програма превенције менталних поремећаја и промоцији менталног здравља, а то је стигматизација од стране опште популације, али и представника различитих институција. Социјална сигурност младих у општини Модрича директно је везана и за приходе који се остварују у домаћинствима у којима млади живе, па је значајан податак да 15,5% младих тврди да укупни приходи њиховог домаћинства износе до 1.200 КМ, што је испод просјечне плате у РС-у (1290,00 КМ) у тренутку израде ове анализе. Према подацима Савеза самосталних синдиката БиХ, потрошачка корпа за април 2023. године износила је 2.916,90 КМ. Финансијску ситуацију у свом домаћинству веома лошом оцијенило је 17% младих, а прилично лошом 12,6% младих. 11,6% младих није жељело да одговори на ово питање, а 12,3% их је казало да не знају колики су укупни приходи њиховог домаћинства. На питање како би оцијенили економску ситуацију у БиХ, 43% младих одговорило је да је она веома лоша, а прилично лоша је за 38,3% испитаника.

✓ Безбједност – економска перспектива (образовање и рад)

На глобалном плану превладава стање да за значајан број младих прелаз из школовања у радно окружење не тече глатко и није једноставан те представља период у њиховим животима означен нестабилношћу и фрустрацијама. За већину младих је учешће на тржишту рада у нивоу испод прага одговарајућег радног мјеста те је означено несигурношћу прихода и ниским квалитетом посла. За оне младе који пронађу запослење, оно је неријетко у неформалном сектору уз присутну недовољну употребу радника јер за додијељени посао не користи своје вјештине, ради на пола радног времена или га посао оставља неактивним. Са друге стране, велики број младих суочен је са дугим периодима незапослености у том периоду од завршетка школовања до запослења. Током ових периода у којима млада особа не обавља одговарајући посао у складу са постигнутим квалификацијама, вјештине и знања стечени током школовања и образовања почињу да се осипају, застаријевају те губе на економској вриједности.⁴³

Друга чињеница коју ваља размотрити код процјене економске перспективе је неусаглашеност потребних и присутних вјештина на тржишту рада. Наиме, традиционалан приступ школовању и обукама за занимања не рјешава проблем несразмјера између вјештина које потенцијални радник посједује и знања и вјештина које послодавац очекује у данашњем брзоеволвирајућем привредном окружењу. У том смислу, програми обука за стицање вјештина које би понудили и обезбиједили управа/влада, организације цивилног друштва и/или међународне организације могу да буду значајно средство за премошћивање ове неусаглашености тражених и расположивих вјештина које би младима пружиле прилику за стицање знања везаних за обављање жељеног посла.

⁴³ Изворник на енглеском: <https://www.un.org/development/desa/youth/wp-content/uploads/sites/21/2019/02/chapter4-wyr-2030agenda.pdf>; приступљено 30. 5. 2023. год.; превод и адаптација Института.

Са друге стране, ваља сагледати положај младих и у односу на прилике које произилазе из напретка у технологијама и аутоматизацију која муњевито мијења природу и контекст рада за младе. Напреци у информационо-комуникационим технологијама (ИКТ) увелико су повисили продуктивност радника те су омогућили креирање нових послова и индустрија. Млади су у нарочито повољној позицији да искористе овакве развоје имајући у виду њихову упућеност у коришћење дигиталних технологија од ране доби те отвореност ка истраживању њихове примјене у све ширем распону постојећих и нових контекста. Захваљујући технолошким иновацијама јавиле су се нове могућности запошљавања, но истовремено иновације представљају и пријетњу за оне традиционалније облике и изворе послова. Иако су млади спремнији и у бољој позицији да се снађу у изазовима развоја нових вјештина и преквалификација које знају да буду нужне за очување радног мјеста у новој привреди, ипак већина младих буде искључена из оваквих прилика.

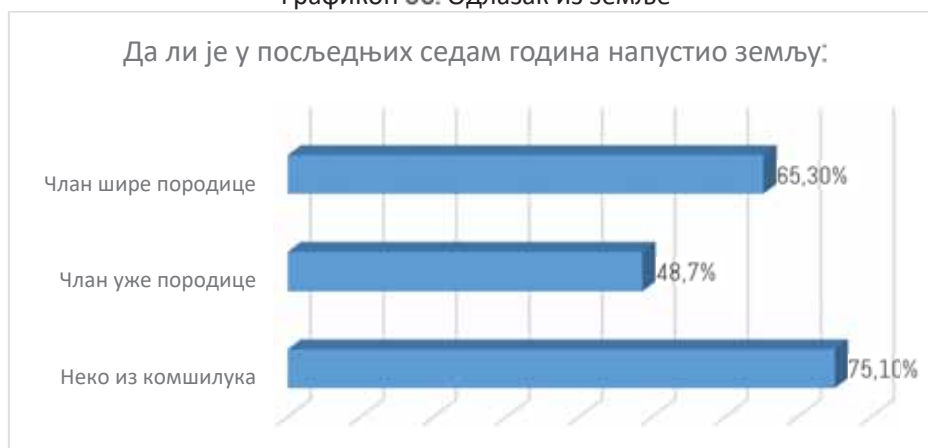
Иако се Општина Модрича посветила обезбјеђењу подршке за образовање младих кроз додјелу стипендија студентима додипломског студија, млади у Модричи углавном нису оптимистични да ће пружено формално образовање да им помогне приликом наставка школовања или евентуалног запослења у струци те скоро двије трећине (62,1%) младих у Модричи сматра да им образовање које тренутно похађају неће никако, или ће врло мало да помогне приликом запослења у струци.

Није боља ситуација ни када се сагледава перцепција сврсисходности стеченог образовања за наставак школовања, јер тек 33,6% младих сматра да ће за наставак образовног процеса да има довољно знања и вјештина, док 58,2% младих мисли да са до сада стеченим знањима има никакве или врло мале шансе да настави образовање.

Иако је у Републици Српској од 2019. до 2022. константно растао број запослених, подаци Републичког завода за статистику РС-а наводе да је у Модричи током посљедње четири године број запослених падао. У 2019. тај број износио је 4.680, а посматрајући овај период, најмањи је био 2021, када је било 4.400 запослених. У 2022. број запослених био је 4.620, што је у односу на 2019. мање за 1,2%. И кроз истраживање положаја и потреба младих и кроз фокусну групу младих у Модричи као једна од пријетњи безбједности економске перспективе младих наведено је да понуда радних мјеста, с обзиром на преовлађујућу индустрију, није адекватна. Додатно, послодавци траже већ искусан кадар па млади немају велике шансе за запослење јер нису конкурентни. У оваквом окружењу, при запошљавању, млади кажу да познанство или породичне везе са послодавцем играју велику улогу. Свјесни овога и чињенице да школовање младих изван Модриче захтијева додатна улагања и у смислу времена и у смислу финансијских средстава, тренутно виђење економске перспективе младих у Модричи није охрабрујуће, уноси стрес и стрепње младих особа у процесу планирања будућности, па их много размишља о одласку.

Одлазак становништва из БиХ у иностранство, најчешће у потрази за бољим животом, актуелан је већ неко вријеме, а слична је ситуација и у Модричи. Код 48,7% младих Модричана неко из уже породице је у претходних седам година напустио БиХ. Код 65,3% младих неко из шире породице је отишао из БиХ. Да знају да им је неко из сусједства напустио земљу у истом периоду, потврдило је 75,1% младих.

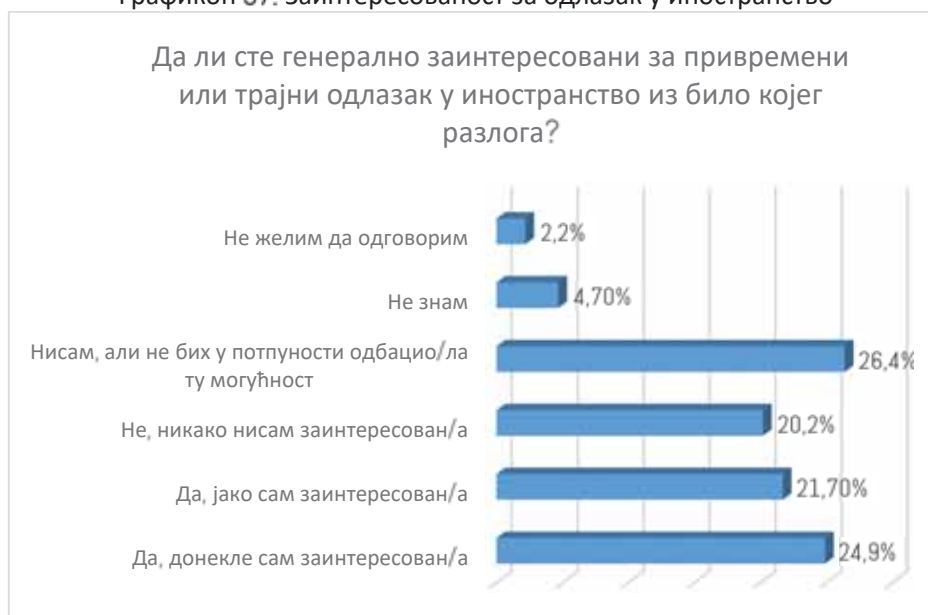
Графикон 36. Одлазак из земље

Извор: Институт за развој младих КУЛТ

Што се тиче одласка из земље, само **20,2%** младих Модриче никако није заинтересовано да оде како би живјело у иностранству, док јако заинтересованих има **21,7%**. Младих који тренутно нису заинтересовани, али не би у потпуности одбацили ту могућност, има **26,4%**. Младих који су донекле заинтересовани за одлазак има **24,9%**.

Графикон 37. Заинтересованост за одлазак у иностранство

Извор: Институт за развој младих КУЛТ

Младих који су већ подузели неке конкретне кораке за одлазак у иностранство има **13,4%**. Модричани који планирају да подзму конкретне кораке за одлазак када се испуне одређени услови, али не у сљедећих годину дана, има **16,3%**, а младих који у наредну годину дана планирају да подзму конкретне кораке за одлазак у иностранство има **12,2%**.

У циљу успостављања ефикасног система за спроведбу политика према младима и обезбјеђење боље перспективе и перцепције безбједности у заједници, Општина Модрича се у складу са својим надлежностима определијелила за неколико кључних корака који ће у наредном периоду допринијети бољем положају младих у овој области, а наведени су у табели која слиједи.

Проблем	Жељени резултат	Активности
П1. Присутност међувршњачког насиља међу младима	<p>P1.1. Млади су едуковани и информисани о међувршњачком насиљу и утицају овог вида насиља на младе и њихов развој</p> <p>P1.2. Млади пријављују случајеве међувршњачког насиља релевантним институцијама и тијелима задуженим за безбједност</p>	<p>A1.1.1. Организоване едукативне радионице за младе, родитеље и наставнике на тему међувршњачког насиља: превенције, заустављања и помоћи</p> <p>A1.1.2. Организоване едукативне и информативне кампање укључујући и онлајн кампање о међувршњачком насиљу које су усмјерене према младима</p> <p>A1.2.1. Интензивирање рад полицијских службеника са ученицима школа, укључени и родитељи дјеце као и наставници у превенцију, откривање и рјешавање проблема</p>
П2. Млади у виртуелном свијету лако постају и жртве и починиоци сајбер насиља	<p>P2.1. Млади су способни препознати штетан садржај на интернету те се знају заштитити</p> <p>P2.2. Млади се осјећају безбједно те модерне апликације безбједно користе за рад и учење у данашњем свијету, гдје се материјални и сајбер свијет испреплићу</p>	<p>A2.1.1. Спроведене едукације са циљем информисања младих, али и старијих о безбједном начину коришћења и комуникације у виртуелном свијету, видовима сајбер насиља, препознавању појавних облика као и могућностима превенције, заштите и пријаве</p> <p>A2.2.1. Пружена стручна подршка младима који су били жртве насиља</p>
П3. Свеprisутност и доступност наркотичких средстава	P3.1. Млади су упознати са штетним дејствима ових супстанци природних или синтетичких и утицају на њихову будућност у свим сферама друштва	<p>A3.1.1. Повећан број радионица и стална едукација младих и оних који су одговорни за младе о погубном утицају наркотика</p> <p>A3.1.2. Већа укљученост надлежних служби и превенција овог проблема</p>
П4. Раширена култура конзумирања алкохола у већим количинама, што доводи до негативних посљедица при учествовању у саобраћају,	P4.1. Млади су упознати са штетним дејствима алкохола и утицају на безбједност у саобраћају, али и на друге друштвене односе који се	A4.1.1. Едукације младих и предавања у средњим школама да би се млади што раније упознали са негативним посљедицама оваквих навика

као и другим друштвеним односима	нарушавају због утицаја алкохола	
П5. Постојање неразумијевања и непознавања млађих од стране старијих генерација полицијских службеника	<p>Р5.1. Полицијски службеници су упознати са својим дужностима поштовања права младих особа у контакту са службеним лицима</p> <p>Р5.2. Млади су едуковани о својим правима, али и обавезама које треба да испуне у контакту са категоријом овлаштених службених лица.</p>	А5.1.1. Едукација полицијских службеника и едукација младих

5. Акциони план 2024–2028.

Оперативни циљ 1: Унаприједити систем подршке коју пружа образовање младима у Модричи									
Проблем	Резултат	Активности	Вријеме спровођења					Носиоци спроведбе	Трошкови
			2024.	2025.	2026.	2027.	2028.		
П1. Лоши материјално-технички услови за реализацију наставе (дотрајалост школског намјештаја, школских објеката, недостатак рачунарске опреме, неадекватно опремљени кабинети и недовољно наставних средстава и помагала за рад)	Р1. Школе имају финансијску подршку да санирају објекте, опреме кабинете, лабораторије, радионице (нов и квалитетан намјештаја, рачунарска средства и наставна помагала), што ће омогућити ефикаснији образовни процес	А1. Образовне установе и надлежна служба градске управе подносе надлежном министарству иницијативу за набавком модерних средстава за унапређење наставног процеса, а истовремено се ангажују и на изради пројеката и проналажењу донатора за потребна унапређења	x	x	x	x	x	Општина Модрича ОШ „Свети Сава“ ОШ „Сутјеска“ СШЦ „Јован Цвијић“ Министарство просвјете и културе	Збирно Р2 СШЦ „Јован Цвијић“ – 87.000,00 КМ ОШ „Сутјеска“ – 247.000,00 КМ ОШ „Свети Сава“ – 120.000,00 КМ
	Р1.1. Набављен адекватан и квалитетан намјештај	А1.1.1. Набавке потребног намјештаја	x					Општина Модрича ОШ „Свети Сава“ ОШ „Сутјеска“ СШЦ „Јован Цвијић“	СШЦ „Јован Цвијић“ – 10.000 КМ ОШ „Сутјеска“ – 10.000 КМ ОШ „Свети Сава“ – 10.000 КМ
	Р1.2. Набављени рачунарска опрема и наставна помагала	А1.1.2. Набавке потребне рачунарске опреме наставних помагала за опрему кабинета и радионица	x					Општина Модрича ОШ „Свети Сава“ ОШ „Сутјеска“ СШЦ „Јован Цвијић“	СШЦ „Јован Цвијић“ – 17.000 КМ ОШ „Сутјеска“ – 9.000 КМ ОШ „Свети Сава“ – 10.000 КМ

										Министарство просвјете и културе Министарство за породицу, омладину и спорт		СШЦ „Јован Цвијић” – 60.000 КМ ОШ „Сутјеска” – 228.000 КМ ОШ „Свети Сава” – 100.000 КМ
П2. Недовољна обученост наставног кадра у раду са дјецом и омладином са сметњама у развоју	Р2.1. Свако дијете са сметњама у развоју, а које је дио инклузивне наставе, има асистента у настави Р2.2. Наставни кадар едукован за рад са дјецом и омладином са сметњама у развоју	Р1.3. Извршена реконструкција и санација школа	А1.3.1. Извођење радова санације по приоритетима – објекат/радови (кречење, санације мокрих чворова, трошних кровова, електричних водова, замјена унутрашње и спољне столарије, поправка подова у учионицама)	x	x	x	x	x	x	Општина Модрича ОШ „Свети Сава” ОШ „Сутјеска” СШЦ „Јован Цвијић” Министарство просвјете и културе		
			А2.1.1. Иницијатива Општине у сарадњи са школама према Министарству просвјете и културе и Републичком педагошком заводу у циљу обезбеђивања индивидуалног асистента за наставу за дјецу и омладину са сметњама у развоју. Иницијативом ће да се изрази и незадовољство због негативних ефеката који се јављају у контексту учешћа дјеце у инклузивној настави, а која нису спремна на овај вид образовања.	x	x	x	x	x	Општина Модрича ОШ „Свети Сава” ОШ „Сутјеска” СШЦ „Јован Цвијић” Републички педагошки завод Министарство просвјете и културе		-	
			А2.1.2. Квалитетни и континуирани семинари за наставно особље ОШ „Свети Сава”, ОШ „Сутјеска”, СШЦ „Јован Цвијић”									

ПЗ. Млади понуђено формално образовање и квалитет наставе сматрају неадекватним	РЗ.1 Квалитет наставе младима пружа знање и вјештине потребне за запослење у струци	А3.1.1. На иницијативу и у координацији са ЈУ СШЦ „Јован Цвијић“ Општина у сарадњи са реалним сектором редовно мапира тржиште рада. Мапиране потребе за образовним смјеровима који могу да задовоље потребе тржишта рада се комуницирају према надлежном министарству					Средњошколски центар Општина Модрича Привредни субјекти општине Модрича Републички педагошки завод Министарство просвјете и културе		
		А3.1.2. Понуда смјерова средњошколског образовања прати потражњу за радном снагом у реалном сектору на подручју Модриче							
		А3.1.3. Млади чије су компетенције постале недостатне за тржиште рада имају могућност преквалификације и доквалификације уз подршку Општине							

[illegible]

П5. Млад и немају прилика за неформално образовање и имају неразвијену свијест о значају неформалног образовања	Р5.1. Активности из области неформалног образовања уврштене у годишње програме рада школа, предмет су развоја пројеката Омладинског парламента, подржане су буџетом Општине, уврштене у програм рада Одјељења за привреду и друштвене дјелатности	А5.1.1. Годишњи програм рада школе који укључује сегменте неформалног образовања планира се у сарадњи са Омладинским парламентом и савјетом ученика (резултати анкета којима ученици одабирају додатну наставу, секције и ваннаставне активности су основица за израду годишњег програма рада)						Општина Модрича ОШ „Свети Сава“ ОШ „Сутјеска“ СШЦ „Јован Цвијић“ Организације цивилног друштва Медији у општини Модрича	Редовне активности у оквиру рада локалне самоуправе	
		А5.1.2. У буџету издвојена средства за спроведбу активности у области неформалног образовања								
		А5.1.3 Одјељење за привреду и друштвене дјелатности у свом програму рада са младима садржи активности у области неформалног образовања								
		А5.2.1. Кроз медијску промоцију добрих резултата и успјешно реализованих активности приближити јавности (посебно младима) значај неформалног образовања, истичати примјере добрих пракси, медијски их промовисати и подстицати младе на даљи ангажман								
		Р5.2. Млади имају прилике и заинтересовани су да кроз неформално образовање надомјесте или прошире знања и вјештине које су усвојили током редовног школовања.								

Оперативни циљ 2: Креирати стимулативан пословни амбијент за младе у општини Модрича									
Проблем	Резултат	Активности	Вријеме спровођења					Носиоци спроведбе	Трошкови
			2024.	2025.	2026.	2027.	2028.		
P1. Дефицитарна и тражена занимања у привреди младима нису привлачна	P1.1. Осмишљена промотивна кампања за популаризацију тражених занимања међу младима	A1.1.1. Ангажовани креатори кампање и садржаја/промо видеа у форми за пласирање на најпопуларније друштвене мреже Instagram и TikTok	x	x	x	x	x	Општина Модрича СШЦ „Јован Цвијић“ Привредни субјекти општине Модрича	
		A1.1.2. На основу приједлога кампање израђен приједлог буџета са ставкама креатора садржаја, едитора видеа							
	P1.2. Дефицитарна занимања која потражује индустрија кроз каријерно савјетовање популаризују се међу младима	A.1.2.1 Планирати и реализовати активности у правцу спроведбе радионица за каријерно савјетовање које је усмјерено и на приближавање дефицитарних занимања младима (инфо дани, интерактивне радионице)							
P2. Постојећи систем и пословни амбијент не нуди подршку младима за samozapoшљавање и покретање сопственог бизниса	P2.1. Испитана заинтересованост младих за конкретне дјелатности које желе да покрену	A2.1.1 Испитане потребе младих у погледу samozapoшљавања кроз организоване фокусне групе						Општина Модрича Биро за запoшљавање Завод за запoшљавање	Дефинисати шта је све предвиђено Приједлог је 65.000 – 70.00,00 КМ Планирати средства за менторску подршку и
	P2.2. Креиран систем подршке младима у бизнису, те издвојена материјална средства за покретање сопственог бизниса као и обучен ментор/координатор	A2.2.1. Општина креира и обезбјеђује континуиран систем подршке за младе у бизнису и samozapoшљавање младих (нпр. грантови за мале бизнисе, погодности за младе предузетнике кроз олакшавајуће административне таксе и сл.)	x	x	x	x	x		

		A2.2.2. На основу приједлога за креирање програма израђен приједлог буџета програма са ставкама координатора, промоције и средстава за изабране у програму – подстицаји								развој бизниса Додатних 5.000,00 KM планирати за менторство
П3. Млади нису упознати са постојањем владиних програма запошљавања и недовољно познају начине и методе тражења запослења	Р3.1. Млади су кроз информисање и едукације на поменуте теме упознати са расположивим владиним програмима запошљавања	А3.1. Општина Модрича, привредници и Завод за запошљавање креирају и спроводе информативно-едукативни програм у сврху информисања младих о програмима запошљавања							Општина Модрича Биро за запошљавање Завод за запошљавање Министарство рада и борачко-инвалидске заштите	
	Р3.2. Млади имају унапријеђено знање и вјештине за активно тражење посла	А.3.2.1. Општина Модрича, надлежно министарство, Биро за запошљавање у оквиру програма реализују едукације на тему писања ЦВ-ја, страних језика, рада на компјутеру, израде бизнис планова, дигиталних технологија попут програмских језика и сл.	x	x	x	x	x	x		

Оперативни циљ 3: Млади у Модричи остварују социјалну безбједност кроз програме обезбијеђене од стране институција власти									
Проблем	Мјера	Активности	Вријеме спровођења					Носиоци спроведбе	Трошкови
			2024.	2025.	2026.	2027.	2028.		
П1. Систем подршке стамбеном збрињавању не одговара на потребе младих у Модричи	Р1.1. Повећан број младих који су остварили подршку у области стамбеног збрињавања	А.1.1.1 Општина креира приједлог модела стамбеног збрињавања који одговара на стварне потребе младих у Модричи							Општина Модрича ЈУ "Центар за социјални рад" Служба за социјалну заштиту Општински савјет
		А1.1.2. Предложен програм стамбеног збрињавања који обухвата ширу популацију младих, а који нису у могућности да подигну кредит у банци							
		А1.1.3. Општина континуирано спроводи програме подршке стамбеном збрињавању младих (нпр. суфинансирање камате за стамбене кредите за младе парове, програм социјалног становања, подршка куповини грађевинског земљишта, бесплатни инфраструктурни прикључци, пореске олакшице за младе који живе на подручју општине Модрича, субвенције или суфинансирање кирије/комуналија за младе парове)	x	x	x	x	x		

P2. Недовољан број хранитељских породица на подручју општине Модрича	P1.2. Буџетом Општине обезбијеђена средства за подршку младима код стамбеног збрињавања	A1.2.1. Упутити приједлог Општинском савјету за увођење новог система подршке стамбеном збрињавању младих (нпр. суфинансирање камате за стамбене кредите за младе парове, програм социјалног становања, подршка куповини грађевинског земљишта, бесплатни инфраструктурни прикључци, пореске олакшице за младе који живе на подручју општине Модрича, субвенције или суфинансирање кирије/комуналија за младе парове)	x	x	x	x	x	x	Општина Модрича ЈУ "Центар за социјални рад" Служба за социјалну заштиту Општински савјет	
	P2.1. На подручју општине Модрича повећан је број хранитељских породица	A2.1.1. ЈУ ЦСР Модрича годишњим програмом рада планира активности које ће довести до повећања броја хранитељских породица	x	x	x	x	x	x		
	P2.2. Општина Модрича омогућава континуирано финансирање хранитељских породица	A2.2.1. Општина Модрича у области социјалне заштите за рад ЦСР има буџетску ставку за хранитељске породице	x	x	x	x	x	x		
	P2.3. Општина Модрича континуирано ради на развоју свијести грађана о хранитељству	A2.3.1. Општина Модрича, ЈУ ЦСР Модрича у сарадњи са НВО сектором планира и реализује локалне јавне кампање о предностима хранитељства и хранитељских породица као вида социјалне заштите	x	x	x	x	x	x		

Оперативни циљ 4: У систему здравствене заштите понудити програме који су усмјерени на мјере превенције									
Проблем	Мјера	Активности	Вријеме спровођења					Носиоци спроведбе	Трошкови
			2024.	2025.	2026.	2027.	2028.		
П1. Прекомјерна конзумација нездраве хране (рафинисани шећери) код школске дјеце	Р1.1. Повећана свијест омладине, посебно у основним школама, о предностима здравог начина живота и штетности прекомјерног уноса рафинисаних шећера у организам	А1.1.1. Организовање едукација у основним школама	x	x	x	x	x	Општинска управа Дом здравља Школе	3.500,00 KM
		А1.1.2. Видно истицање промотивних материјала у школама и на продавницама уз школе							2.500,00 KM
П2. Лоша орална хигијена младих	Р2.1. Млади, посебно школски узраст, континуирано имају бољу доступност стоматолошких услуга и за вријеме наставе, а превентивним захватима смањен обим интервенција лијечења и евентуалних компликација	А2.1.1. Успостављање распореда по којем свако школско одјељење има термин за обављање континуираног редовног стоматолошког прегледа (основне и средње школе)	x	x	x	x	x	Општинска управа Дом здравља Школе	Постојећа средства ЈЗУ Дом здравља Модрича
П3. Млади немају развијену свијест о значају превентивних и систематских прегледа у очувању здравља	Р3.1. Млади су свјесни значаја превентивних и систематских прегледа којима се смањују могућности компликација код запостављеног обољења или нарушеног здравља	А3.1.1. Увођење обавезних систематских прегледа за школску дјецу (већ од 6. разред основне школе)	x	x	x	x	x	Општинска управа Дом здравља Школе	Постојећа средства ЈЗУ Дом здравља Модрича

П4. Слаба освијештеност и ниско знање младих о значају превентивних прегледа за очување репродуктивног здравља	Р4.1. Млади имају развијену свијест о важности превенције у заштити репродуктивног здравља	А4.1.1. Организовање редовних едукативних предавања у средњим школама од стране тимова психолога и доктора породичне медицине	x	x	x	x	x	x	Дом здравља Школе	Из текућег гранта
	Р4.2. Јачом превенцијом у заштити репродуктивног здравља смањени су трошкови лијечења и компликације уследијед изостанка правовремених прегледа									
П5. Мали проценат имунизације омладине ХПВ вакцином	Р5.1. Повећавање процента имунизације против ХПВ-а за 50%	А5.1.1. Промоција важности имунизације преко друштвених мрежа локалних медија	x	x	x	x	x	x	Општинска управа	Редовне активности
		А5.1.2. Стручна предавања доктора дома здравља (ХЕС) родитељима циљаних узраста омладине код којих је најмањи одзив за имунизацију							Дом здравља Савјети родитеља Школе	Из текућег гранта
П6. Слабо повјерење младих у систем бриге о менталном здрављу у школама и информисаност младих о могућностима савјетовања у области менталног здравља	Р6.1. Млади су адекватно информисани о могућностима савјетовања о менталном здрављу	А6.1.1. Промоција подршке и помоћи доступне кроз ЦМЗ Модрича	x	x	x	x	x	x	Општина Модрича Дом здравља/ ЦМЗ Модрича Школе	Редовна средства
	Р6.2. Млади имају повјерење у систем бриге о менталном здрављу који постоји у школама	А6.2.1. Промовисање односа повјерљивости у раду школских педагога/психолога								

Оперативни циљ 5: Обогатити и промовисати културни и спортски садржај према младима									
Проблем	Мјера	Активности	Вријеме спровођења				Носиоци спроведбе	Трошкови	
			2024.	2025.	2026.	2027.	2028.		
П1. Слабе спортске навике код младих генерација	Р1.1. Млади су заинтересовани за спортске садржаје и бављење спортом	А1.1.1. Стварање навика код младих за рекреативно бављење спортом кроз школске активности					Општина – Модрича – Ресор за спорт ЈУ „КСЦ“	Из буџета Општине Модрича – кроз грант за спорт, остали дио средстава обезбиједити са виших нивоа власти или од потенцијалних донатора	
		А1.1.2. Едукативне радионице за младе, родитеље и наставнике о теми важности бављења спортом	x	x	x	x	Модрича Спортске организације са територије општине Модрича Невладине организације са територије општине Модрича које имају повезницу са спортом и активизмом младих Више институције власти		
П2. Недовољно стручан кадар укључен у рад спортских организација	Р2.1. Са младима у Модричи раде квалификовани тренери (спортски педагози), а како је дефинисано законом	А2.1.1. Развити детаљну стратегију развоја спорта у општини Модрича која је праћена финансијском конструкцијом из буџета Општине	x	x	x	x			

П3. Обим постојеће инфраструктуре не одговара на потребе младих и потребно да се прошири додатним бројем школских, фудбалских, борилачких и кошаркашких терена на територији општине	Р3.1. Спортска инфраструктура је унапријеђена додатним бројем школских, фудбалских, кошаркашких и борилачких терена на територији општине	А3.1.1. Општина Модрича планира и спроводи програм оспособљавања спортских инфраструктурних капацитета и у МЗ и у центру општине А3.1.2. Детаљна стратегија развоја спорта праћена финансијском конструкцијом из буџета Општине	x	x	x	x	x				205 000 КМ за терен са вјештачком травом на фудбалском стадиону за боље услове млађих селекција – из сарадње са вишим институцијама власти 200 000 КМ за салу за борилачке спортове – из сарадње са вишим институцијама власти 10 000 КМ годишње за адаптацију и модернизацију фискултурних сала у МЗ за боље и ефикасније бављење школским спортом
П4. Млади требају више прилика за посјеђивање спортских догађања	Р4.1. Млади имају више прилика за посјеђивање спортских догађања	А4.1.1. Спортске организације и клубови који имају капацитете у такмичарском обиму у сарадњи са Општином Модрича	x	x	x	x	x				

[illegible]

Оперативни циљ 6: Побољшати омладинско организовање и учешће младих у одлучивању									
Проблем	Мјера	Активности	Вријеме спровођења					Носиоци спроведбе	Трошкови
			2024.	2025.	2026.	2027.	2028.		
П1. Слаба активност младих у друштвеном животу у смислу активистичких и волонтерских ангажмана	Р1.1. Млади се осјећају уважено, њихови ставови, глас, ангажман и рад у друштву су важни и препознати	А1.1.1. Општина и организације цивилног друштва организују скупове за окупљање младих (дијалог са младима, округли столови, трибине и сл.) ради размјене мишљења, ставова, идеја и креирања заједничких приоритета	x	x	x	x	x	Општина Модрича	Редовна средства Општине и НВО-а
		А1.1.2. Организације цивилног друштва, али и МЗ, често позивају и укључују младе у активности које реализују							
	Р1.2. Млади својим ангажманом доприносе унапређењу свог положаја у заједници	А1.1.3. Сваке године Општина додјељује грант за пројекте младих						Организац ије цивилног друштва	11 000 КМ годишње, тотал 55 000 КМ
П2. Млади не вјерују да имају утицај на одлуке које их се тичу и нису заинтересован и за политику	Р2.1. Млади су заинтересовани, имају утицај и активно су укључени у одлучивање о питањима која се тичу њих, али и о осталим питањима на нивоу локалне заједнице	А2.1.1. Општина организује трибине, скупове и округле столове за окупљање младих (дијалог са младима) ради информисања, размјене мишљења и изношења идеја како би се потакле интеракција и сарадња						Предсједни ци политичких странака Представн ици доносилац а одлука	Редовна средства Општине
		А2.1.2. Спроведене радионице и инфо састанци о информисању и едукацији младих о улози Савјета за питање младих СО Модрича	x	x	x	x	x		
		А2.1.3. Савјет за питање младих укључује младе у рјешавање свакодневних изазова у животу заједнице							

ПЗ. Млади нису довољно информисани о активностима и догађајима у друштву	РЗ.1. Садржаји о приликама и могућностима за младе и садржаји из домена локалне администрације су доступни на креативан и младима разумљив начин на средствима информисања којима се млади служе	АЗ.1.1. Општина и други актери од значаја за учешће младих у животу заједнице посвећују више простора садржајима за младе и објављују ове садржаје на друштвеним мрежама	x	x	x	x	x	Општина Представниц и медија Организатор и скупова, дешавања итд.	Простор за обавјештава ње Плакати Годишње 8,000 КМ Тотал: 40.000,00 КМ
--	--	--	---	---	---	---	---	---	---

Оперативни циљ 7: Млади су информисани и едуковани о облицима насиља и знају коме могу да се обрате за помоћ у ризичним ситуацијама

Проблем	Резултат	Активности	Вријеме спровођења					Носиоци спроведбе	Трошкови
			2024	2025	2026	2027	2028		
П1. Присутност међувршњачког насиља међу младима	Р1.1. Млади су едуковани и информисани о међувршњачком насиљу и утицају овог вида насиља на младе и њихов развој	А1.1.1. Организоване едукативне радионице за младе, родитеље и наставнике на тему међувршњачког насиља, превенције, заустављања и помоћи						Полицијска управа Управе основних и средњих школа Општина – Модрича – Служба за друштвене дјелатности Невладине организације које се баве овим проблемом ЦМЗ Модрича	Редовне активности
		А1.1.2. Организоване едукативне и информативне кампање укључујући и онлајн кампање о међувршњачком насиљу које су усмјерене према младима	x	x	x	x	x		
П2. Млади у виртуелном свијету лако постају и жртве и починиоци сајбер насиља	Р1.2. Млади пријављују случајеве међувршњачког насиља релевантним институцијама и тијелима задуженим за безбједност	А1.2.1. Интензиван рад полицијских службеника са ученицима школа, укључени и родитељи дјеце као и наставници у превенцију, откривање и рјешавање проблема						Невладине организације које се баве	Редовне активности
		А2.1.1. Спроведене едукације са циљем информисања младих, али и старијих о безбједном начину коришћења и комуникације у виртуелном свијету, видовима сајбер насиља, препознавању појавних облика као и могућностима превенције, заштите и пријаве	x	x	x	x	x		

	P2.2. Млади се осјећају безбједно те модерне апликације безбједно користе за рад и учење у данашњем свијету гдје се материјални и сајбер свијет испреплићу	A2.2.1. Пружена стручна подршка младима који су били жртве насиља						овим проблемом ЦМЗ Модрича Школски педагог/психолог	
П3. Свеprisутност и доступност наркотичких средстава	Р3. Млади су упознати са штетним дејствима ових супстанци природних или синтетичких и утицају на њихову будућност у свим сферама друштва	A3.1.1. Повећан број радионица и стална едукација младих и оних који су одговорни за младе о погубном утицају наркотика	x	x	x	x	x	Полицијска управа Управе основних и средњих школа Општина Модрича –	
		A3.1.2. Већа укљученост надлежних служби и превенција овог проблема						Служба за друштвене дјелатности Невладине организације које се баве овим проблемом ЦМЗ Модрича	
П4. Раширено конзумирање алкохола у већим количинама, што доводи до негативних посљедица у саобраћају, као и другим друштвеним односима	Р4. Млади су упознати са штетним дејствима алкохола и утицају на безбједност у саобраћају, али и на друге друштвене односе који се нарушавају због утицаја алкохола	A4.1.1. Едукације младих и предавања у средњим школама да би се млади што раније упознали са негативним посљедицама оваквих навика	x	x	x	x	x		
П5. Постојање неразумијевања и непознавања млађих од стране старијих генерација полицијских службеника	Р5.1. Полицијски службеници су упознати са својим дужностима поштовања права младих особа у контакту са службеним лицима	A5.1.1. Едукација полицијских службеника и едукација младих	x	x	x	x	x	Полицијска управа Управе основних и средњих школа Општина Модрича –	

	R5.2. Млади су едуковани о својим правима, али и обавезама које треба да испуне у контакту са категоријом овлашћених службених лица							Служба за друштвене дјелатности	

6. Механизми за спроведбу Омладинске политике

6.1. Мониторинг и евалуација

Евалуација је процес, обично систематичан и објективан колико је то могуће, којим се одређују вриједности или значај активности, политике или програма, планиране интервенције, интервенције у току или завршене интервенције.⁴⁴

Евалуација Омладинске политике помаже да се одговори на питања о интервенцији као што су следећа:

- Који су утицаји спроведених мјера из Омладинске политике?
- Спроводи ли се мјере у складу са планом?
- Ко и какву корист има од спроведених мјера?

Мониторинг је стална функција која користи системско прикупљање података о одређеним индикаторима да би се менаџменту и главним укљученим странама текуће развојне интервенције обезбиједили показатељи степена напретка и остварења циљева и напретка у употреби додијељених средстава.⁴⁵

Мониторинг и евалуација Омладинске политике треба да се заснивају на праћењу и вредновању резултата. Систем заснован на резултатима помаже креаторима Омладинске политике, онима који су је усвојили и онима који прате њене резултате у односу на циљну групу те другим укљученим странама да одговоре на основна питања о томе да ли су остварени предвиђени исходи.

Мониторинг заснован на резултатима јесте сталан процес прикупљања и анализирања информација заснованих на кључним индикаторима те поређење стварних резултата са очекиваним резултатима како би се одредило колико добро се имплементира Омладинска политика. То је континуиран процес одређивања напретка ка експлицитним, краткорочним, средњорочним и дугорочним резултатима праћењем показатеља кретања ка остварењу специфичних, унапријед одређених циљева (исхода) употребом индикатора. Мониторинг заснован на резултатима обезбиједиће повратну информацију о напретку (или непостојању напретка) особљу и онима који доносе одлуке, који информације могу да користе на различите начине како би побољшали учинак.

Мониторинг укључује одређивање напретка ка остварењу исхода или утицаја. Исход не може да се одреди директно, стога је одређен сет индикатора који, кад се правилно измјере, обезбјеђују информације о томе да ли су или нису остварени исходи или жељени учинци, тј. да ли су подузете мјере допринијеле приближавању испуњења визије Омладинске политике.

Индикатор учинка јесте „варијабла која омогућава верификацију промјена у развојној интервенцији или показује исходе релативне ономе што је планирано“.⁴⁶

Евалуација заснована на резултатима јесте процјена планираних, текућих или завршених интервенција како би се одредили њихова релевантност, ефективност и ефикасност, утицај и одрживост. Намјера је обезбиједити информације које су вјеродостојне, употребљиве омогућавајући укључивање научених лекција у процес доношења одлука. Евалуација мјеру посматра у ширем погледу, постављајући питање да ли је напредак ка циљу или одређени исход узрокован мјером или

⁴⁴ Глосар Организације за економску сарадњу и развој (ОЕСД) / Развојног комитета за помоћ (ДАС) (ОЕСД, 2000, стр. 21).

⁴⁵ Исто (ОЕСД, 2002, стр. 27–28).

⁴⁶ Исто (ОЕСД, 2002, стр. 29).

постоје нека друга објашњења за промјене које је одабрао систем мониторинга. Питања евалуације могу да укључују следеће:

- Јесу ли исходи вјеродостојни?
- Колико ефективно и ефикасно се остварују?
- Који неочекивани ефекти су узроковани мјерама?
- Да ли мјера представља стратегију за рјешавање одређеног скупа потреба која је највише исплатива и одржива?

Мониторингом и евалуацијом заснованом на резултатима могу да се демонстрирају побољшања или пак недостатак побољшања.

Систем мониторинга и евалуације пружиће правовремену информацију свим укљученим странама, а прије свега Одјељењу за привреду и друштвене дјелатности те Савјету за питања младих СО Модрича о напретку постизања учинка Омладинске политике. Он ће помоћи у раној идентификацији евентуалне слабости која захтијева корективне мјере. Подаци мониторинга такође ће обезбиједити информације о нетипичним вриједностима (подручја која раде нарочито добро или нарочито лоше).

Циљеви евалуације се огледају кроз:

а) евалуацију тренутног стања – циљ евалуације тренутног стања може да послужи да бисмо након евалуације последице спроведене активности могли да утврдимо до каквих је промјена (по могућности побољшања) дошло. Евалуацију тренутног стања добили смо истраживањем које смо спровели прије израде Омладинске политике;

б) евалуацију насталих промјена – код евалуације насталих промјена анализирамо процес од почетног до новог стања. Најчешће процјењујемо спроведене активности у односу на постигнути резултат;

ц) евалуацију учинковитости – евалуација учинковитости такође анализира процес, али онај који наступа након евалуације спроведених активности. Она процјењује да ли је активност, па напослијетку и цијела Омладинска политика, била учинковита, тј. шта се то у заједници побољшало.

Евалуација фокусирана на резултате

У акционим плановима по областима наведени су жељени резултати који намјеравају да се постигну планираним активностима. С обзиром на то да је планиран низ активности, најбоље је евалуацију спроводити нетом након спровођења активности, како бисмо сазнали да ли је активност била одговарајућа и да ли је циљна група сматра добром.

Евалуација појединих активности не треба да се претвори у евалуационо истраживање, већ треба да да одговор на основна питања која би оцијенила да ли је активност постигла жељени резултат, тј. довела до значајних промјена.

Питања дијелимо на она која постављамо корисницима активности и на она која постављамо себи као евалuatorу.

Евалуација кроз кориснике активности

Питамо ли кориснике за њихово мишљење, активности можемо да вреднујемо на неколико начина, на примјер:

- упитником;
- интервјуом;
- групном дискусијом и сл.

Без обзира на то коју технику користили, погодна су нам сљедећа питања:

- Је ли активност била прилагођена вама као корисницима?
- Која је активност постигла резултат код вас?
- Да ли активност треба да се примјењује убудуће и да ли нешто да се промијени?
- Да ли је активност спроведена у одговарајућем периоду?

Одговори на ова питања ће да нам помогну да одговоримо на питања која постављамо у интерној евалуацији.

Интерна евалуација

Интерном евалуацијом допуњавамо одговоре које смо добили од корисника.

Постављамо себи сљедећа питања:

- Да ли је активност спроведена онако како је планирана?
- Да ли смо обухватили циљну групу?
- Да ли је активност спроведена на вријеме?
- Да ли је одговорна особа/институција добро обавила свој посао?
- Да ли је активност довела до жељеног резултата?
- Да ли активност може да послужи као добар примјер из праксе?

Евалуација учинковитости омладинске политике

За омладинску политику можемо да кажемо да је постигла учинковитост ако су досегнути жељени резултати, предвиђени у плановима дјеловања. Учинак омладинске политике односи се на специфичне показатеље који потврђују постизање жељених резултата из плана дјеловања.

6.2. Закључак о мониторингу и евалуацији Омладинске политике

За потребе израде мониторинг и евалуационог плана потребно је да се:

- именује радна група која ће да прати спроведбу Омладинске политике;
- изради мониторинг план;
- изради методологија за спроведбу евалуације.

Како би се обезбиједило континуирано праћење спроведбе Омладинске политике, радна група за праћење спроведбе Омладинске политике треба да буде успостављена најкасније три мјесеца након усвајања документа.

7. Литература

- Резолуција Вијећа Еуропске уније и представника влада држава чланица, који су се састали унутар Вијећа, о оквиру за еуропску сарадњу у подручју младих: стратегија Еуропске уније за младе за раздобље 2019.–2027. (Ц 465-1, 2018.), [https://eur-lex.europa.eu/legal-content/HR/TXT/HTML/?uri=CELEX:42018Y1218\(01\)&from=ES#d1e32-18-1](https://eur-lex.europa.eu/legal-content/HR/TXT/HTML/?uri=CELEX:42018Y1218(01)&from=ES#d1e32-18-1), (приступљено: 2. 8. 2023).
- European Youth Forum, <https://www.youthforum.org/> (приступљено: 2. 8. 2023).
- Закон о младима Федерације Босне и Херцеговине (Службене новине Федерације БиХ, 36/10).
- Закон о омладинском организовању Републике Српске (Службени гласник РС, 98/04, 119/08, 1/12).
- Закон о младима Брчко дистрикта Босне и Херцеговине (Службени гласник Брчко дистрикта БиХ, 18/17).
- „Службени гласник Републике Српске“, број 63/21.
- Агенција за статистику БиХ [онлајн]. Попис 2013, <https://www.popis.gov.ba/popis2013/knjige.php?id=0>, приступљено: 31. 7. 2023.
- Закон о омладинском организовању (Сл. гласник РС-а, 98/04, 119/08 и 1/12).
- [Омладинска политика Општине Модрича 2013-2017](#), приступљено 25. 9. 2023. г.
- [Омладинска политика Општине Модрича 2018-2022](#), приступљено 25. 9. 2023. г.
- [Омладинска политика РС 2023-2027](#), приступљено 25. 9. 2023. г.
- [Ревидирана стратегија развоја општине Модрича 2023-2026](#), приступљено 26. 9. 2023. г.
- [Публикација „Градови и општине Републике Српске“](#), приступљено 31. 10. 2023. г.
- Подаци Радне групе за образовање и науку младих за израду омладинске политике Општине Модрича.
- Билтен Републичког завода за статистику РС-а <https://www.rzs.rs.ba/front/category/12/197/?&add=None>
- Република Српска; Републички завод за статистику, публикација [ГРАДОВИ И ОПШТИНЕ РЕПУБЛИКЕ СРПСКЕ, 2022](#), приступљено 3. 11. 2023. г.
- Буџет Општине Модрича за 2023. https://modrica.ba/md/wp-content/uploads/2022/12/budzet_2023.pdf
- [Стратегија развоја образовања Републике Српске](#), приступљено 13. 11. 2023. (10:52)
- [Истраживање тржишта рада у Републици Српској 2022/2023; Тематски извјештај „Тржиште рада и образовање“](#); приступљено 30. 10. 2023.
- [ПЛАН О СМЈЕРНИЦАМА ПОЛИТИКА ТРЖИШТА РАДА И АКТИВНИМ МЈЕРАМА ЗАПОШЉАВАЊА У БОСНИ И ХЕРЦЕГОВИНИ ЗА 2023. ГОДИНУ; МЈЕРЕ АКТИВНЕ ПОЛИТИКЕ ЗАПОШЉАВАЊА](#), приступљено 30. 10. 2023. год.
- Преглед политика запошљавања у БиХ за 2020. годину, <https://www.arz.gov.ba/files/akti/izvjestaji/Pregled%20politika%20zaposljavanja%202020%20finalno.doc>, приступљено 5. 11. 2023. г.
- Стратегија развоја општине Модрича 2023–2026. https://modrica.ba/md/wp-content/uploads/2023/08/revidirana_strategija_razvoja_2023_26.pdf
- Билтен Републичког завода за статистику РС-а о запослености и незапослености 2023. https://www.rzs.rs.ba/static/uploads/bilteni/rad/BiltenStatistike_Plata_Zaposlenosti_i_Nezaposlenosti_2023_WEB.pdf

- Буџет Општине Модрича 2023. https://modrica.ba/md/wp-content/uploads/2022/12/budzet_2023.pdf
- Веб страница Општине Модрича, Јавни позив [Омладинска банка – Јавни позив за младе 2023 | www.modrica.ba](http://www.modrica.ba)
- [Закон о социјалној заштити Републике Српске](#), Службени гласник Републике Српске, 37/2012, 90/2016, 94/2019, 42/2020, 36/2022; приступљено 30. 10. 2023. г.
- [Закон о дјечјој заштити \(Сл. гласник РС-а, бр. 114/2017, 122/2018, 107/2019 и 119/2021\)](#).
- [Закон о подршци незапосленом родитељу четворо и више дјеце у Републици Српској](#) (објављено на НСРС <https://www.narodnaskupstinars.net>), приступљено 21. 12. 2023. год.
- Веб страница Савеза синдиката Републике Српске <https://savezsindikatars.org/sindikalna-potrosacka-korpa/>
- Републички завод за статистику РС-а <https://www.rzs.rs.ba/front/category/179/?page=1>
- [Сектор за спорт при Министарству цивилних послова БиХ](#)
- Министарство породице, омладине и спорта Републике Српске, Ресор за омладину; <https://vladars.rs/sr-SP-Cyrl/Vlada/Ministarstva/mpos/Oomladina/Pages/Splash.aspx>; приступљено 26. 12. 2023. год.
- Кривични законик Републике Српске (Сл. гласник РС-а, бр. 64/2017, 104/2018 – одлука УС, 15/2021, 89/2021 и 73/2023), <https://www.paragraf.ba/propisi/republika-srpska/krivicni-zakon-republike-srpske.html>, приступљено 16. 1. 2024. г.
- Закон о заштити и поступању са дјецом и малољетницима у кривичном поступку (Сл. гласник РС-а, бр. 13/2010, 61/2013 и 68/2020), <https://www.paragraf.ba/propisi/republika-srpska/zakon-o-zastiti-i-postupanju-sa-djecom-i-maloljetnicima-u-krivicnom-postupku.html>, приступљено 16. 1. 2024. г.
- Закон о спрјечавању и сузбијању злоупотребе опојних дрога, Службени гласник БиХ, број 08/06, <http://msb.gov.ba/PDF/Zakon%20o%20sprecav%20i%20suzb%20zloupotrebe%20opjnih%20droga%208-06.pdf>, приступљено 16. 1. 2024. г.
- Стратегија БиХ за превенцију и борбу против тероризма 2021–2026, <https://www.msb.gov.ba/PDF/310320231.pdf>; приступљено 27. 12. 2023. год.
- Стратегија надзора над опојним дрогама, спрјечавања и сузбијања злоупотребе опојних дрога у БиХ 2018–2023, <https://www.msb.gov.ba/PDF/bosStrategija%20droge%20BiH%202018-2023.pdf>, приступљено 27. 12. 2023. год.
- WORLD YOUTH REPORT: Youth and the 2030 Agenda for Sustainable Development; CHAPTER IV -YOUTH EDUCATION AND EMPLOYMENT (изворник на енглеском): <https://www.un.org/development/desa/youth/wp-content/uploads/sites/21/2019/02/chapter4-wyr-2030agenda.pdf>; приступљено 30. 5. 2023. год.; превод и адаптација Института.
- Глосар Организације за економску сарадњу и развој (OECD) / Развојног комитета за помоћ (DAC) (OECD, 2000, стр. 21).